

Rekenhof

Ontwerpordonnanties houdende de begrotingen voor 2024 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Goedgekeurd in de algemene vergadering van het Rekenhof op 14 november 2023

Ontwerpordonnanties houdende de begrotingen voor 2024 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Woord vooraf

Op grond van artikel 30 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC) bezorgt het Rekenhof aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement zijn bevindingen en commentaar die voortvloeien uit het onderzoek van de ontwerpordonnanties houdende de begrotingen voor het begrotingsjaar 2024.

Het Rekenhof heeft de ontwerpordonnanties onderzocht op grond van de begrotingsvoorstellen van de diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR) en van de te consolideren autonome bestuursinstellingen (ABI). Die informatie werd op dinsdag 31 oktober aan het Rekenhof bezorgd.

Vervolgens werd op 8 november een gewijzigde versie van de ontwerpordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2024 overgezonden aan het Rekenhof. In voorkomend geval werd rekening gehouden met de geactualiseerde gegevens over de uitvoering van de begroting van de DBHR en van de ABI voor het lopende jaar alsook met hun respectieve rekeningen van de voorgaande jaren.

In dit verslag is de informatie verwerkt die de overheid en de ministeriële kabinetten mededeelden naar aanleiding van vragen die het Rekenhof hen heeft gesteld.

INHOUD

HOOFDSTUK 1	6
Begrotingsnorm en –traject	6
1.1 Europese context	6
1.1.1 Nieuwe regels van het Europese beleid	6
1.1.2 Krijtlijnen van het Europese begrotingsbeleid voor 2023 en 2024	6
1.1.3 Langetermijnevolgen van het nieuwe Europese begrotingsbeleid (2024-2030)	7
1.2 Doelstellingen en begrotingstraject van België en van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7
1.2.1 Advies van de Hoge Raad van Financiën en stabiliteitsprogramma	7
1.2.2 Verslag van de Europese Commissie en aanbevelingen over het stabiliteitsprogramma	8
1.3 Faciliteit voor Herstel en Veerkracht	9
1.4 Ontwerp van begrotingsplan van België	10
1.4.1 Vorderingsaldo en structureel saldo	10
1.4.2 Schuldgraad	11
1.4.3 Reactie van de Europese Commissie op het ontwerp van begrotingsplan	11
1.4.4 Flexibiliteitsclausules	11
1.5 Conformiteit van de begroting 2024 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met het Europese kader	12
1.5.1 Instellingen die niet in de begrotingen zijn opgenomen	12
1.5.2 Inventaris van de belastinguitgaven	13
HOOFDSTUK 2	14
Begrotingssaldo, vorderingensaldo en naleving van de doelstellingen	14
2.1 Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	14
2.2 Begrotingssaldi van de diensten van de regering	17
2.3 Berekening van het vorderingensaldo	17
2.3.1 Methodologie	17
2.3.2 Consolidatieperimeter	21
2.3.3 Geconsolideerd ESR-vorderingensaldo	21
2.3.4 Begrotingsverrichtingen (onderbenuttingen)	22
2.3.5 Andere neutralisering en correcties door de regering	22
2.3.6 Conclusie	24
HOOFDSTUK 3	25
Schuld	25
3.1 Geconsolideerde schuld	25
3.2 Directe schuld	26
3.3 Raming van de financieringsbehoeften in 2023 en 2024	26
3.4 Externe evaluatie van de financiële rating	27
3.5 Gewaarborgde schuld	28
HOOFDSTUK 4	29
Ontvangsten	29
4.1 Algemeen overzicht	29
4.2 Programma 060 Bijzondere financieringswet: toegekend deel van de personenbelasting (PB)	33
4.2.1 Gewestelijke PB	33
4.2.2 Dotaties	34
4.3 Programma 010 Gewestelijke belastingen	34
HOOFDSTUK 5	38

Uitgaven	38
5.1 Algemeen overzicht	38
5.2 Analyse van het beschikkend gedeelte	39
5.2.1 Organisatie van de Rekenhofcontroles en verzending van de algemene rekeningen	39
5.2.2 Begrotingen van de gedelegeerde opdrachten	41
5.2.3 Specialiteit van de begroting	41
5.2.4 Vrijstelling van vermelding van sommige gegevens uit de inventaris van de overheidsopdrachten van de diensten van de regering	41
5.2.5 Verzending van de rekeningen van de rekenplichtigen	42
5.2.6 Beheerders van voorschotten	42
5.2.7 Rekenplichtige	42
5.2.8 Centralisatie van de thesaurieën van de instellingen	43
5.2.9 Art. 71 basisallocatie	43
5.2.10 Uitreiking van prijzen en toekenning van giften	43
5.2.11 Verzending van informatie aan het Rekenhof	43
5.3 Evolutie van het uitstaand bedrag van de vastleggingen	44
5.4 Commentaar en opmerkingen over de belangrijkste kredietevoluties	44
5.4.1 Opdracht 03 – Gemeenschappelijke initiatieven van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	44
5.4.2 Opdracht 04 – Beheer van de human resources en de materiële middelen van de GOB, evenals de administratieve vereenvoudiging op gewestvlak	46
5.4.3 Opdracht 06 – Financieel en budgettair beheer en controle	46
5.4.4 Opdracht 13 – Promotie van de buitenlandse handel, het aantrekken van buitenlandse investeringen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en internationalisering van de ondernemingen	48
5.4.5 Opdracht 16 – Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag	48
5.4.6 Opdracht 18 – Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk	49
5.4.7 Opdracht 19 – Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, wegeninfrastructuur en -uitrusting	50
5.4.8 Opdracht 25 – Huisvesting en woonomgeving	50
5.4.9 Opdracht 30 – Financiering van de Gemeenschapscommissies	51
5.4.10 Opdracht 33 – Stedenbouw en erfgoed	52
HOOFDSTUK 6	54
Begrotingsfondsen	54
HOOFDSTUK 7	56
Autonome bestuursinstellingen	56
7.1 Algemeen overzicht	56
7.2 Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	58
7.2.1 Ontvangsten	59
7.2.2 Uitgaven	61
7.2.3 Verbrandingsinstallatie	63
7.3 Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	63
7.4 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHFGT)	64
7.5 Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	65
7.5.1 Ontvangsten	65
7.5.2 Uitgaven	65
7.6 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij	66
7.7 Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB)	67
7.7.1 Ontvangsten	68
7.7.2 Uitgaven	69
7.7.3 Vergelijkende analyse van de investeringsdotaties en de investeringsuitgaven	72

7.8	Visit.brussels	72
-----	----------------	----

	Bijlage 1 – Evolutie van de kredieten per opdracht	74
--	--	----

HOOFDSTUK 1

Begrotingsnorm en –traject

1.1 Europese context

1.1.1 Nieuwe regels van het Europese beleid

Op 26 april 2023 diende de Europese Commissie bij het Europees Parlement een ontwerp van verordening in tot hervorming van het begrotingsbeleid¹. Het is de bedoeling dat die verordening wordt goedgekeurd vóór eind 2023 en dus van toepassing is bij de opmaak van de nationale stabiliteitsprogramma's 2024-2027 (voorjaar 2024).

Voor België impliceert die hervorming dat het tekort van het vorderingensaldo tegen 2026 moet worden teruggebracht tot minder dan 3% van het bbp en dat er afdoende structurele maatregelen moeten worden genomen om de schuldgraad op bevredigende en duurzame wijze te verminderen na een overgangperiode van 4 jaar. De Commissie kan die overgangperiode eventueel verlengen tot 7 jaar als België de structurele hervormingen doorvoert die de Europese autoriteiten ter zake hebben aanbevolen, onder meer betreffende de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en het opkrikken van de concurrentiekracht van de economie.

1.1.2 Krijtlijnen van het Europese begrotingsbeleid voor 2023 en 2024

Door de COVID-19-crisis en de economische crisis hebben de Europese instellingen in maart 2020 de algemene ontsnappingsclausule uit het stabiliteits- en groeipact geactiveerd². Door de toegenomen onzekerheid en de hoge risico's op een verslechtering van de economische vooruitzichten als gevolg van de oorlog in Oekraïne, de stijging van de energietarieven en de aanhoudende verstoringen van de bevoorradingsketen, bleef de clausule in 2023 in voege, maar ze zal gedesactiveerd worden in 2024.

Op 8 maart 2023 publiceerde de Europese Commissie haar oriëntaties voor het begrotingsbeleid 2024. In afwachting van de goedkeuring van het nieuwe begrotingsbeleid door de Europese wetgever, heeft de Commissie erop gewezen dat de lidstaten hun stabiliteitsprogramma's moeten blijven voorleggen overeenkomstig de geldende regels.

De voorstellen worden nog bediscussieerd binnen de Europese raad. Op 9 november werd een stand van zaken meegedeeld: er is een akkoord over de kernelementen en-mechanismen van de nieuwe begrotingsregels, over de noodzaak van begrotingsdiscipline, geloofwaardigheid en vertrouwen, maar ook over anticyclische maatregelen en de juiste prikkels voor groeibevorderende investeringen en hervormingen die inspelen op de gedeelde Europese prioriteiten. Alle lidstaten zijn vastbesloten een bijdrage te leveren, samen te werken en voor het eind van het jaar een evenwichtig akkoord te bereiken.

¹ Europese Commissie, *Voorstel van verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad*, 26 april 2023, COM/2023/240 final, 32 p., www.ec.europa.eu.

² Die clausule heeft niet tot gevolg dat de Europese mechanismen voor toezicht op de nationale overheidsfinanciën worden opgeschort, maar biedt de lidstaten de mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van het begrotingstraject dat ze normaal gezien moeten volgen.

1.1.3 Langetermijnevolgen van het nieuwe Europese begrotingsbeleid (2024-2030)

Op verzoek van de federale minister van Financiën onderzocht het Federaal Planbureau (FPB) in januari 2023 de gevolgen van het nieuwe Europese begrotingsbeleid voor België. Dat onderzoek steunde nog op de meerjarenvooruitzichten van juni 2022, die sindsdien werden herzien. Onder meer is het voor 2023 vastgelegde structureel saldo (-4,2% van het bbp) gunstiger dan het saldo in het stabiliteitsprogramma van april 2023 van België (-4,6%). Het beoogde nominale vorderingensaldo voor 2026 (-2,8%) is echter nagenoeg identiek aan het saldo in datzelfde programma (-2,9%).

Het FPB schatte dat - om binnen een termijn van 7 jaar te voldoen aan de doelstelling betreffende de houdbaarheid op lange termijn van de overheidsschuld en vervolgens het vorderingensaldo op duurzame wijze onder 3% van het bbp te houden - er tussen 2024 en 2030 jaarlijks een begrotingsaanpassing van gemiddeld 0,7% nodig zal zijn. Dat is in totaal 4,8% van het bbp (nagenoeg 32,3 miljard euro). Er zou geen specifieke bijkomende inspanning meer nodig zijn na 2030.

Het advies van het FPB omvat ook een raming van de negatieve terugverdieneffecten die voortvloeien uit de uitvoering van het vooropgestelde begrotingsbeleid, namelijk een bijkomend negatief effect van 0,7% in 2026. Dat effect zou de jaren nadien stabiliseren op 0,9%. Het FPB sluit echter niet uit dat dat verschil spontaan zou verdwijnen op heel lange termijn (2037) of door de implementatie van compenserende, structurele hervormingen. Het Rekenhof stelt vast dat het stabiliteitsprogramma 2023-2026 die terugverdieneffecten niet vermeldt.

1.2 Doelstellingen en begrotingstraject van België en van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1.2.1 Advies van de Hoge Raad van Financiën en stabiliteitsprogramma

België diende op 2 mei 2023 zijn stabiliteitsprogramma 2023-2026 in bij de Europese Commissie. Voordien was het op 28 april 2023 voorgelegd aan de interministeriële conferentie van de ministers van Financiën.

Dat programma omvat een begrotingstraject op middellange termijn, waarmee de Belgische overheden beogen om het nominale vorderingensaldo tussen 2023 en 2026 met -29,4 miljard euro (-5,1% van het bbp) te verminderen tot -18,5 miljard euro (-2,9% van het bbp). Tezeldertijd zou hun structurele saldo in diezelfde periode evolueren van -26,5 miljard euro (-4,6% van het bbp) naar -17,2 miljard euro (-2,7% van het bbp).

De overheidsschuld zou evolueren van 106,7% van het bbp in 2023 naar 107,8% van het bbp in 2026. De intrestlasten zouden in diezelfde periode stijgen van 1,7% van het bbp naar 2,4% van het bbp.

Het stabiliteitsprogramma omvat ook een begrotingstraject voor entiteit II (gemeenschappen, gewesten en plaatselijke besturen), waarvan het structureel saldo tussen 2023 en 2026 zou dalen van -1,8% van het bbp tot -0,6% van het bbp. Dat traject is het resultaat van de som van de individuele trajecten van de gemeenschappen en van de gewesten, met uitzondering van de gemeenschapscommissies. Voor hen werd het voorlopige resultaat afkomstig van de cijfers van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR)

verruimd naar de volledige periode. Wat het saldo van de plaatselijke besturen betreft, werd de doelstelling in het advies van de Hoge Raad van Financiën (HRF) gevolgd³.

Het Rekenhof stelt vast dat de diverse overheden van entiteit II uitsluitend akte hebben genomen van het traject van het stabiliteitsprogramma en dat ze geen formeel akkoord sloten over de manier waarop de meerjareninspanning over hen moet worden gespreid, waardoor ze de HRF verhinderen toezicht uit te oefenen op de naleving van de begrotingsverplichtingen van de verschillende Belgische overheden. Het Rekenhof herinnert er bovendien aan dat de Europese Commissie al meermaals kritiek heeft geuit op het gebrek aan begrotingscoördinatie tussen de Belgische overheden.

Het hoofdstuk van het stabiliteitsprogramma over de krachtlijnen van het begrotingsbeleid per entiteit bevat geen becijferde indicaties over het specifieke traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het herinnert er gewoon aan dat het begrotingsbeleid van het gewest een evenwicht wil bereiken, maar tegelijk de nodige budgettaire marge wil behouden voor overheidsinvesteringen op het vlak van mobiliteit, sociale huisvesting en werkgelegenheid en voor de uitvoering van het klimaatplan. Het gewest is nog altijd van plan om duurzame strategische investeringsuitgaven met een significante economische impact uit te sluiten uit de raming van zijn begrotingsdoelstelling. Het gaat om gemiddeld 430 miljoen euro per jaar, voor het restant van de lopende legislatuur. Vanaf 2025 zou het gewest die investeringen geleidelijk aan opnemen in zijn begrotingsdoelstelling.

1.2.2 Verslag van de Europese Commissie⁴ en aanbevelingen over het stabiliteitsprogramma

De Commissie heeft op 24 mei 2023 het verslag bezorgd zoals bepaald in artikel 126, § 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, waarin de budgettaire toestand voor 2022 en de vooruitzichten voor 2023 en volgende jaren van elke lidstaat worden geanalyseerd in het licht van de door het verdrag geëiste criteria voor het tekort en de schuld. Dat verslag concludeert dat het overheidstekort van België in 2022 (3,9% van het bbp) hoger was dan de in het verdrag vooropgestelde referentiewaarde van 3% van het bbp. De schuld van de overheidsdiensten (105,1% van het bbp) is weliswaar tegen bevredigend tempo gedaald, maar overstijgt ook de in het verdrag vooropgestelde referentiewaarde van 60% van het bbp. De overschrijding van beide criteria zou zich volgens de vooruitzichten ook nog voordoen in 2023.

In overeenstemming met de mededeling van 8 maart 2023 heeft de Commissie niettemin beslist om geen nieuwe procedures wegens buitensporig tekort op te starten in het voorjaar van 2023. Ze zal aan de Raad voorstellen om dergelijke procedures zo nodig op te starten in het voorjaar 2024, in het licht van de werkelijke uitvoeringsgegevens van 2023.

Op 24 mei 2023 keurde de Commissie ook een verslag⁵ goed met aanbevelingen ter staving van het advies van de Europese Raad over het stabiliteitsprogramma van België. Uit dat verslag komt naar voren dat het macro-economische scenario dat de Belgische regering heeft uitgewerkt en waarop de begrotingsvooruitzichten berusten, realistisch is. Het gaat uit van

³ Het structurele saldo van de plaatselijke besturen zou tussen 2023 en 2026 dalen van -0,09% van het bbp tot -0,05% van het bbp.

⁴ Europese Commissie, Verslag opgesteld overeenkomstig artikel 126, § 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, Brussel, mei 2023, COM(2023) 631 final, eur-lex.europa.eu.

⁵ Europese Commissie, Aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over het nationale hervormingsprogramma 2023 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van België, Brussel, 24 mei 2023, COM(2023) 601 final, eur-lex.europa.eu.

een groei van het werkelijke bbp met 1,0% in 2023, terwijl de voorjaarsvooruitzichten van de Commissie die groei op 1,2% raamden.

Het verslag preciseert bovendien dat het stabiliteitsprogramma van België uitgaat van een tekort van 5,1% van het bbp in 2023 en een ratio overheidsschuld/bbp van 106,7%, overeenkomstig de vooruitzichten van de Europese Commissie die respectievelijk -5,0% en 106,0% belopen.

Dit zijn de voornaamste aanbevelingen van de Commissie voor 2023 en 2024:

- tegen eind 2023 een eind maken aan de van kracht zijnde steunmaatregelen voor energie en de gerealiseerde besparingen aanwenden om het overheidstekort te verminderen;
- een voorzichtig begrotingsbeleid voeren, onder meer door de nominale stijging van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven in 2024 te beperken tot een maximum van 2%;
- nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand houden en erop toezien dat de subsidies van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (FHV) en andere EU-fondsen doeltreffend worden aangewend;
- de hervorming van het belastings- en vergoedingssysteem voortzetten om de arbeidsprijkkels te verhogen, en de fiscale uitgaven herzien om de nefaste effecten ervan op de economie, de maatschappij en het milieu te verminderen;
- een doeltreffend beleid garanderen om het plan voor herstel en veerkracht snel en regulier te kunnen uitvoeren;
- het hoofdstuk REPowerEU finaliseren om het snel ten uitvoer te kunnen brengen;
- de programma's van het cohesiebeleid snel uitvoeren, nauw aansluitend op en in synergie met het plan voor herstel en veerkracht;
- komaf maken met het tekort aan arbeidskrachten en de discrepanties qua vaardigheden⁶;
- de algemene afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen door de verbeteringen op het vlak van energie-efficiëntie op te drijven en het gebruik van fossiele brandstoffen in gebouwen te verminderen⁷.

De Raad keurde die aanbevelingen goed op 14 juli 2023⁸ en preciseerde dat de beoogde beperking, tot 2%, van de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven in 2024 overeenstemt met een jaarlijkse verbetering van het structureel begrotingssaldo met minstens 0,7% van het bbp voor 2024.

1.3 Faciliteit voor Herstel en Veerkracht

Het deel waar België recht op heeft in het kader van de FHV belooft 4,5 miljard euro, waarvan de Europese Unie in 2021 al 770 miljoen euro betaalde bij wijze van prefinanciering.

Op 20 juli laatstleden werd een herzien Belgisch plan voor herstel en veerkracht voorgelegd aan de Europese Commissie, onder meer om rekening te houden met de herziening van de maximale financiële bijdrage⁹ en om de geplande benutting van 282 miljoen euro aan

⁶ De aanbeveling vermeldt een verbetering van de prestaties, de opening van het onderwijs- en opleidingsstelsel, kwaliteitsvoller en relevanter onderwijs ten opzichte van de arbeidsmarkt, flexibelere en aantrekkelijker loopbaan- en opleidingstrajecten voor leerkrachten.

⁷ De Commissie citeert diverse pistes in haar verslag.

⁸ Raad van de Europese Unie, *Aanbeveling van de Raad over het nationale hervormingsprogramma 2023 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van België*, Brussel, 14 juli 2023 (2023/C 312/01), www.eur-lex.europa.eu.

⁹ Initieel vastgelegd op 5,9 miljard euro.

subsidies van het Europees plan RePowerEU te integreren¹⁰. De betaling van het saldo zal afhangen van de effectieve realisatie van de doelstellingen (mijlpalen en streefdoelen) in het door België ingediende plan.

De uitbetaling van de schijven van de FHV was in principe gepland vanaf 2022. Omdat de realisatie van sommige mijlpalen vertraging opliep, heeft België echter pas eind september 2023 aan de Commissie gevraagd om de eerste schijf van 847 miljoen euro uit te betalen.

De Europese Commissie zou vóór eind 2023 een beslissing moeten nemen over de uitbetaling van de eerste schijf. Door de vertraging bij de uitvoering van bepaalde mijlpalen kan de Europese Commissie de uitbetaling van de schijf mogelijk gedeeltelijk opschorten. In haar mededeling van 21 februari 2023 preciseerde de Commissie hoe ze te werk gaat bij het opschorten van betalingen¹¹. De methodologie bestaat erin een eenheidskost te koppelen aan elke mijlpaal.

Het samenwerkingsakkoord van 19 december 2022 tussen de federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap over het gebruik van de FHV bepaalt dat het niet-betaalde bedrag moet worden gedragen door de in gebreke blijvende entiteit.

1.4 Ontwerp van begrotingsplan van België

Sinds het *twopack* op 30 mei 2013 in werking trad, zijn de lidstaten van de eurozone onderworpen aan een versterkt budgettair toezicht vanwege de Europese Commissie. Ze moeten hun ontwerp van begrotingsplan voor het komende jaar vóór 15 oktober aan de Commissie bezorgen, die er uiterlijk op 30 november een advies over formuleert en in voorkomend geval kan vragen om het ontwerp te vervolledigen of bij te sturen.

Op 16 oktober 2023 heeft België aan de Europese Commissie een ontwerp van begrotingsplan voorgelegd dat rekening houdt met de gevolgen van de maatregelen die de verschillende overheidsniveaus hebben genomen om de energiefactuur van de bedrijven en de gezinnen te temperen, om opvang te regelen voor vluchtelingen uit Oekraïne en om het hoofd te bieden aan andere kosten die voortvloeien uit de Oekraïne-crisis, zoals militaire en humanitaire hulp.

1.4.1 Vorderingsaldo en structureel saldo

Het ontwerp van begrotingsplan beoogt in 2024 een nominaal vorderingsaldo te bereiken van -4,6% van het bbp en een structureel saldo van -4,1% van het bbp, wat een verbetering is met 0,7% van het bbp in vergelijking met 2023. Die verbetering strookt met de aanbeveling die de Raad van de EU op 14 juli 2023 formuleerde (cf. punt 1.2.2 *Verslag van de Europese Commissie en aanbevelingen over het stabiliteitsprogramma* in het eerste deel van dit verslag).

¹⁰ Met dat plan moeten de maatregelen worden gefinancierd die de veerkracht, veiligheid en duurzaamheid van het energiesysteem van de Unie moeten opkrikken door de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen en de energiebevoorrading op het niveau van de Unie te diversifiëren.

¹¹ Het bedrag van de opgeschorte uitbetaling wordt berekend door op die eenheidskost coëfficiënten toe te passen die verband houden met de voortgang van de mijlpaal en met de redenen van de vertraging. Die coëfficiënten verschillen naargelang het gaat om een investeringsproject dan wel een hervormingsproject. De beslissing tot opschorting opent een periode van 6 maanden waarin de Staat de betrokken mijlpaal nog kan bereiken. In dat geval heft de Commissie de opschorting op en betaalt zij het opgeschorte bedrag uit na een positief advies van het Economisch en Financieel Comité. In geval van een negatieve evaluatie aan het eind van de periode van 6 maanden wordt het betrokken bedrag definitief geschorst en in mindering gebracht op de begroting van het plan.

Het structureel saldo wordt bepaald op basis van het vorderingensaldo, waarop verschillende correcties worden toegepast, zoals een cyclische correctie en de neutralisatie van maatregelen met een tijdelijk effect. In het begrotingsplan wordt daarnaar verwezen als “uitzonderlijke en tijdelijke maatregelen”. Die “one-offmaatregelen”¹² zijn niet gespecificeerd en de impact ervan wordt geraamd op -0,2% van het bbp voor 2024. Door ze in mindering te brengen op het vorderingensaldo, verbetert het structureel saldo met eenzelfde bedrag.

Overeenkomstig de methodologie waarvoor de Europese Commissie opteerde in het kader van de algemene ontsnappingsclausule tot eind 2023, werden de maatregelen ter bestrijding van de pandemie en ter ondersteuning van de economie daarentegen niet geneutraliseerd bij de bepaling van het structurele saldo, hoewel het om tijdelijke maatregelen gaat. De desactivering van de algemene ontsnappingsclausule in 2024 leidt *a fortiori* tot de conclusie dat de maatregelen die werden genomen in het kader van de Oekraïne-crisis en om de energiefactuur van de bedrijven en de gezinnen te temperen, zoals vermeld in het Belgische begrotingsplan, niet worden geneutraliseerd bij de berekening van dat saldo.

1.4.2 Schuldgraad

De schuldgraad (brutoschuld) wordt voor de jaren 2023 en 2024 geraamd op respectievelijk 108,3% van het bbp en 108,1% van het bbp.

1.4.3 Reactie van de Europese Commissie op het ontwerp van begrotingsplan

In een brief van 27 oktober 2023 liet de directeur-generaal Economische en Financiële Zaken van de Commissie weten dat de volgende elementen naar voren waren gekomen bij een eerste analyse van het ontwerp van begrotingsplan:

- een stijging van de netto primaire uitgaven met 3,7% in 2024, wat meer is dan de aanbevolen maximale stijging van 2,0%;
- het globale begrotingstekort van België zou 4,6% van het bbp belopen in 2024, wat hoger is dan de referentiewaarde van 3,0% van het bbp;
- de ratio van de overheidsschuld zou slechts afnemen van 108,3% van het bbp in 2023 naar 108,1% van het bbp in 2024.

1.4.4 Flexibiliteitsclausules

De maatregelen die België heeft genomen naar aanleiding van de pandemie, de oorlog in Oekraïne en de stijging van de energieprijzen vielen tot in 2023 onder de algemene afwijkingsclausule, en niet onder de flexibiliteitsclausule. Vanaf 2024 wordt de algemene ontsnappingsclausule gedesactiveerd en kan België er geen aanspraak meer op maken.

De totale budgettaire impact van de bovenvermelde maatregelen uit het begrotingsplan van België wordt voor alle overheden samen op 4,5 miljard euro (0,8% van het bbp) geraamd in 2023 en op 0,7 miljard euro (0,1% van het bbp) in 2024.

In het ontwerp van begrotingsplan 2024 wordt overigens nergens op nationaal niveau gevraagd de flexibiliteitsclausules voor structurele hervormingen of strategische investeringen te kunnen genieten.

In de voorgaande jaren hebben de meeste deelstaatentiteiten echter opgeroepen tot een herziening van de flexibiliteitsclausule voor investeringen en hoewel België zich niet in de positie bevond om die clausule te genieten, hebben de deelstaatentiteiten hun begroting opgesteld alsof die clausule van toepassing was. Ze hebben bij de berekening van hun

¹² Voor het jaar 2023 omvatten die maatregelen 0,3 miljard euro aan uitgaven voor noodhulp en wederopbouw naar aanleiding van de overstromingen in 2021.

vorderingensaldo uit eigen beweging en zonder het akkoord van de Europese Commissie de bedragen geneutraliseerd die bedoeld waren voor strategische investeringen.

1.5 Conformiteit van de begroting 2024 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met het Europese kader

In het kader van het *sixpack* bepaalt richtlijn 2011/85/EU van de Raad van 8 november 2011 de regels voor de eigenschappen die de begrotingskaders van de lidstaten moeten vertonen om te garanderen dat ze hun verplichting inzake buitensporige overheidstekorten nakomen. Die richtlijn is in nationaal recht omgezet¹³ door de wet van 10 april 2014¹⁴ tot wijziging van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof¹⁵.

De verantwoordingsstukken die alle gemeenschappen en gewesten bij hun begroting moeten voegen, zijn daarin opgesomd. Bovendien kadert de begroting van die entiteiten in een begrotingskader op middellange termijn dat de legislatuur beslaat en een minimale periode van drie jaar. Het moet worden aangevuld met een meerjarenprogrammatische die voortvloeit uit het begrotingskader op middellange termijn. De algemenebepalingenwet detailleert welke elementen daarin moeten worden opgenomen.

Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, vermelden de artikelen 11 en 21 van de OOBBC welke documenten en informatie de algemene toelichting elk jaar moet bevatten.

Het Rekenhof stelt vast dat de algemene toelichting van de begroting 2024 de vereiste informatie verschaft, met uitzondering van de hierna uiteengezette hiaten.

1.5.1 Instellingen die niet in de begrotingen zijn opgenomen

Artikel 16/11, 2°, van de algemenebepalingenwet bepaalt dat de documenten ter informatie bij en ter verantwoording van de begroting alle instellingen en fondsen moeten vermelden die niet in de begrotingen zijn opgenomen, maar die deel uitmaken van de consolidatieperimeter zoals bepaald door het Instituut voor de Nationale Rekeningen, alsook een analyse van de impact van die instellingen en fondsen op het vorderingensaldo en op de overheidsschuld.

Volgens de lijst die de Nationale Bank op 19 oktober 2023 publiceerde, omvatte de consolidatieperimeter van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naast de diensten van de regering, 62¹⁶ eenheden geklasseerd in de institutionele subsector van de deelstaatoverheden (S.1312), waaronder één die niet actief is¹⁷, één dubbeltelling en het Parlement, dus in totaal 59 te consolideren eenheden. Enkel de begrotingen (uitgaven en ontvangsten) van

¹³ Het voornaamste doel van die richtlijn bestaat erin lidstaten ertoe te verplichten te beschikken over een alomvattend systeem voor overheidsboekhouding, hun begrotingsprogrammatische te baseren op realistische en actuele macro-economische prognoses, te beschikken over cijfermatige begrotingsregels, een meerjarenbegrotingsvisie te ontwikkelen, te zorgen voor begrotingscoördinatie tussen de subsectoren, de budgettaire verantwoordelijkheden te verdelen onder de subsectoren, informatie over alle instellingen en fondsen, over de fiscale uitgaven, over de voorwaardelijke verplichtingen en de waarborgen te publiceren en in aanmerking te nemen.

¹⁴ Wet van 10 april 2014 tot wijziging, met het oog op de gedeeltelijke omzetting van richtlijn 2011/85/EU, van de wet van 16 mei 2003.

¹⁵ Hierna 'de algemenebepalingenwet' genoemd.

¹⁶ Er werden drie entiteiten toegevoegd in vergelijking met de lijst die gepubliceerd werd in oktober 2022 en die 60 eenheden omvatte: de nv Distripropre, de vzw Brussels 2023 en de diensten van de Brusselse Ombudsdienst.

¹⁷ Reservefonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

23¹⁸ eenheden uit die lijst zijn echter geconsolideerd met die van de diensten van de regering. De ontwerpbegroting voorziet immers afwijkingen van het toepassingsgebied van de OOBBC¹⁹: alleen de autonome bestuursinstellingen van eerste en tweede categorie worden geconsolideerd, respectievelijk in de artikelen 11 en 12 van het ontwerp van ordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting.

Het Rekenhof merkt op dat met miskenning van artikel 16/11, 2°, van de algemenebepalingenwet, de algemene toelichting geen opsomming bevat van de 36 instellingen die nochtans deel uitmaken van de consolidatieperimeter van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De begrotingen van die instellingen zijn niet geconsolideerd voor de berekening van het vorderingensaldo in ESR-termen en de impact ervan op dat saldo²⁰ is niet geanalyseerd.

1.5.2 Inventaris van de belastinguitgaven

Artikel 16/11, 3°, van de algemenebepalingenwet stelt dat een inventaris van de belastinguitgaven bij het ontwerp van begroting moet worden gevoegd. Die inventaris moet alle kortingen, verminderingen en uitzonderingen op het algemeen stelsel van de belastingheffing omvatten die tijdens het begrotingsjaar gelden ten gunste van de belastingplichtigen of van economische, sociale of culturele activiteiten. De inventaris moet gedetailleerde informatie geven over de gevolgen van de gewestelijke belastinguitgaven voor de ontvangsten.

Het Rekenhof stelt vast dat daarover geen informatie is terug te vinden in de algemene toelichting.

¹⁸ De facto 22 omdat de begrotingen van de MIVB en de nv Citeo gegroepeerd zijn.

¹⁹ Artikel 14, 1e lid, van het ontwerp van ordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2024: "In afwijking van artikel 2, 2°, van de ordonnantie bevat de gewestelijke entiteit de diensten van de regering en de autonome instellingen opgesomd in de artikelen 11 en 12 van deze ordonnantie."

²⁰ De impact op de overheidsschuld van bepaalde niet-geconsolideerde instellingen is nochtans wel opgenomen in de algemene toelichting (zie punt 3.1 *Geconsolideerde schuld*).

HOOFDSTUK 2

Begrotingssaldo, vorderingensaldo en naleving van de doelstellingen

2.1 Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het traject uit de meerjarenprojectie 2023-2027 zoals voorgesteld in de algemene toelichting is opgesteld op basis van de economische begroting van september 2023, de meerjarenvooruitzichten van het Planbureau van juni 2023 en de recentste fiscale kencijfers van de FOD Financiën en van Brussel Fiscaliteit.

De startbasis van de projectie (-1.545,0 miljoen euro) is het geconsolideerde ESR-vorderingensaldo dat in de initiële begroting 2023 op -1.470,1 miljoen euro²¹ was geraamd, waarop een correctie van -75 miljoen euro werd toegepast.

Die correctie vloeit voort uit de beslissing van de Brusselse regering om de impact van de Europese fondsen in het kader van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (FHV) zichtbaar te maken in het traject. Die impact wordt immers elk jaar afgetrokken van de ESR-vorderingensaldi en vervolgens opgenomen in een correctielijn in de tabel van het traject.

Het Rekenhof stelt echter een gebrek aan coherentie vast in de presentatie van de begrotingsuitdagingen. De regering herneemt die correctielijn namelijk niet bij haar berekening van het vorderingensaldo (cf. punt 2.3). De ontvangsten uit de Europese FHV-fondsen worden immers rechtstreeks opgenomen in dat saldo. Bijgevolg verschilt het geconsolideerde ESR-vorderingensaldo in de initiële begroting 2024 (-1.320,1 miljoen euro), zoals vermeld in de tabel over die berekening, van het overeenstemmende saldo vermeld in de tabel van het traject (-1.417,9 miljoen euro) ten belope van het bedrag ingeschreven in de FHV-correctielijn, namelijk 97,8 miljoen euro. Voor meer duidelijkheid heeft het Rekenhof een extra lijn in de tabel van het traject toegevoegd om er ook het saldo met inbegrip van de FHV-ontvangsten in op te nemen.

In eerste instantie worden rectificaties toegepast op het saldo dat de startbasis vormt om er zowel de positieve als negatieve geraamde jaarlijkse verschillen in op te nemen en tot de respectieve ESR-vorderingensaldi van de betrokken periode te komen.

In een tweede fase worden correcties toegepast. Die omvatten de geraamde onderbenuttingen van kredieten en neutraliseren bepaalde uitgaven.

Rekening houdend met de rectificaties en correcties zou er volgens de regering opnieuw een structureel evenwicht moeten zijn in 2026.

De meerjarenprojectie vermeldt dit jaar niet de jaarlijkse vooruitzichten inzake groei van de schuldenlast.

Het Rekenhof heeft die berekend en toegevoegd aan de onderstaande tabel.

²¹ Dat saldo (-1.474,2 miljoen euro in het ontwerp van initiële begroting 2023) werd teruggebracht naar -1.470,1 miljoen euro bij de publicatie in het Staatsblad op 7 februari 2023 van de ordonnantie van 23 december 2022 houdende de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2023.

Die schuldenlastvooruitzichten stemmen overeen met de ESR-vorderingensaldi (1) in absolute waarde, verminderd met de geraamde bedragen van de onderbenuttingen en de herallocaties van beschikbare kredieten, en met de door de Europese faciliteit gefinancierde bedragen. Voor 2024 wordt de schuldenlast (zonder de codes 8)²² geraamd op 1.050,1 miljoen euro²³.

De onderstaande tabel geeft een synthese van het meerjarentraject weer.

Tabel 1 – Traject 2023-2027 (Algemene toelichting) (in miljoen euro)

	2024	2025	2026	2027
Startbasis: ESR-VS 2023 initieel	-1.545,0	-1.545,0	-1.545,0	-1.545,0
Totale impact	127,1	333,0	898,3	1.097,0
<i>Impact op de ontvangsten</i>	76,0	-13,2	104,0	214,8
<i>Impact op de uitgaven</i>	-52,7	-241,7	-349,6	-359,6
<i>Besparingsmaatregelen</i>	103,8	103,8	103,8	103,8
<i>Nog te beslissen maatregelen</i>	0,0	484,2	1.040,0	1.138,0
ESR- vorderingensaldo (1)	-1.417,9	-1.212,0	-646,7	-448,0
Correcties (2)	748,2	727,7	646,6	448,0
Onderbenutting	240,0	240,0	240,0	240,0
Neutralisering door de regering van strategische investeringen	360,4	400,0	300,0	200,0
Maatregelen i.v.m. Oekraïne	8,0	0,0	0,0	0,0
Herallocatie van kredieten (interne provisie)	30,0	0,0	0,0	0,0
Europese Faciliteit (FHV)* voor herstel en veerkracht	97,8	37,7	31,6	8,0
Werken Zuidpaleis	12,0	50,0	75,0	0,0
Gecorrigeerd traject ESR-vorderingensaldo (3)=(1)+(2)	-669,7	-484,3	-0,1	0,0
Schuldenlast	1.050,1	934,3	375,1	200,0
ESR-vorderingensaldo initiële begroting 2024 met inbegrip van de FHV-ontvangsten zie 1.3 (*)	-1.320,1	-1.174,3	-615,0	-440,0

Bron: Algemene toelichting en berekeningen Rekenhof

Om het ESR-vorderingensaldo (1) te ramen, voegt de regering in eerste instantie jaarlijks haar raming van diverse positieve en negatieve impacten toe aan het bedrag van de startbasis. Het totaal van die impact belooft 127,1 miljoen euro in 2024 en gaat in stijgende lijn tot 1.097,9 miljoen euro in 2027.

Volgens de regering kan dat door de volgende elementen worden verklaard:

- Verschillende effecten op de ontvangsten voor een totaalbedrag van 76 miljoen euro in 2024, tot 214,8 miljoen euro in 2027. In 2024 vloeit die impact onder meer voort uit een hervorming van de ontvangsten die de regering op 19 oktober 2023 goedkeurde, nieuwe middelen afkomstig van de federale overheid voor het beheer van de asielcrisis en een hogere raming van de institutionele ontvangsten.

²² De artikelen met een code 8 (kredietverleningen en deelnemingen) worden door het ESR2010 beschouwd als financiële verrichtingen. Ze hebben dus geen weerslag op de begroting en worden bijgevolg niet in aanmerking genomen bij de berekening van het vorderingensaldo van het gewest. Ze hebben daarentegen een impact op het financiële tekort en doen de schuldenlast dus toenemen. Het Agentschap van de Schuld raamt jaarlijks het extra te financieren bedrag op 110 miljoen euro.

²³ 1.417,9-240-30-97,8.

- Verschillende effecten die op de uitgaven een ongunstige totale impact hebben van -53 miljoen euro in 2024, tot -360 miljoen euro in 2027. Voor het jaar 2024 is die impact het resultaat van de optelsom van:
 - positieve effecten ten belope van 376 miljoen euro, waaronder een vermindering met 312 miljoen euro van de in 2023 aangelegde provisies voor de maatregelen “energie” en “hulp aan Oekraïne”, een vermindering met 31 miljoen euro van een uitgavenhervorming en een vermindering met 33 miljoen euro van de investeringsuitgaven;
 - negatieve effecten ten belope van 429 miljoen euro, waaronder onvermijdelijke extra uitgaven bij ongewijzigd beleid (-250 miljoen euro) die niet in detail worden belicht, verhogingen van de personeelsuitgaven (-62 miljoen euro) en van uitgaven voor de sectorale akkoorden en voor de overname van bepaalde bevoegdheden door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (-41,5 miljoen euro), evenals van uitgaven voor de voortzetting van nieuw beleid en de opvang van vluchtelingen (-63 miljoen euro).
- Besparingen die elk jaar van de betrokken periode leiden tot een positieve impact van +104 miljoen euro, zoals de regering die vastlegde in haar beslissing van 19 oktober 2023, waarbij de initiële begroting 2024 werd goedgekeurd. Die besparingen bestaan hoofdzakelijk uit:
 - een lineaire vermindering met 3% van de kredieten voor alle personeelsuitgaven van alle in de gewestrekening geconsolideerde instellingen met bepaalde uitzonderingen;
 - de toepassing van een moratorium op de toekomstige bewegingen die een budgettaire impact hebben voor de periode van 1 december 2023 tot 30 september 2024;
 - lineaire verminderingen van respectievelijk 5%, 8% en 10% van de kredieten voor de werkingsuitgaven, de facultatieve uitgaven en de investeringsuitgaven van de geconsolideerde instellingen;
 - lineaire verminderingen van respectievelijk 5% en 10% op alle kredieten voor reglementaire subsidies en voor investeringsubsidies.
- “Nog te beslissen” maatregelen die met stijgende bedragen zijn ingeschreven om de uitgaven te verminderen van 2025 tot en met 2027 (van 0,5 tot 1,1 miljard euro). De algemene toelichting geeft daarover geen informatie.

Het Rekenhof merkt op dat de algemene toelichting en de begrotingstabel van de uitgaven slechts heel weinig informatie bevatten over de besparingsmaatregelen, terwijl de regering in haar beslissing van 19 oktober 2023 de bovenvermelde lineaire besparingsmaatregelen en de beoogde maatregelen inzake hervorming van de ontvangsten en de uitgaven preciseerde.

Over het algemeen passen de besparingsmaatregelen in de visie van de vermindering van het tekort, waarmee in 2023 werd gestart in het kader van het programma Optiris (Optimalisering van Prestaties en Institutionele Transitie) voor het beheer van de gewestelijke openbare instellingen, dat de regering op 5 mei 2022 heeft goedgekeurd, en in de meerjarige rationaliseringsprocessen die focussen op doelmatigere en doeltreffendere uitgaven (“spending reviews”).

In een tweede fase voert de regering op die ESR-vorderingensaldi (1) diverse correcties (2) uit: vermoedelijke onderbenuttingen van kredieten, een vermoedelijke reallocatie van kredieten (beperkt tot 2024), neutralisering van uitgaven voor strategische investeringen en de Europese FHV-fondsen, zoals al werd uiteengezet. De neutralisering van de uitgaven in het kader van de Oekraïne-crisis stopt vanaf 2025.

Het Rekenhof stelt vast dat het structurele evenwicht dat wordt vermeld voor de jaren 2026 en 2027, deels wordt bereikt dankzij de neutralisering van investeringsuitgaven (300 en

200 miljoen euro). Het traject omvat immers niet de investeringen voor mobiliteit (renovatie van de tunnels, uitbreiding van het metronet, elektrische installatie om de performantie en veiligheid van het net te garanderen, uitbreiding van het tramnet, elektrificatie en renovatie van de busvloot). De Brusselse regering meent die uitgaven te mogen neutraliseren op grond van de flexibiliteitsclausule die vervat is in de Europese regelgeving.

In het vorige traject (2022-2026) was die terugkeer naar een evenwicht gepland voor 2024. Het Rekenhof stelt vast dat de raming die is opgenomen in het voorliggende traject voor 2024 (-669,7 miljoen euro) sterk verschilt van de vorige raming.

Het Rekenhof herinnert eraan dat België in de huidige stand van de Europese regelgeving niet in aanmerking komt voor de toepassing van die clausule. Het INR heeft die uitgaven derhalve niet geneutraliseerd in zijn berekening van het vorderingensaldo. De door het INR becijferde saldi voor de jaren 2021 (-1.398 miljoen euro) en 2022 (-1.298 miljoen euro) verschillen sterk van de saldi in de vorige trajecten, namelijk een saldo van -914 miljoen euro en een saldo van -674 miljoen euro.

2.2 Begrotingssaldi van de diensten van de regering

De ontwerpen van initiële begroting 2024 vermelden een brutosaldo van -309,5 miljoen euro, d.i. een verbetering met 190,6 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023. Die verbetering is het gevolg van de hogere ontvangstenramingen (+ 197,6 miljoen euro) en van het optrekken van de uitgavenmachtigingen (+ 7,0 miljoen euro).

Tabel 2 – Begrotingssaldi 2023-2024 (in duizend euro)

		Ontwerp van initiële begroting 2024 (1)	Initiële begroting 2023 (2)	Variatie (1)-(2)
Ontvangsten		7.325.021	7.127.379	197.642
Uitgaven (vereffeningen)		7.634.567	7.627.525	7.042
Brutobegrotingssaldo	(1)	-309.546	-500.146	190.600
Opbrengsten van leningen (codes 9)	(2)	1.529.493	1.500.000	29.493
Aflossingen van de schuld (codes 9)	(3)	176.723	225.223	-48.500
Nettobegrotingssaldo	(4)= (1)- (2)+(3)	-1.662.316	-1.744.923	112.607

Bron: tabel opgesteld door het Rekenhof op basis van de begrotingsdocumenten

(*) Zonder de leningopbrengsten en zonder de aflossingen van het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld waarvan de identieke bedragen (133,5 miljoen euro) elkaar opheffen.

Als bij de geraamde ontvangsten en uitgaven respectievelijk de opbrengsten uit leningen en de aflossingen van de schuld buiten beschouwing worden gelaten, belooft het netto te financieren begrotingssaldo -1.662,3 miljoen euro, wat een verbetering is met 112,6 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023.

2.3 Berekening van het vorderingensaldo

2.3.1 Methodologie

Overeenkomstig het ESR-kader moeten op de begrotingssaldi van de ontwerp-begrotingen verschillende correcties worden toegepast om te komen tot het vorderingensaldo van de

entiteit. De elementen van die berekening staan op het einde van het beschikkend gedeelte van de ontwerppordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting 2024.

De regering heeft de verrichtingen van de autonome bestuursinstellingen (ABI) die met de verrichtingen van de DBHR moeten worden geconsolideerd, gegroepeerd volgens hun economische code. Voor de economische hergroepering werd de methodologie gebruikt die het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) zal toepassen bij de berekening ex post van het ESR-vorderingensaldo. Die methodologie is gebaseerd op de uitvoering van de begroting door de ontvangsten en de uitgaven te schrappen die in principe niet mogen meetellen bij de berekening van het ESR-saldo. De verrichtingen in kwestie zijn hoofdzakelijk interne verrichtingen van de gewestelijke entiteit, met name de subsidies (dotaties) van de DBHR aan de geconsolideerde instellingen en de andere interne overdrachten.

Het Rekenhof analyseert hierna de berekening van het door de regering vastgestelde saldo. De tabel die de regering opneemt in de ontwerppordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting vermeldt dit jaar enkel nog de gewestelijke consolidatie, zijnde de geconsolideerde ontvangsten- en uitgavenverrichtingen van de gewestelijke entiteit, zonder gedetailleerde informatie over de verrichtingen van de DBHR en van de geconsolideerde instellingen. Het Rekenhof kon toch de gebruikelijke tabel verkrijgen, waarvan het een samenvatting geeft die enkel de saldi van de verrichtingen van de DBHR, van de geconsolideerde instellingen en van de gewestelijke consolidatie vermeldt²⁴.

²⁴ De gedetailleerde presentatie vermeldt de ontvangsten- en uitgavenverrichtingen van de DBHR, van de geconsolideerde instellingen en van de gewestelijke consolidatie.

Tabel 3 – Vorderingensaldo 2023-2024 (in duizend euro)

		Initieel 2024	Initieel 2023	Vershil
Brutobegrotingssaldo DBHR		4.098.889	2.708.500	2.489.894
Brutobegrotingssaldo		-4.329.556	-3.169.347	-2.259.714
Geconsolideerde instellingen				
Geconsolideerd brutobegrotingssaldo	(a)	-230.667	-460.847	230.180
Saldo codes 9 DBHR		-1.352.770	-1.274.777	-77.993
Saldo codes 9 geconsolideerde instellingen		-479.134	-113.794	-365.340
Geconsolideerd saldo codes 9	(b)	-1.831.904	-1.388.571	-443.333
Geconsolideerd nettobegrotingssaldo	(c)= (a)+(b)	-2.062.571	-1.849.418	-213.153
Saldo codes 8 DBHR		329.547	96.326	233.221
Saldo codes 8 geconsolideerde instellingen		412.922	283.016	129.906
Geconsolideerd saldo codes 8	(d)	742.469	379.342	363.127
Geconsolideerd ESR-vorderingensaldo	(e)= (c)+(d)	-1.320.102	-1.470.076	149.974
Begrotingsverrichtingen (onderbenutting kredieten)	(f)	240.000	210.000	30.000
ESR-vorderingensaldo na begrotingsverrichtingen	(g)= (e)+(f)	-1.080.102	-1.260.076	179.974
Verrichtingen "buiten doelstelling"	(h)	410.413	778.900	-368.487
Neutralisering uitgaven van strategische investeringen		360.413	428.900	-68.487
Hulp Oekraïne		8.000	50.000	-42.000
Steu maatregelen i.v.m. energie		0	200.000	-200.000
Interne energiemaatregelen (reallocatie van kredieten)		30.000	100.000	-70.000
Werken Zuidpaleis		12.000	0	12.000
ESR-vorderingensaldo na verrichtingen "buiten doelstelling"	(i) = (g)+(h)	-669.689	-481.176	-188.513

Bron : tabel opgesteld door het Rekenhof op basis van de begrotingsdocumenten en gegevens van Brussel Financiën en Begroting

Het ESR-vorderingensaldo "na begrotingsverrichtingen", zoals opgesteld door de Brusselse regering, belooft -1.080,1 miljoen euro. Dat is een verbetering met 180 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023.

De regering meent vervolgens dat saldo te kunnen corrigeren door de neutralisering van als "buiten doelstelling" beschouwde uitgaven (410,4 miljoen euro). Die uitgaven hebben betrekking op duurzame "strategische" investeringen die een aanzienlijke economische impact hebben (360,4 miljoen euro), op de opvang van vluchtelingen die onder andere afkomstig zijn van Oekraïne (8 miljoen euro), op maatregelen ter compensatie van de stijgende energieprijzen (30 miljoen euro) en op kosten voor de werken aan het Zuidpaleis (12 miljoen euro).

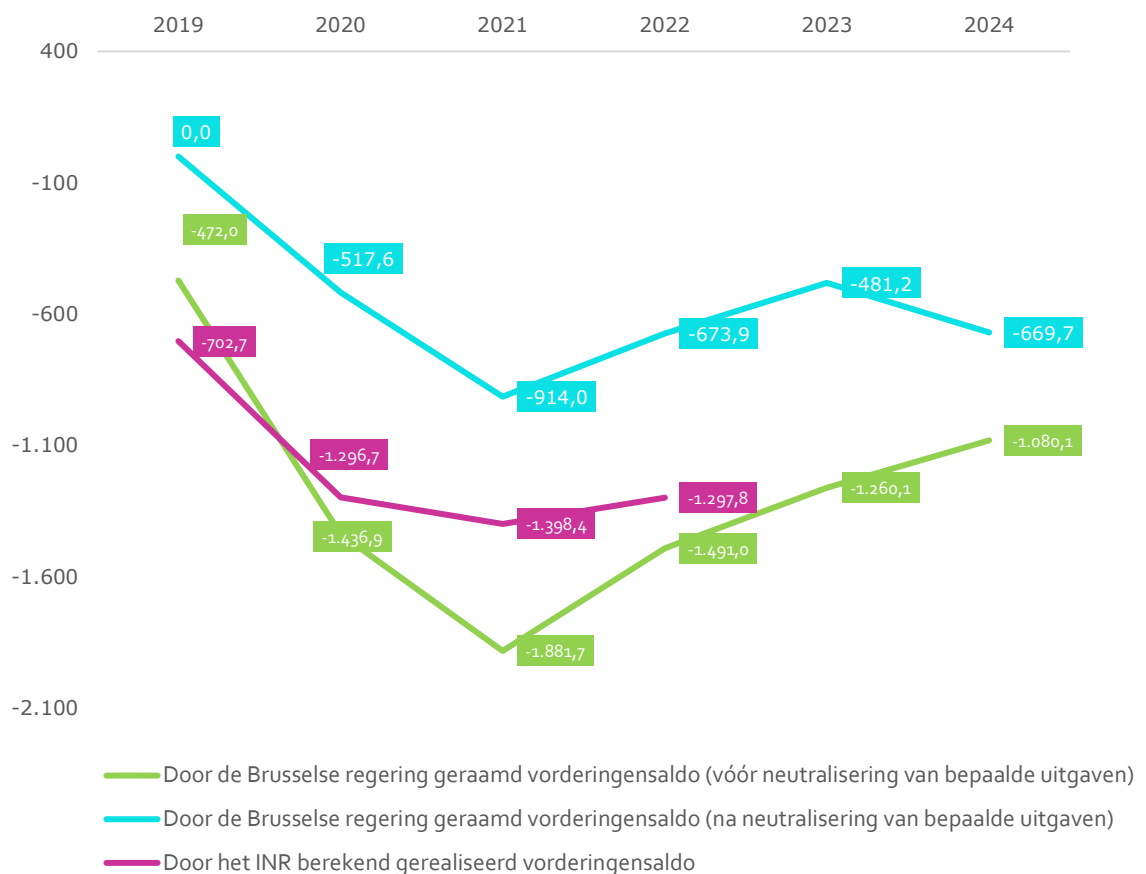
Door de neutralisering van die uitgaven wordt een begrotingstraject bepaald dat de regering op -670,0 miljoen euro raamt. In vergelijking met de initiële begroting 2023 is dat een verslechtering met 188,5 miljoen euro.

Het INR zal de berekening van het vorderingensaldo ex post uitvoeren, op basis van de uitvoering van de begroting 2024 van alle eenheden van de consolidatieperimeter.

Het Rekenhof merkt in dat opzicht op dat het INR rekening houdt met alle ontvangsten- en uitgavenverrichtingen die zijn aangerekend op de rekening van de gewestelijke entiteit, met inbegrip van de strategische investeringsuitgaven. Zo bepaalde het INR het vorderingensaldo voor het dienstjaar 2022 op -1.298 miljoen euro en niet op -674 miljoen euro zoals de regering raamde.

De onderstaande figuur toont de vergelijkende evolutie van het door het INR ex post berekende vorderingensaldo (van 2019 tot 2022) en van het ex ante in de begroting geraamde saldo (vóór en na de neutralisering van bepaalde investeringsuitgaven) in de loop van de jaren 2019 tot 2024.

Figuur 1 – Evolutie van het vorderingensaldo tussen 2019 en 2024 (in miljoen euro)

Binnen de grenzen van de informatie waarover het Rekenhof kon beschikken, heeft het de gegevens nagekeken die werden gebruikt om het vorderingensaldo van het jaar 2024 te berekenen. De analyse heeft voornamelijk betrekking op de correcties die zijn uitgevoerd tussen het voorliggende ontwerp van initiële begroting en de initiële begroting 2023.

2.3.2 Consolidatieperimeter

Zoals uiteengezet in punt 1.5.1 *Instellingen die niet in de begrotingen zijn opgenomen*, heeft de Brusselse regering beslist om slechts 22 van de 59 actieve eenheden van de ESR-perimeter van het gewest te consolideren. De ABI van eerste en tweede categorie die worden geconsolideerd, worden respectievelijk opgesomd in de artikelen 11 en 12 van de ontwerpordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting.

Bovendien preciseren de artikelen 13 en 14 van die ontwerpordonnantie dat de berekening van de geconsolideerde begroting van de gewestelijke entiteit ook rekening houdt met:

- verrichtingen uitgevoerd in het kader van opdrachten die zijn gedelegeerd aan eenheden die, hoewel ze tot S.1312 behoren, niet tot de door het gewest geconsolideerde perimeter behoren²⁵. De kredieten (ontvangsten en uitgaven) van die verrichtingen voor rekening van het gewest worden geconsolideerd in de begroting van de gewestelijke entiteit;
- overdrachten naar eenheden die tot de ESR-perimeter van het gewest behoren, maar waarvan de begroting nog niet in haar geheel is geconsolideerd in de begroting van de gewestelijke entiteit.

Het Rekenhof kon de berekening van het geconsolideerde saldo van de gewestelijke entiteit (aan het einde van het beschikkend gedeelte) niet verifiëren aan de hand van de informatieve en verantwoordende documenten die bij de begroting zijn gevoegd. De aard en de omvang van de overdrachten naar de bovenvermelde eenheden die in aanmerking werden genomen bij de berekening van het saldo, worden er immers niet in gepreciseerd.

Bovendien ontbreekt de analyse van de impact op het vorderingensaldo van de eenheden die tot de ESR-perimeter van het gewest behoren, maar die nu niet worden geconsolideerd. Die analyse is nochtans vereist volgens artikel 16/11 van de algemenebepalingenwet van 16 mei 2003 (cf. punt 1.5.1 *Instellingen die niet in de begrotingen zijn opgenomen*).

Volgens de berekening van de regering bedraagt het geconsolideerde brutobegrotingssaldo van de gewestelijke entiteit -230,7 miljoen euro, d.i. een verbetering met 230,2 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023. Die verbetering is het gevolg van een positief verschil op het niveau van het brutosaldo van de DBHR (+2.490 miljoen euro) en van een negatief verschil op het niveau van het brutosaldo van de geconsolideerde instellingen (-2.259,7 miljoen euro).

2.3.3 Geconsolideerd ESR-vorderingensaldo

De overgang van het geconsolideerde brutobegrotingssaldo naar het ESR-vorderingensaldo vereist dat de ontvangsten- en uitgavenverrichtingen van de groepen 8 en 9 van de economische classificatie worden geëlimineerd, want ze worden beschouwd als financiële verrichtingen zonder weerslag op het vorderingensaldo.

De code 9-verrichtingen²⁶ van de economische classificatie voor alle geconsolideerde initiële begrotingen sluiten met een ESR-correctie van -1.831,9 miljoen euro, wat neerkomt op een negatief verschil van 443,3 miljoen euro ten opzichte van de gelijkwaardige verrichtingen van de initiële begrotingen 2023. Die verslechtering vloeit grotendeels voort uit de stijging van

²⁵ Als volgt opgesomd in artikel 13 van het beschikkend gedeelte:

- 1° Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - citydev.brussels (GOMB) (gedelegeerde opdrachten);
- 2° nv Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI) (gedelegeerde opdrachten);
- 3° nv St'art (gedelegeerde opdrachten);
- 4° finance&invest.brussels (GIMB) (gedelegeerde opdrachten).

²⁶ Aflossingen van de schuld verminderd met de leningopbrengsten.

de leningvooruitzichten ingeschreven in de verschillende middelenbegrotingen van de DBHR en van de geconsolideerde instellingen (+364,5 miljoen euro), en meer in het bijzonder in de begroting van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) (+365 miljoen euro).

Het saldo van de kredietverleningen en deelnemingen (KVD)²⁷ die zijn ingeschreven onder code 8 in de geconsolideerde initiële begrotingen, belooft 742,5 miljoen euro, d.i. een stijging met 363,1 miljoen euro. Dat is het gevolg van het positieve verschil van zowel het saldo van de codes 8 van de DBHR (+233,2 miljoen euro) als van de geconsolideerde instellingen (+129,9 miljoen euro), dat hoofdzakelijk kan worden verklaard door de gestegen ramingen van de uitgaven met die economische code.

De optelling van de geconsolideerde saldi van de verrichtingen codes 8 en 9 bij het geconsolideerde brutobegrotingssaldo levert een geconsolideerd ESR-vorderingensaldo (e) op van in totaal 1.320,1 miljoen euro, wat een verbetering is met 150 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023.

2.3.4 Begrotingsverrichtingen (onderbenuttingen)

De regering heeft het bedrag van de begrotingsverrichtingen die een positieve impact hebben op het vorderingensaldo, bepaald op 240,0 miljoen euro (+30 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023). Die correctie bestaat uitsluitend uit het vermoede bedrag aan onderbenuttingen van begrotingskredieten voor alle begrotingen samen.

De in het voorgaande jaar vastgestelde onderbenuttingen beliepen 433 miljoen euro²⁸, zo blijkt uit de berekening van het vorderingensaldo 2022 die werd uitgevoerd door de gewestelijke administratie en die is voorgesteld in de algemene toelichting van de begroting 2024²⁹. Rekening houdend met de ook in 2021 vastgestelde onderbenuttingen (740 miljoen euro) lijkt de in de initiële begroting 2024 uitgevoerde correctie coherent.

Het ESR-vorderingensaldo na begrotingsverrichtingen (g) wordt bepaald op -1.080 miljoen euro, wat een verbetering met 180 miljoen euro is in vergelijking met de initiële begroting 2023.

2.3.5 Andere neutraliseringen en correcties door de regering

De regering verwerkt in haar berekening van het vorderingensaldo een correctie met 410,4 miljoen euro aan uitgaven die ze beschouwt als verrichtingen “buiten doelstelling”, d.w.z. verrichtingen die volgens de regering kunnen worden geweerd uit de berekening voor het bepalen van dat saldo. Ze bestaan uit de volgende elementen.

2.3.5.1 Neutralisering van sommige investeringsuitgaven

De regering houdt in haar berekening van het vorderingensaldo geen rekening met 360,4 miljoen euro aan uitgaven voor strategische en grootschalige investeringen omdat ze

²⁷ Kredietverleningen verminderd met de bijbehorende terugbetalingen, en deelnemingen verminderd met de bijbehorende vereffeningen.

²⁸ Dat wordt bevestigd door het bedrag dat het Rekenhof berekende (432 miljoen euro) in het kader van de analyse van de uitvoering van de begroting 2022 van het gewest. Cf. 28e boek van het Rekenhof voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, blz. 47.

²⁹ Dat is het verschil tussen het ESR-vorderingensaldo zoals geraamd in de aangepaste begroting 2022 (-1.733 miljoen euro) vóór begrotingsverrichtingen en buiten doelstelling, en datzelfde gerealiseerde saldo (-1.300 miljoen euro). Die berekening houdt rekening met zowel de onderbenuttingen van uitgavenkredieten als met ontvangstenoverschotten.

van oordeel is daarvoor een beroep te kunnen doen op de flexibiliteitsclausule voor investeringen.

Het Rekenhof herinnert eraan dat België in de huidige stand van de Europese regelgeving niet in aanmerking komt voor die flexibiliteitsclausule voor investeringen.

Tabel 4 – Strategische investeringen 2023-2024 (vereffeningskredieten) (in duizend euro)

Basisallocatie	Benaming	Initieel 2024	Initieel 2023
18.002.11.05.7340	Uitgaven voor investeringswerken met betrekking tot de bouwwerken en uitrusting voor metro en premetro	86.000	86.000
18.002.11.09.7340	Uitgaven aan de MIVB verbonden aan investeringswerken met betrekking tot de bouwwerken en uitrusting voor metro en premetro	2.500	2.500
18.003.16.03.6141	Bijzondere dotatie aan de MIVB voor de grote investeringen in het openbaar vervoer die niet gedekt worden door Beliris	*241.240	286.922
19.002.11.15.7310	Investeringsuitgaven voor de grote en totale renovatie van de tunnels	30.673	53.523
Totaal		360.413	428.945

* In tegenstelling tot de voorgaande jaren valt het totale geneutraliseerde bedrag (360,4 miljoen euro) in 2024 niet samen met de vereffeningskredieten ingeschreven op de verschillende betrokken basisallocaties. BA 18.003.16.03.6141 vermeldt immers kredieten ten belope van 262,6 miljoen euro, waarvan 241,2 miljoen euro wordt geneutraliseerd.

Bron: Algemene toelichting en algemene uitgavenbegroting 2024

2.3.5.2 Faciliteit voor Herstel en Veerkracht

Net zoals in de initiële begroting 2023 is ter zake geen enkele correctie uitgevoerd. De uitgavenkredieten die het gewest in de geconsolideerde begroting van de gewestelijke entiteit heeft ingeschreven in het kader van de FHV (97,8 miljoen euro in 2024) worden immers gecompenseerd door eenzelfde bedrag aan subsidies afkomstig van de Europese Unie in het kader van de FHV, ingeschreven in de middelenbegroting.

Er wordt echter aan herinnerd dat het meerjarentraject 2023-2027 van de algemene toelichting opteert voor een andere voorstelling van de raming van het vorderingensaldo door de FHV-middelen afkomstig van de EU zichtbaar te maken via de invoeging van een correctielijn.

De lijst van de uitgaven in samenhang met de projecten van het Plan voor Herstel en Veerkracht, die door de FHV worden gefinancierd, wordt in tegenstelling tot verleden jaar niet in de algemene toelichting vermeld. Het Rekenhof kon niettemin over de lijst van de projecten van het Plan voor Herstel en Veerkracht (PHV) beschikken waarvoor kredieten voor een totaalbedrag van 97,8 miljoen euro zijn ingeschreven in de begrotingen van de DBHR en van andere gewestelijke instellingen. De overeenstemmende middelen zijn bij de ontvangsten ingeschreven als inkomensoverdrachten en investeringssteun afkomstig van de Europese Unie voor de tenuitvoerlegging van het PHV.

Er zullen rapporteringen gebeuren voor de Europese Unie via het federale niveau (FOD BOSA) en voor het INR, dat moet nagaan of die uitgaven en ontvangsten neutraal zijn voor het vorderingensaldo.

Wat de Europese ontvangsten betreft die worden verwacht in dat kader, gaf de Commissie in een document van 16 juni 2021³⁰ aan dat de toekomstige stortingen zullen afhangen van de uitvoering van een geheel van stappen en het halen van tussentijdse doelen die de

³⁰ Europese Commissie, *Next Generation EU: Questions and answers on the Recovery and Resilience Facility*, 16 juni 2021, www.ec.europa.eu.

vorderingen van de in de plannen voorziene hervormingen en investeringen weergeven. Behoudens uitzonderlijke omstandigheden zal de lidstaat geen nieuwe stortingen ontvangen als die doelstellingen niet zijn bereikt³¹.

2.3.5.3 Hulp aan Oekraïne

De regering neutraliseert ook een bedrag van 8 miljoen euro aan uitgaven voor hulp aan Oekraïne. De kredieten in kwestie zijn meer bepaald ingeschreven bij opdracht 03, in de vorm van een *Provisie in het kader van buitengewone uitgaven in verband met het onthaal gelinkt aan internationale crisissen*.

2.3.5.4 Energiemaatregelen

De regering neutraliseert net als in de begroting 2023 een provisie “voor energiekosten BHG” van 30 miljoen euro (100 miljoen euro in 2023) die bedoeld is om de stijging van de energiekosten bij de gewestelijke entiteit te dekken. Die provisie zal net zoals in 2023 worden gecompenseerd door het opleggen van bewarende maatregelen. Die neutralisering is dus te vergelijken met kredietonderbenuttingen.

2.3.5.5 Werken Zuidpaleis

De neutralisering van 12 miljoen euro daarvoor heeft betrekking op de kredieten die bij opdracht 18 zijn ingeschreven in de vorm van een *Provisie voor de vergoeding en de verplaatsing van de handelaars van het Zuidpaleis in het kader van het project Metro 3*, op basisallocatie 18.002.07.99.0100.

De regering stelt die uitgave gelijk met de infrastructuuruitgaven voor metro 3, die als strategische investeringen worden beschouwd. De correctie wordt afzonderlijk voorgesteld wegens de eenmalige aard van de verrichting en de onzekerheid in verband met de timing. Het Rekenhof merkt op dat de activiteitscode 07 van die basisallocatie betrekking heeft op *Lonen en sociale lasten, lonen in natura*.

2.3.6 Conclusie

Het gecorrigeerde ESR-vorderingensaldo bedraagt -669,7 miljoen euro.

Het berust op een bekritiseerbare hypothese, namelijk de activering van de flexibiliteitsclausule voor het neutraliseren van 360,4 miljoen euro aan strategische investeringen, verhoogd met 12 miljoen euro werkingsuitgaven die ermee samenhangen (372,4 miljoen euro in totaal) terwijl België momenteel geen aanspraak kan maken op de toepassing van die clausule.

De neutralisering van 8 miljoen euro uitgaven in samenhang met de opvang van vluchtelingen, onder meer afkomstig van Oekraïne, is eveneens betwistbaar. Vanaf 2024 kan het gewest immers niet meer, zoals in de loop van de twee voorgaande dienstjaren, een beroep doen op de algemene ontsnappingsclausule, daar die op 1 januari eerstkomende wordt gedeactiveerd.

Tot slot omvat de ontwerpbegroting in de consolidatieperimeter enkel de begrotingssaldi van 22 autonome instellingen in plaats van de 59 eenheden die zijn geklasseerd in sector S.1312 volgens de lijst die de Nationale Bank op 19 oktober 2023 publiceerde. De regering heeft de impact van deze nalatigheid op haar vorderingensaldo niet geëvalueerd.

³¹ De Commissie zal niettemin een gedeeltelijke storting kunnen uitvoeren. Indien de lidstaat geen corrigerende maatregelen neemt, zal het aanvankelijk voor de lidstaat bestemde bedrag worden verminderd.

HOOFDSTUK 3

Schuld

Deel III van de algemene toelichting bevat een financieel verslag, dat onder meer een verslag over de toestand van de gewestsschuld en van de gewestelijke thesaurie bevat³².

3.1 Geconsolideerde schuld

Dit verslag omvat onder meer het uitstaande bedrag van de geconsolideerde brutoschuld volgens de ESR 2010-norm voor de jaren 2020 tot 2022. Het omvat geen vooruitzicht voor die schuld op 31 december 2023.

De geconsolideerde brutoschuld omvat de directe schuld, alsook de schuld van instellingen die tot de gewestelijke ESR-consolidatieperimeter behoren. Het verslag omvat een uitsplitsing van het uitstaande bedrag per instelling³³.

De volgende tabel geeft die uitstaande bedragen weer, evenals het bedrag van de geconsolideerde brutoschuld zoals dat blijkt uit de gegevens die het INR (via de Nationale Bank) publiceerde op 19 oktober 2023.

Tabel 5 – Geconsolideerde schuld volgens de ESR 2010-norm op 31 december (In duizend euro)

	2022	2021	2020	Variatie 2022-2020	Variatie in %
Directe gewestsschuld (1)	8.850.229	7.086.521	5.827.449	3.022.780	51,9%
Directe schuld (op lange termijn)	7.746.523	6.689.023	5.629.000	2.117.523	37,6%
Vlottende schuld (op korte termijn)	1.103.706	397.498	198.449	905.257	456,2%
Andere geconsolideerde gewestelijke schulden (2)	2.678.487	2.577.571	2.440.434	238.053	9,8%
Geconsolideerde brutoschuld Maastricht (ESR 2010) (3)=(1)+(2)	11.528.716	9.664.093	8.267.883	3.260.833	39,4%
Creditsaldo van de instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren (4)	-458.994	-453.870	-433.553	-25.441	5,9%
Totale nettoschuld volgens ESR 2010* (5)=(3)+(4)	11.069.722	9.210.223	7.834.330	3.235.392	41,3%
Geconsolideerde brutoschuld volgens het INR (5)	11.453.178	9.547.615	8.857.690	2.595.488	29,3%
Vershil brutoschuld INR- Agenschap van de Schuld (6)= (5)-(3)**	-75.538	-116.478	589.807	-665.345	-112,8%

Bron: algemene toelichting 2024 en INR-publicatie van oktober 2023

* Het in de algemene toelichting vermelde bedrag belooft 11.071.722 duizend euro.

** Deze verschillen houden verband met een andere methodologie om vlottende schuld te bepalen.

³² Overeenkomstig artikel 21, 3°, van de OOBBC.

³³ D.i. een analyse van hun impact op de overheidsschuld, zoals bepaald in artikel 16/11, 2°, van de algemenebepalingenwet.

De geconsolideerde brutoschuld volgens het INR beliep 11,5 miljard euro eind 2022, wat neerkomt op een stijging met 29,3% (2,6 miljard euro) ten opzichte van het uitstaande bedrag van 31 december 2020.

3.2 Directe schuld

De directe schuld van het gewest is geëvolueerd van 5,8 miljard euro op 31 december 2020 naar 8,9 miljard euro op 31 december 2022, d.i. een stijging met +51,9% (+3,1 miljard euro) in twee jaar. Gelet op de toename van de schuldenlast met naar schatting 1,3 miljard euro³⁴ in 2023, volgens de recentste vooruitzichten van de regering en van het Agentschap van de Schuld, en 1,2 miljard euro³⁵ in 2024, volgens het meerjarentraject 2023-2027 van het gewest³⁶, zou de directe schuld op het einde van 2024 kunnen oplopen tot 11,4 miljard euro, en 13,1 miljard euro eind 2027, volgens datzelfde traject.

Zoals het Rekenhof onlangs aanhaalde in zijn 28e Boek³⁷, bestaat er een verband tussen de toename van de directe schuld en de gecumuleerde begrotingstekorten van de DBHR.

3.3 Raming van de financieringsbehoeften in 2023 en 2024

Voor 2023 bedroegen de initiële financieringsbehoeften³⁸ naar schatting 1,5 miljard euro, in functie van het begrotingstekort en de vernieuwing van leningen. In de loop van het jaar werd echter een bedrag van 600 miljoen euro bijkomende consolidaties toegestaan om de vlottende schuld aan het eind van het jaar te beperken, waardoor de financieringsbehoeften op 2,1 miljard euro worden geraamd. Rekening houdend met de verrichtingen die al in voorgaande jaren zijn afgesloten, bedraagt het maximaal toegestane consolidatievolume 1,9 miljard euro. Net als de voorgaande jaren zal een deel van die behoeften op het einde van het boekjaar ook worden gedekt met kortetermijnleningen (vlottende schuld).

Tabel 6 – Raming van de financieringsbehoeften voor het jaar 2023 (in miljoen euro)

Raming van de financieringsbehoeften voor het jaar 2023	
Raming van het financieel tekort 2023	1.164,0
Aflossingen van leningen die aflopen in 2023	225,0
Financiering codes 8	110,0
<i>Machtigingen voor bijkomende consolidaties</i>	<i>600,0</i>
Geraamde LT financieringsbehoeften voor 2023	2.099,0
Forward financieringen die de voorgaande jaren werden gesloten	225,0
Maximaal consolidatievolume voor 2023	1.874,0

Bron: gegevens van het Agentschap van de Schuld

Eind oktober 2023 was een bedrag van 1,5 miljard euro aan leningen op lange termijn al effectief opgehaald door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en beliep het financiële tekort (netto te financieren saldo) 1,1 miljard euro. Voor 210 miljoen euro aan leningen die op vervalddag kwamen, waren terugbetaald (aflossingen).

³⁴ Financiering van de codes 8 inbegrepen.

³⁵ Ibid.

³⁶ Cf. punt 2.1 Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

³⁷ Rekenhof, 28^e Boek voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel, oktober 2023, blz. 23. Beschikbaar op www.rekenhof.be.

³⁸ Bedragen van de geconsolideerde langetermijnleningen.

Voor het jaar 2024 had het Agentschap van de Schuld zijn ramingen van de financieringsbehoeften voor het nieuwe begrotingstraject nog niet aangepast op 30 september 2023.

Op basis van onder meer het geraamde financiële tekort (toename van de schuld) voor het jaar 2024, en informatie van het Agentschap van de Schuld, raamde het Rekenhof die totale behoeften op 1,3 miljard euro, waarvan 0,1 miljard aan reeds vroeger afgesloten verrichtingen.

Tabel 7 – Raming van de financieringsbehoeften voor het jaar 2024 (in miljoen euro)

Raming van de financieringsbehoeften voor het jaar 2024	
Raming van het financieel tekort 2024	1.050,1
Aflossingen van leningen die aflopen in 2024	176,5
Financiering codes 8	110,0
Geraamde financieringsbehoeften voor 2024	1.336,6
Forward financieringen die de voorgaande jaren werden gesloten	-141,0
Maximaal consolidatievolume voor 2024	1.195,6

Bron : Rekenhof en gegevens van het Agentschap van de Schuld

(in miljoen euro)

De intrestlasten van de langetermijnschuld voor het jaar 2024 worden op 328,4 miljoen euro geraamd, tegenover 245,1 miljoen euro in de initiële begroting 2023, d.i. een stijging van 34,0% (+83,3 miljoen euro), die samenhangt met de stijging van het uitstaande bedrag van de directe schuld en met de stijging van de rentevoeten.

De gemiddelde financieringskosten van de directe schuld zouden 2,24% moeten belopen in 2023 (tegenover 1,75% in 2022) en voor 2024 worden die op 2,45% geraamd.

3.4 Externe evaluatie van de financiële rating

Zoals gepreciseerd in het financiële verslag van de algemene toelichting, behield het ratingbureau Standard and Poor's op 22 september de langetermijnrating op "AA-" en ook het perspectief op negatief.

Volgens de algemene toelichting stelt het ratingbureau het als volgt: "Brussel beoogt zijn tekorten te verminderen door werk te maken van een begrotingssanering aan de hand van maatregelen die het tekort moeten beperken, zowel via de ontvangsten als via de uitgaven. Wij zijn van oordeel dat de begrotingsprestaties zullen verbeteren als de geplande maatregelen ten volle toegepast worden. Dit zal een gunstige weerslag hebben op de kredietwaardigheidsindicatoren van Brussel en zal zijn huidige solvabiliteit in stand helpen houden. [...] Het gewest heeft blijk gegeven van een zeer proactief schuld- en liquiditeitsbeheer en kon evenwichtig blijven voorzien in zijn schulddienst, ondanks een snelle toename van zijn schuldenlast en hoge rentestanden. Brussel kan zeer vlot terecht op de kapitaalmarkten, wat zorgt voor een erg comfortabele dekkingsgraad van de schulddienst. In de rating houden wij rekening met het gunstige institutionele kader waarin de Belgische gewesten kunnen werken, de welvarende Brusselse economie en een gezond financieel beheer. De zwakke begrotingsresultaten van het gewest en zijn zware schuldenlast verlagen evenwel onze beoordeling van de kredietwaardigheid".

Het ratingbureau waarschuwt overigens dat het de rating in de loop van de volgende twaalf maanden kan verlagen als de begrotingsresultaten en de verhouding tussen de schuld en de bedrijfsopbrengsten niet verbeteren, mochten de gewestelijke overheden er niet in slagen de maatregelen om het tekort terug te dringen, volledig uit te voeren en op die manier voor een ommekeer in het schuldverloop te zorgen.

3.5 Gewaarborgde schuld

Het financiële verslag vermeldt ook het uitstaande bedrag van de gewaarborgde schuld op 31 december 2022, namelijk 3.287,9 miljoen euro, een stijging van 57,5 miljoen euro (+1,8%) ten opzichte van de situatie van het voorgaande jaar.

De gewaarborgde schuld omvat alle voorwaardelijke verbintenissen van het Gewest. Deze schuld maakt geen deel uit van de gewestschuld, maar is wel een potentiële schuld als een beroep gedaan wordt op de waarborg. De door het Gewest verleende waarborgen kunnen zowel betrekking hebben op passiva (leningen ...) als op activa (schuldvorderingen ...).

In tegenstelling tot de voorgaande jaren omvat de algemene toelichting geen tabel die de overeenstemming schetst tussen het bedrag van de waarborgen verleend door het beschikking gedeelte van de ordonnantie houdende de initiële algemene uitgavenbegroting 2023, de vermoedelijke benutting in 2023 en de verwachte behoeften voor 2024.

HOOFDSTUK 4

Ontvangsten

4.1 Algemeen overzicht

Tabel 8 – Raming ontvangsten Gewestelijke Overheidsdienst Brussel (GOB) (in duizend euro)

Middelenbegroting	Uitvoering 2022	Initieel 2023 (*)	Ontwerp Initieel 2024	Verschil initieel 2023 en initieel 2024	Verschil in %	Ontwerp initieel 2024 Aandeel programma
		(1)	(2)	(2) - (1)		
Bijzondere Financieringswet - PR 060	2.177.121	2.507.864	2.582.264	74.400	3,0%	46,4%
Gewestelijke belastingen - PR 010	1.518.231	1.615.916	1.494.362	-121.554	-7,5%	26,8%
Agglomeratiebevoegdheden - PR 080	252.199	277.931	290.599	12.668	4,6%	5,2%
Europese financiering plan herstel en veerkracht - PR 350	60.153	131.548	259.749	128.201	97,5%	4,7%
Uitrusting en verplaatsingen - PR 260	171.529	190.690	192.950	2.260	1,2%	3,5%
Dode handen - PR 070	119.836	122.760	127.670	4.910	4,0%	2,3%
Gewestbelastingen - PR 020	88.117	114.752	119.075	4.323	3,8%	2,1%
Klimaat - PR 333	1.002	93.796	115.679	21.883	23,3%	2,1%
Diverse ontvangsten - PR 110	60.089	55.726	61.627	5.901	10,6%	1,1%
Ontvangsten Fonds afvalstoffen - PR 331	3.916	7.200	49.066	41.866	581,5%	0,9%
Sociale huisvesting - PR 310	39.472	38.629	46.609	7.980	20,7%	0,8%
Gewestelijk vastgoedbeheer - PR 170	9.954	42.046	42.046	0	0,0%	0,8%
Ontvangsten verkeersveiligheid - PR 261	22.587	27.330	34.829	7.499	27,4%	0,6%
Energie - PR 240	32.555	34.731	32.513	-2.218	-6,4%	0,6%
Financiering gezamenlijke regeringsinitiatieven - PR 380	0	0	30.000	30.000	-	0,5%
Hulp aan ondernemingen - PR 200	22.219	18.908	23.736	4.828	25,5%	0,4%
Boetes, uitzonderlijke ontvangsten fiscaliteit - PR 021	13.900	8.100	14.000	5.900	72,8%	0,3%
Openbaar ambt - PR 150	9.885	11.886	12.642	756	6,4%	0,2%
Stedenbouw en grondbeheer - PR 280	7.869	6.733	8.433	1.700	25,2%	0,2%
Gedelegeerde opdracht aan finance&invest.brussels - PR 204	7.593	6.537	8.146	1.609	24,6%	0,1%
Voormalige provinciebelastingen - PR 030	2.277	6.831	6.599	-232	-3,4%	0,1%
Bescherming van het leefmilieu - PR 330	2.631	5.400	5.642	242	4,5%	0,1%
Groene ruimten - PR 340	4.017	4.870	4.970	100	2,1%	0,1%
Ontvangsten EU verbonden met BREXIT - PR 231	0	13.961	177	-13.784	-98,7%	0,0%
Efficiëntiewinsten project OPTIRIS - PR 370	0	20.000	0	-20.000	-100,0%	0,0%
Andere ontvangsten	10.231	8.758	7.162	-1.596	-18,2%	0,1%
Ontvangsten zonder Fonds schuldbeheersverrichtingen en leningopbrengsten > 1 jaar	4.637.384	5.372.903	5.570.545	197.642	3,7%	100,0%
Fonds schuldbeheersverrichtingen	18.060	254.476	254.476	0	0,0%	
Leningopbrengsten > 1 jaar - BA 01.090.06.01.9610	0	133.526	133.526	0	0,0%	
Interesten afgeleide producten - BA 01.090.06.09.8670	1.051	80.000	80.000	0	0,0%	
Renteontvangsten - BA 01.090.06.02.2610	14.398	40.000	40.000	0	0,0%	

Middelenbegroting	Uitvoering 2022	Initieel 2023 (*)	Ontwerp Initieel 2024	Vershil initieel 2023 en initieel 2024	Vershil in %	Ontwerp initieel 2024 Aandeel programma
		(1)	(2)	(2) - (1)		
Geïnde premies - BA 01.090.06.03.1611 en BA 01.090.06.06.1620	2.611	950	950	0	0,0%	
Leningopbrengsten > 1 jaar	1.283.018	1.500.000	1.500.000	0	0,0%	
Leningopbrengsten > 1 jaar - BA 01.090.03.05.9610	1.282.500	1.000.000	1.000.000	0	0,0%	
Leningopbrengsten > 1 jaar - BA 01.090.03.07.9610	0	500.000	500.000	0	0,0%	
Renten - BA 01.090.03.01.2610 en BA 01.090.03.09.2620	518	0	0	0	-	
TOTAAL	5.938.462	7.127.379	7.325.021	197.642	2,8%	

(*) Tot 2023 werden de BA's 01.090.06.03.1611 en 01.090.06.06.1620 (Geïnde premies, in 2023 samen 950.000 euro) in deze tabel opgenomen onder de rubriek 'Andere ontvangsten'. Vanaf 2024 worden ze apart vermeld onder het Fonds schulbeheersverrichtingen.

Het ontwerp van middelenbegroting 2024 voorziet in een totaal aan ontvangsten van 7.325,0 miljoen euro, inclusief verrichtingen voor schuldbeheer en leningopbrengsten.

De ontvangsten uit leningen en de bedragen ingeschreven voor het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld buiten beschouwing gelaten, bedragen de totale ontvangsten 5.570,5 miljoen euro. Dat is 197,6 miljoen euro (+3,7 %) meer dan de geraamde ontvangsten in de initiële begroting 2023.

Ongeveer driekwart van de geraamde ontvangsten exclusief verrichtingen voor schuldbeheer en leningopbrengsten situeert zich bij de twee belangrijkste programma's, nl. programma 060 *Bijzondere Financieringswet* (+74,4 miljoen euro) en programma 010 *Gewestelijke belastingen* (-121,6 miljoen euro). In punt 4.2 en 4.3 wordt dieper ingegaan op de evoluties binnen die programma's.

De belangrijkste evoluties in de overige ontvangstenrubrieken in vergelijking met de initiële begroting 2023 worden hieronder kort toegelicht.

Voor programma 350 *Europese financiering van het plan voor herstel en veerkracht (PHV)* zijn in totaal 259,7 miljoen euro (+128,2 miljoen euro) Europese middelen ingeschreven. Op basis van een inventaris van de geplande projecten en de daaraan gekoppelde (uitgaven)basisallocaties en ESR-codes maakte de administratie een onderscheid tussen de inkomensoverdrachten en investeringsbijdragen van de EU, waarvoor ze in dit begrotingsontwerp in respectievelijk 35,6 en 62,2 miljoen euro voorzag. Het totaal van deze ontvangsten (97,8 miljoen euro) is ook geraamd als voorfinanciering op de (uitgaven)basisallocatie 03.006.14.01.8417.

Op basis van een eerste betalingsaanvraag ingediend in 2023 betreffende de uitgaven voor de jaren vóór 2023, verwacht de administratie 56,6 miljoen euro. Een tweede en derde betalingsaanvraag (samen 54,3 miljoen euro) zou volgen in de lente van 2024. De terugbetalingen door de EU van de prefinanciering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de uitgaven vóór 2024 in het kader van het PHV worden bijgevolg geraamd op 110,9 miljoen euro.

Voor de basisallocatie *Belasting op de afvalverbranding (BFB 20)* van programma 331 *Ontvangsten verbonden met het Fonds voor de preventie, sortering, hergebruik, recycling en nuttige toepassing van afvalstoffen* stijgen de geraamde ontvangsten tot 49,1 miljoen euro (+41,9 miljoen euro) in vergelijking met de initiële begroting 2023. Voor die aanzienlijke stijging vermeldt de verantwoording als verklaring dat tussen de gewesten besprekingen lopen over een samenwerkingsakkoord dat een kader moet scheppen voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor bepaalde afvalstromen en zwerfvuil. Inzake

zwerfafval zou aan producenten van producten voor eenmalig gebruik een heffing worden opgelegd ter dekking van de kosten voor inzameling, reiniging, vervoer en verwerking van dat afval, evenals ter dekking van de kosten voor bewustmakingsmaatregelen. Voor 2024 raamt de regering de ontvangsten uit de heffing op ruim 40 miljoen euro, nl. ongeveer 80% van het totale bedrag aan heffingen dat jaarlijks zou worden geïnd. In de loop van 2024 zou het Brussels Parlement het ontwerp van samenwerkingsakkoord definitief goedkeuren. Pas dan kan er enige zekerheid bestaan over de geraamde ontvangsten.

Een nieuw programma 380 *Specifieke financiering gelinkt aan gezamenlijke regeringsinitiatieven* bevat 30 miljoen euro werkingssubsidies van de federale overheid in het kader van de opvang van migranten. De middelen kaderen in een overeenkomst van eind 2022 met Fedasil en moeten voldoen aan reële behoeften op het vlak van humanitaire hulp, meer bepaald het onderdak bieden aan migranten in een precaire situatie die niet door de federale Staat ten laste worden genomen. De algemene toelichting vermeldt dat deze ontvangsten werden ingeschreven in lijn met de overeenkomst. De overeenkomst vermeldt dat het gewest in 600 tijdelijke humanitaire opvangplaatsen dient te voorzien die al naargelang de behoefte aan opvang geactiveerd kunnen worden, en waarvan de dagprijzen variëren tussen ca. 44 euro en 87 euro.

Programma 333 *Klimaat* (+21,9 miljoen euro) houdt rekening met 11,0 miljoen euro ontvangsten uit de Europese veiling van emissierechten. Leefmilieu Brussel raamt die ontvangsten op 55,5 miljoen voor 2023 en 56,3 miljoen voor 2024 op basis van een aantal hypothesen qua veilingvolume, gemiddelde prijs en toegepaste verdeelsleutels.

De raming van het aandeel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest steunt op een verdeelsleutel van 8,95% van de ontvangsten uit de veiling van emissierechten die het gewest zouden toekomen. Dat percentage is een aanpassing van de verdeelsleutel vastgelegd in het samenwerkingsakkoord voor de periode 2013-2020 en het nog te bekrachtigen deelakkoord voor de jaren 2021 en 2022 (7,54%). Die aanpassing is volgens Brussel Leefmilieu te verantwoorden omdat een deel van de geveilde emissierechten toegewezen zullen worden aan reducties ten gunste van niet-ETS-sectoren, waardoor emissierechten van België aan de verkoop zullen worden onttrokken ten gunste van de ESR-emissies. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaat daarom uit van een compensatie door het Vlaams Gewest en het Waals Gewest, waardoor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 8,95% van de ontvangsten van de geveilde emissierechten zou krijgen in plaats van 7,54%. De verdeelsleutels blijven echter hypothetisch tot een consensus is bereikt tussen de gewesten en de federale overheid over het geheel van de lastenverdeling voor de periode 2021-2030 (o.a. de verdeling van de klimaatinspanningen en de procentuele verdeling van de veilingopbrengsten voor de periode 2023-2030). Het is echter nog onzeker of de betrokken partijen er zullen in slagen om in de loop van 2024 tot een goedgekeurd samenwerkingsakkoord te komen.

Verder bestaat er ook onzekerheid over het geschatte veilingvolume voor 2023 en 2024, dat steunt op een inschatting uit mei 2023, evenals over de gemiddelde prijzen (70,64 euro voor 2023 en 72,34 euro voor 2024) die werden gehanteerd om de geraamde ontvangsten te bepalen en die aanzienlijk lager zijn dan de gemiddelde prijs over 2023, die eind oktober ca. 85 euro bedroeg.

Het Rekenhof vestigt er verder nog de aandacht op dat in september 2022 weliswaar een deelakkoord is gesloten tussen de gewesten en de federale overheid, maar dat dit nog bekrachtigd dient te worden door de respectieve parlementen vooraleer het in werking kan treden en alle achterstallen aangerekend kunnen worden. Het deelakkoord omvat de verdeling van de veilingopbrengsten uit de periode 2021-2022, de ontbinding van het oude klimaatresponsabiliseringsmechanisme, de verdeling van de hernieuwbare energiedoelstelling vanaf 2021 en afspraken over de internationale klimaatfinanciering voor de periode 2021-2024.

Het overgrote deel³⁹ van de ontvangsten van de Agglomeratie Brussel bestaat uit de 989 opcentiemen die het heft op de onroerende voorheffing (en die ze vervolgens doorstort naar het gewest). Door de raming voor die belasting op te trekken (zie punt 4.3), stijgen ook de ontvangstenramingen van programma 080 *Agglomeratiebevoegdheden* (+12,7 miljoen euro).

Het begrotingsontwerp voorziet in 32,8 miljoen euro ontvangsten uit verkeersboetes (programma 261 *Ontvangsten in verband met de verkeersveiligheid*), ca. 7 miljoen meer dan geraamd bij de initiële begroting 2023. De raming van de federale overheid van de (nog steeds federaal geïnde) verkeersboetes bedraagt echter slechts ca. 23 miljoen euro. Er is dus een verschil van bijna 10 miljoen euro tussen beide ramingen.

De geraamde ontvangsten voor programma 110 *Diverse ontvangsten* (61,6 miljoen euro) omvatten hoofdzakelijk een niet-geïndexeerd en forfaitair bedrag van 55 miljoen euro afkomstig van de federale overheid om uitgaven te financieren verbonden aan de veiligheid bij de organisatie van de Europese Toppen in Brussel en aan de veiligheid en preventie inzake de nationale en internationale hoofdstedelijke functie van Brussel.

Programma 170 *Gewestelijk vastgoedbeheer* voorziet opnieuw in 40,0 miljoen euro ontvangsten uit de verkoop van terreinen en gebouwen⁴⁰. In de verantwoording is per vergissing identiek dezelfde lijst met te verkopen terreinen en gebouwen opgenomen als bij de initiële begroting 2023. De raming voor 2024 is echter gebaseerd op twee verkopen, nl. een vierde schijf van het Mediaparkproject (29 miljoen euro) en het gebouw Crespel (11 miljoen euro). In de loop van dit jaar worden geen verkopen verwacht wegens operationele vertragingen. De veronderstelling dat in de loop van volgend jaar 40 miljoen euro uit de verkoop van vastgoed gerealiseerd kan worden, dient bijgevolg met enige voorzichtigheid benaderd te worden.

Aangezien het Europees subsidieprogramma in het kader van de BAR⁴¹ bijna is afgerond (de voor subsidies in aanmerking komende Brexit-projecten moesten voor eind 2023 uitgevoerd zijn), zijn de geraamde ontvangsten voor programma 231 *Ontvangsten afkomstig van de Europese Unie verbonden met Brexit* nagenoeg tot nul herleid (-13,8 miljoen euro). In 2024 kunnen enkel nog vereffeningen van eerder vastgelegde projecten gebeuren, waarvoor de raming beperkt is tot 0,2 miljoen euro⁴².

Het begrotingsontwerp schrapt ook de 20,0 miljoen euro aan ontvangsten die het in 2023 opnam op programma 370 *Efficiëntiewinsten project Optiris*⁴³. Het betrof echter geen werkelijke ontvangsten, maar een deel van de efficiëntiewinsten die het Optiris-project moest opleveren op het vlak van HR, gebouwenbeheer, aankoop- en financieel beleid, aangezien toen niet duidelijk was op welke basisallocaties aan de uitgavenzijde de besparingen concreet zouden worden gerealiseerd. Het Rekenhof merkte daarbij op dat het optrekken van ontvangstenramingen om geplande besparingen in de begroting tot uiting te brengen, inging tegen de budgettaire principes van waarachtigheid en transparantie. De

³⁹ Voor 2024 voorziet de Agglomeratie Brussel 287,7 miljoen euro ontvangsten uit de opcentiemen op de onroerende voorheffing en 2,9 miljoen euro uit het opdecim op de verkeersbelasting.

⁴⁰ BA 02.170.03.11.7612 - *Opbrengst van de verkoop van terreinen en bestaande gebouwen aan de entiteiten buiten de consolidatieperimeter*.

⁴¹ Brexit Adjustment Reserve.

⁴² Dit bedrag is eveneens terug te vinden op BA 29.008.15.04.4170 - *Projectsubsidies (werking) aan hub.brussels (BAOB)* in het kader van de *Brexit Adjustment Reserve (BAR)*, waardoor het neutraliteitsbeginsel in ESR-termen van de financieringsstromen van de EU is gerespecteerd.

⁴³ De Brusselse regering keurde het OPTiris-programma (Optimalisering van Prestaties en Institutionele Transitie) goed op 5 mei 2022.

algemene toelichting stelde toen dat dit pas zou worden geconcretiseerd bij de begrotingsaanpassing 2023, die er echter niet gekomen is.

De geraamde ontvangstendaling met 2,2 miljoen euro op programma 240 *Energie* is het gevolg van de schrapping van 4 miljoen euro eenmalige ontvangsten die in 2023 waren voorzien op de basisallocatie *Belasting op overwinsten in de energiesector* voor uitzonderlijke winsten op de verkoop van elektriciteit gemaakt door de filialen van het GAN (Gewestelijk Agentschap Netheid). De uitzonderlijke federale overwinstbelasting voor energieproducenten heeft die gewestelijke inkomsten echter in vraag gesteld. In 2023 werden geen ontvangsten geregistreerd op deze basisallocatie.

4.2 Programma 060 Bijzondere financieringswet: toegekend deel van de personenbelasting (PB)

De 2.582,3 miljoen euro geraamde ontvangsten van het programma 060 vertegenwoordigen 46,4 % van de gewone ontvangsten. In vergelijking met de initiële begroting 2023 ze met 74,4 miljoen euro (+3%).

Tabel 9 – Raming ontvangsten programma 060 BFW, toegekend deel PB (in duizend euro)

Omschrijving basisallocatie	Uitvoering 2022	Initieel 2023	Ontwerp Initieel 2024	Vershil	Vershil in %
		(1)	(2)	(2)-(1)	
Gewestelijke PB	896.374	1.105.096	1.182.994	77.898	7,0%
Dotaties					
Voorafnames op federale PB	557.149	603.323	612.364	9.041	1,5%
Mechanisme nationale solidariteit	443.423	489.714	478.891	-10.823	-2,2%
Artikel 46bis BWBI	47.583	52.729	53.503	774	1,5%
Overdracht pendelaars	44.000	44.000	44.000	0	0,0%
Overdracht internationale ambtenaren	188.593	213.002	210.512	-2.490	-1,2%
Totaal dotaties	1.280.748	1.402.768	1.399.270	-3.498	-0,2%
Totaal programma 060	2.177.121	2.507.864	2.582.264	74.400	3,0%

4.2.1 Gewestelijke PB

De door de FOD Financiën doorgestorte middelen zijn gelijk aan het verschil tussen de gewestelijke opcentiemen en de fiscale uitgaven zoals vrijstellingen, aftrekken en verminderingen.

De geraamde ontvangst van deze middelen in dit begrotingsontwerp sluit volledig aan bij de raming die de FOD Financiën in september 2023 ter beschikking heeft gesteld.

Volgens de FOD Financiën zou het nominaal inkomen van de particulieren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het inkomstenjaar 2023 met 9,22% toenemen. Na toepassing van een elasticiteitscoëfficiënt van 1,229 komt dat neer op een nominale groei van de opcentiemen met 9,18% (bij constante wetgeving). Na omzetting naar opcentiemen bij bestaande wetgeving en rekening houdend met de fiscale uitgaven per gewest (eveneens bij bestaande wetgeving) en met de gemiddelde inningsgraad per gewest, raamt de FOD Financiën de gewestelijke PB op 1.153,5 miljoen euro. Inclusief een bedrag van 29,5 miljoen euro aan afrekeningen, komt de raming op 1.183,0 miljoen euro.

4.2.2 Dotaties

De ontvangstenramingen voor de dotaties stemmen overeen met wat de BFW bepaalt. Die ramingen houden niet alleen rekening met de toe te kennen middelen voor het jaar 2024, maar ook met de vermoedelijke afrekeningen voor 2023.

Zowel de dotaties als de afrekeningen zijn berekend op basis van de macro-economische parameters van de economische begroting van het Federaal Planbureau van 7 september 2023.

Die economische begroting verwacht voor 2024 een inflatie van 4,1% en een BBP-groei van 1,3%. Voor 2023 stelde het die parameters voor inflatie en economische groei voorlopig vast op 4,4% en 1,0%, terwijl bij de initiële begroting 2023 was uitgegaan van 6,5% en 0,5%.

Sinds de economische begroting van 7 september 2023 werden een aantal recentere parameters gepubliceerd. Zo gaan de geactualiseerde inflatievooruitzichten (bij een ongewijzigde BBP-groei) van het Federaal Planbureau van 7 november 2023 uit van een inflatie van 4,1% in 2023 (t.o.v. 4,4%) en 4,0% in 2024 (t.o.v. 4,1%). Het Internationaal Monetair Fonds gaat dan weer uit van een inflatie van 2,52% en een economische groei van 1% in 2023, en een inflatie van 4,32% en groei van 0,85% in 2024.

De simulatie in de onderstaande tabel geeft een overzicht van de geraamde ontvangsten van de federale dotaties in programma 060 op basis van die recentere parameters. De mogelijke impact op de federale mobiliteitsdotatie in programma 260 wordt daarbij ook in rekening genomen.

Tabel 10 – Vergelijking federale dotaties BFW 2024 (incl. afrekeningen 2023) - simulatie op basis van parameters volgens het Federaal Planbureau en het Internationaal Monetair Fonds (in duizend euro)

	Economische begroting FPB	Update inflatie FPB	IMF
	07.09.23	07.11.23	05.10.23
Groei 2023	1,00%	1,00%	1,00%
Inflatie 2023	4,40%	4,10%	2,52%
Groei 2024	1,30%	1,30%	0,85%
Inflatie 2024	4,10%	4,00%	4,32%
Dotaties PR 060	1.399.270	1.390.950	1.353.772
Mobiliteitsdotatie PR 260	188.617	187.377	181.950
Totaal	1.587.887	1.578.326	1.535.722
Vershil t.o.v. raming ontwerp		-9.561	-52.165

Zoals gemachtigd door de bijzondere financieringswet, houdt de federale regering nog geen rekening met die actualiseringen.

4.3 Programma 010 Gewestelijke belastingen

Met geraamde ontvangsten van 1.494,4 miljoen euro vertegenwoordigen de gewestelijke belastingen 26,8% van de totale gewone ontvangsten in voorliggend ontwerp van middelenbegroting.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beheert sinds 2018 de onroerende voorheffing, en sinds 2020 de verkeersbelasting en de belasting op inverkeerstelling. De overige gewestelijke

belastingen worden nog steeds geïnd door de FOD Financiën, die ze vervolgens doorstort aan het gewest.

De onderstaande tabel vergelijkt de voor 2024 geraamde ontvangsten uit de gewestelijke belastingen met de realisaties in 2022 en met de initiële begroting 2023.

Tabel 11 – Raming ontvangsten programma 010 Gewestelijke belastingen (in duizend euro)

Omschrijving basisallocatie	Realisaties 2022	Initieel 2023	Ontwerp Initieel 2024	Vershil t.o.v. realisaties 2022	Vershil t.o.v. initieel 2023	Vershil in % t.o.v. initieel 2023
	(1)	(2)	(3)	(3) - (1)	(3) - (2)	
Geïnd via de FOD Financiën						
Registratierechten verkoop onroerende goederen	685.486	729.878	634.696	-50.790	-95.182	-13,0%
Registratierechten vestiging hypotheek	38.201	38.214	30.706	-7.495	-7.508	-19,6%
Registratierechten verdelingen	8.810	8.514	8.403	-407	-111	-1,3%
Schenkingsrechten	121.943	125.768	98.297	-23.646	-27.471	-21,8%
Successierechten	404.265	441.354	441.354	37.089	0	0,0%
Eurovignet	0	0	0	0	0	0,0%
Belasting spelen en weddenschappen	31.110	30.301	33.335	2.225	3.034	10,0%
Belasting automatische ontspanningstoestellen	8.653	9.532	10.441	1.788	909	9,5%
Openingsbelasting slijterijen gegiste dranken	11	14	0	-11	-14	-100,0%
Regularisatie gewestelijke belastingen (buiten successierechten) en niet uitsplitsbare fiscaal verjaarde kapitalen	25	0	0	-25	0	0,0%
Totaal	1.298.504	1.383.575	1.257.232	-41.272	-126.343	-9,1%
Geïnd via Brussel Fiscaliteit						
Onroerende voorheffing	26.853	27.797	29.086	2.233	1.289	4,6%
Verkeersbelasting	137.979	146.941	146.941	8.962	0	0,0%
Belasting inverkeerstelling	54.895	57.603	61.103	6.208	3.500	6,1%
Totaal	219.727	232.341	237.130	17.403	4.789	2,1%
Algemeen totaal	1.518.231	1.615.916	1.494.362	-23.869	-121.554	-7,5%

Het begrotingsontwerp voorziet voor de ontvangsten uit de gewestelijke belastingen een daling met 121,6 miljoen euro (-7,5%) in vergelijking met de initiële begroting 2023. De daling situeert zich uitsluitend bij de door de FOD Financiën geïnde belastingen. Bij de belastingen waar het gewest zelf instaat voor het beheer en de inning, is een lichte stijging met 2,1% merkbaar.

In tegenstelling tot voorgaande jaren neemt het ontwerp van middelenbegroting voor een aantal belastingen geïnd door de FOD Financiën de federale ramingen niet meer over. Waar voorheen enkel voor de successierechten (waarvan de opbrengsten door hun aard moeilijk nauwkeurig in te schatten zijn) van die ramingen werd afgeweken, is dat nu ook het geval voor de registratierechten bij de verkoop onroerende goederen, de registratierechten bij de vestiging van een hypotheek en de schenkingsrechten.

Tabel 12 – Verschillen tussen de initiële middelenbegroting 2024 en de ramingen van de FOD Financiën voor 2024 (in duizend euro)

Omschrijving basisallocatie	Extrapolatie o.b.v. uitvoering september ⁴⁴ 2023	Ontwerp initieel 2024	Raming FOD Financiën 2024	Vershil initieel 2024 en raming FOD Financiën 2024	Vershil in %
		(1)	(2)	(1) - (2)	
Registratierechten verkoop onroerende goederen	576.621	634.696	609.115	25.581	4,2%
Registratierechten vestiging hypotheek	27.925	30.706	29.720	986	3,3%
Schenkingsrechten	85.882	98.297	93.297	5.000	5,4%
Successierechten	546.003	441.354	384.518	56.836	14,8%

Het begrotingsontwerp voorziet voor de registratierechten bij de verkoop van onroerende goederen (634,7 miljoen euro) een daling met 95,2 miljoen euro (-13%) tegenover de initiële begroting 2023. De toelichting vermeldt dat de daling het gevolg is van een combinatie van de afkoelende vastgoedmarkt⁴⁵, hoofdzakelijk het gevolg van de stijgende rente, en het economisch klimaat. Die raming is echter nog 25,6 miljoen euro hoger dan de federale raming, die voor de prognose van de registratierechten gebruikmaakt van een langetermijngroeivoet, die ze toepast op de laatst beschikbare realisatiecijfers. De hogere raming in het ontwerp werd gebaseerd op de gemiddelde uitvoering van de voorbije jaren. De uitvoeringscijfers voor de periode 2020-2022 bedroegen respectievelijk 628, 608 en 685 miljoen euro, voor 2023 wordt op basis van de uitvoering eind oktober uitgegaan van ruim 600 miljoen euro.

Ook de registratierechten bij de vestiging van hypotheekleningen hebben te lijden onder de stijgende rentevoeten. Door de stijging van de financieringskost en de daarmee gepaard gaande daling van het volume aan hypothecaire leningen, wordt voor die ontvangsten een afname met 7,5 miljoen euro (-20%) verwacht tot 30,7 miljoen euro. Hier is het verschil met de federale raming beperkt tot 1 miljoen euro. Aangezien deze ontvangsten een verband vertonen met de registratierechten op verkopen, voorziet het begrotingsontwerp ook hier hogere ontvangsten dan federaal geraamd.

Ook voor de schenkingsrechten wordt in 2024 een sterke daling (tot 98,3 miljoen euro) verwacht, of dus 27,5 miljoen euro (-21,8%) lager dan voorzien in de initiële begroting 2023. De oorzaak daarvan is volgens de verantwoording de economische context die een impact heeft op het vermogen, waardoor een daling van de schenkingen wordt vastgesteld in vergelijking met vorige jaren. De raming van de FOD Financiën ziet die negatieve evolutie echter nog somberder in, en verwacht 93,3 miljoen euro ontvangsten uit schenkingsrechten, of dus nog 5 miljoen euro minder dan geraamd in dit begrotingsontwerp. Het

⁴⁴ Voor oktober 2023 waren nog geen cijfers beschikbaar in de SAP-boekhouding.

⁴⁵ Volgens de algemene toelichting is tijdens de eerste drie trimesters van 2023 in Brussel 20% minder vastgoed verkocht in vergelijking met dezelfde periode in 2022.

begrotingsontwerp raamt 5 miljoen euro extra wegens een beoogde wetswijziging van artikel 7 van het Wetboek successierechten⁴⁶.

Voor de successierechten hanteert dit begrotingsontwerp dezelfde raming als bij de initiële begroting 2023, nl. 441,4 miljoen euro. Volgens de verantwoording steunt die raming op de uitvoeringscijfers in de periode 2020-2022 en houdt ze rekening met het effect van de inflatie. De raming ligt met 56,8 miljoen euro (of bijna 15%) aanzienlijk hoger dan wat de FOD Financiën vooropstelt.

Het Rekenhof heeft voor deze basisallocaties een extrapolatie uitgevoerd op basis van de op eind oktober 2023 geregistreerde ontvangsten⁴⁷. Voor de registratierechten (verkoppen en hypotheke) gaf deze extrapolatie ca. 604 miljoen euro ontvangsten voor 2023, voor de schenkingsrechten ca. 86 miljoen euro en voor de successierechten ca. 546 miljoen euro. De geëxtrapolerde registratierechten voor 2023 komen dus nog ca. 35 miljoen euro lager uit dan de raming van de FOD Financiën voor 2024, en de schenkingsrechten ca. 7 miljoen euro lager. De successierechten (waarvan het verloop sowieso moeilijker in te schatten is) daarentegen komen 105 miljoen euro hoger uit dan de raming in dit begrotingsontwerp.

Wat de door Brussel Fiscaliteit beheerde belastingen betreft, zijn de ramingen gebaseerd op de berekeningen van die administratie.

Voor de raming van de onroerende voorheffing werd zowel rekening gehouden met de gemiddelde evolutie van het globale volume aan kadastrale inkomens over de laatste 5 jaar (0,74%) als met de verwachte inflatie (5%) op het moment van de inschatting.

De status quo in de evolutie van de verkeersbelasting houdt rekening met enerzijds een stijging door de jaarlijkse indexering en anderzijds een daling door de elektrificatie van het wagenpark (volgens een prognose in een studie van de VUB). De dalende trend zet zich echter minder snel door dan initieel voorzien.

Het begrotingsontwerp voorziet verder een stijging van de belasting op inverkeerstelling met 3,5 miljoen euro, als gevolg van de beoogde aanpassing van de tarieven door de invoering van een indexatiemechanisme en een recuperatie van (initieel niet doorgerekende) historische inflatie⁴⁸ in combinatie met de hierboven vermelde dalende trend door de elektrificatie van het wagenpark.

⁴⁶ Het artikel luidt: *De goederen, waarover, naar het door het Bestuur geleverd bewijs, de afgestorvene kosteloos beschikte gedurende de drie jaren vóór zijn overlijden, worden geacht deel uit te maken van zijn nalatenschap, indien de bevoordeling niet onderworpen werd aan het registratierecht gevestigd voor de schenkingen, behoudens verhaal van de erfgenamen of legatarissen op de begiftigde voor de wegens die goederen gekweten successierechten.* De Brusselse regering heeft tijdens het laatste begrotingsconclaaf principieel beslist om deze verdachte periode van 3 jaar te verlengen tot 5 jaar, als aansporing voor de keuze voor een te registreren (en dus belastbare) schenking eerder dan voor een kosteloze hand- of bankgift, en zo het risico te verkleinen dat de begiftigden successierechten op de verkregen goederen zouden moeten betalen.

⁴⁷ Voor de maand oktober 2023 waren voor de betrokken basisallocaties in SAP nog geen cijfers opgenomen, zodat de extrapolatie op basis van 9 maanden werd uitgevoerd.

⁴⁸ Deze belasting werd initieel niet geïndexeerd, daarom wordt nu de historische inflatie vanaf 2019 gerecupereerd (+16,86%).

HOOFDSTUK 5

Uitgaven

5.1 Algemeen overzicht

De tabel hieronder geeft per krediettype de uitgavenmachtigingen weer voor de ontwerpbegroting 2024 en vergelijkt ze met de uitgavenmachtigingen van de initiële begroting 2023.

Tabel 13 – Uitgavenkredieten 2023-2024 (in duizend euro)

	Ontwerp van initiële begroting 2024 (1)	Initiële begroting 2023 (2)	Vershil (1)-(2)
Vastleggingskredieten (C)	7.621.915	7.671.714	-49.799
Variabele vastleggingskredieten (F)	416.466	358.239	58.227
Totale vastleggingskredieten	8.038.381	8.029.953	8.428
Vereffeningkredieten (B)	7.234.453	7.285.356	-50.903
Variabele vereffeningkredieten (E)	400.114	342.169	57.945
Totale vereffeningkredieten	7.634.567	7.627.525	7.042

Het ontwerp van algemene uitgavenbegroting 2024 bepaalt de vastleggingskredieten op 8,0 miljard euro en de vereffeningkredieten op 7,6 miljard euro. In vergelijking met de initiële begroting 2023 gaat het niet om significante verschillen (+0,1%), oftewel +8,4 miljoen euro bij de vastleggingen en +7,0 miljoen euro bij de vereffeningen.

Het Rekenhof wijst niettemin op grote verschillen tussen de niet-variabele en de variabele gesplitste kredieten⁴⁹. Terwijl de niet-variabele kredieten met 0,6% verminderden bij de vastleggingen (i.e. -49,8 miljoen euro) en met 0,7% bij de vereffeningen (i.e. -50,9 miljoen euro), werden de variabele kredieten opgetrokken met 16,3% bij de vastleggingen en met 16,9% bij de vereffeningen, wat een stijging van nagenoeg 58 miljoen euro betekent voor beide krediettypes.

De toename van de variabele kredieten wordt voornamelijk verklaard door de inschrijving van een *Provisie voor de afvalophaling en verwerking* voor een bedrag van 40 miljoen euro ten gunste van het Fonds voor de bescherming van het milieu.

Die budgettaire middelen zijn bestemd voor de implementatie van een ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen het gewest, de gewestelijke instellingen en de gemeenten. Dat moet een kader scheppen voor een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor bepaalde afvalstromen en komt er bovendien ter versterking van het gewestelijke en het lokale beleid rond openbare netheid om zwerfafval tegen te gaan in het kader van Clean.Brussels. Die provisie zal enkel worden aangewend na een beslissing van de regering en onder voorbehoud van haar akkoord inzake de verdeling van de middelen over de gewestelijke instellingen en de gemeenten.

Het Rekenhof heeft een tabel bijgevoegd (cf. bijlage 1 van dit verslag) die de evolutie van de kredieten in detail weergeeft per opdracht.

⁴⁹ Op de begrotingsfondsen ingeschreven kredieten.

Het Rekenhof benadrukt dat het niet beschikte over een lijst die per basisallocatie de kredietverminderingen preciseert (+104 miljoen euro in vergelijking met de initiële kredieten van de begroting 2023) die zijn opgenomen in het meerjarentraject 2023-2027 en die bij wijze van besparingsmaatregelen worden toegepast zoals vermeld in punt 2.1 *Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*.

De regering raamt de impact van de inflatie op de variatie van de vereffeningskredieten (B) bovendien op 91,4 miljoen euro.

De geraamde uitgaven voor de bezoldigingen van het personeel zijn gebaseerd op de vooruitzichten betreffende de gezondheidsindex, het indexcijfer van de consumptieprijzen en de overschrijdingen van de spilindex die het Federaal Planbureau (FPB) op 3 oktober 2023 opstelde. Het FPB raamde de groei van de index der consumptieprijzen en van de gezondheidsindex respectievelijk op 4,1% en 4,4% in 2023 en op 3,9% en 4,0% in 2024.

Volgens die vooruitzichten zouden de eerstvolgende overschrijdingen van de spilindex plaatsvinden in oktober 2023, maart 2024 en september 2024.

De vooruitzichten van begin november van het FPB wijzigden enkel het vooruitzicht betreffende de stijging van het indexcijfer van de consumptieprijzen voor 2024, die op 4% werd gebracht. De spilindex werd wel degelijk bereikt in oktober 2023 en de volgende overschrijdingen zouden moeten plaatsvinden in de loop van de voornoemde maanden van 2024.

Volgens de ontvangen informatie belooft de berekende impact van de inflatie voor de volledige loonmassa van de entiteit, in vergelijking met de initiële begroting 2023, 91,4 miljoen euro, waarvan 11,5 miljoen euro om de indexering van de bezoldigingen van het DBHR-personeel te dekken, en 79,8 miljoen euro voor de indexering van de bezoldigingen van de ABI (via de indexering van de hun toegekende werkingsdotaties).

De per volledig jaar berekende impact van de overschrijding van de gezondheidsindex van de maand november 2022⁵⁰ werd door de regering vastgelegd op 97%. Die impact bedraagt 31,3 miljoen euro, waarvan 4 miljoen euro betrekking heeft op de bezoldiging van de DBHR. Het betrokken bedrag van 31,3 miljoen euro is ingeschreven op de specifieke basisallocaties in de begroting van de diensten van de regering (kredieten voor de bezoldigingen en dotaties aan de ABI). Wat het bedrag van de nieuwe indexeringen betreft, die worden verwacht in december 2023 en in de loop van 2024 (60,1 miljoen euro in totaal), dat wordt deels ten laste genomen door de basisallocatie *Provisioneel krediet bestemd voor het dekken van allerhande uitgaven*, die kredieten bevat ten belope van 56,3 miljoen euro (-3,8 miljoen euro).

Bij de opmaak van de initiële begroting 2024 in oktober 2023 bestond het vermoeden dat de inflatie zal vertragen in 2024. Daarom heeft de regering dat bedrag van 3,8 miljoen euro bestemd voor de kredieten inzake rentelasten.

5.2 Analyse van het beschikkend gedeelte

5.2.1 Organisatie van de Rekenhofcontroles en verzending van de algemene rekeningen

Artikel 87 van het ontwerp vervangt artikel 90 van de OOBBC.

Zo bepaalt paragraaf 1 dat de boekhouder van elke ABI uiterlijk op 30 april op elektronische wijze de algemene rekening opmaakt en bezorgt aan het Rekenhof met het oog op

⁵⁰ In de initiële begroting 2023 was geen rekening gehouden met die impact.

certificering. De paragraaf bepaalt ook dat het Rekenhof ten laatste op 31 oktober zijn certificatie aan het parlement moet bezorgen en de verantwoordingen van zijn certificatie⁵¹ eraan moet toevoegen.

Paragraaf 2 bepaalt dat de algemene rekeningen van de ABI's van eerste categorie een eerste keer worden goedgekeurd door hun beheersorgaan⁵² uiterlijk op 30 april, en een tweede keer door de regering uiterlijk op 31 mei, vooraleer de bevoegde ministers ze aan het Rekenhof bezorgen. Paragraaf 3 bepaalt dat de algemene rekeningen van de ABI's van tweede categorie een eerste keer worden goedgekeurd door hun beslissingsorgaan⁵³ en een tweede keer door de bevoegde ministers, vooraleer die ministers ze aan het Rekenhof bezorgen, binnen dezelfde termijnen als voor de ABI's van eerste categorie.

Die eerste drie paragrafen geven in hun huidige versie aanleiding tot verwarring. Ze lijken aan te geven dat de consolidatie van de rekeningen en de certificering door het Rekenhof in een eerste fase betrekking zouden hebben op de algemene rekeningen opgesteld door de boekhouders van de instellingen, en in een tweede fase op de versies die de regering of de ministers hebben goedgekeurd.

Het Rekenhof beveelt aan die onduidelijkheid weg te nemen.

Paragraaf 5 machtigt de regering om aan een bedrijfsrevisor te vragen de algemene rekening van de DBHR en de geconsolideerde algemene rekening van de gewestelijke entiteit te controleren, vooraleer die ter goedkeuring aan de regering worden overgezonden. Het Rekenhof wil het parlement ervan op de hoogte brengen dat de certificeringen die het moet opstellen, niet gebonden zullen zijn door de oordelen van de bedrijfsrevisoren.

Paragraaf 6 bepaalt dat de leidend ambtenaren van de DBHR en van de instellingen een voorstel van oplossing moeten voorleggen dat een antwoord biedt op de opmerkingen van het Rekenhof en dat die oplossing vervolgens zal worden besproken, onder meer met *“de betrokken auditeur van het Rekenhof, in een werkgroep die regelmatig vergadert”*.

De regering neemt zich voor het personeel van het Rekenhof te verplichten om deel te nemen aan vergaderingen, terwijl dat personeel enkel onder het gezag van het Rekenhof ressorteert. Bovendien legt de scheiding tussen de uitvoerende en de wetgevende macht op dat de auditoren van het Rekenhof niet deelnemen aan beslissingen die behoren tot de verantwoordelijkheden van de uitvoerende macht.

Naar aanleiding van de opmerkingen over de bovenvermelde paragrafen beveelt het Rekenhof het parlement aan om ontwerpartikel 87 in zijn huidige vorm niet goed te keuren.

⁵¹ Terwijl de artikelen 60 en 90 van de OOBBC er veeleer in voorzien dat het Rekenhof er zijn opmerkingen aan toevoegt.

⁵² De alinea preciseert dat het gaat om de leidend ambtenaren. De leidend ambtenaren (in plaats van de regering) aanmerken als beheersorgaan gaat echter in tegen de verschillende wetsbepalingen die de ABI's van eerste categorie onderwerpen aan het gezag van de regering of van de minister onder wie ze ressorteren en die de beheersbevoegdheden toevertrouwen aan die minister (bijvoorbeeld artikel 8 van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut). De alinea spreekt ook de definitie van een ABI van eerste categorie tegen (in artikel 85, 1°, van de OOBBC), die ze omschrijft als een bij ordonnantie opgerichte rechtspersoon die rechtstreeks is onderworpen aan het gezag van de regering.

⁵³ De alinea preciseert dat het gaat om de raad van bestuur en, in voorkomend geval, de algemene vergadering.

Het Rekenhof herinnert eraan dat dezelfde opmerkingen reeds werden geformuleerd naar aanleiding van zijn verslag over de ontwerpordonnanties houdende de begrotingen voor 2023 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁵⁴.

Het Rekenhof brengt eveneens in herinnering dat een wijziging van een organieke wet via het beschikkend gedeelte van de begroting enkel voor het begrotingsjaar geldt. Dat is dus niet de meest adequate manier om een wetgeving te wijzigen. Bovendien was de regering parallel met een denkoefening begonnen over de wijziging van de ordonnantie van 2006 en over de nadere regels voor de controle van de rekeningen. Er werd aan de Raad van State een advies over dat voorontwerp gevraagd.

5.2.2 Begrotingen van de gedelegeerde opdrachten

Artikel 13 creëert binnen de (geconsolideerde) begroting van de gewestelijke entiteit specifieke budgetten voor taken gedelegeerd aan instellingen die niet behoren tot de ESR-perimeter van het gewest en die dus geen autonome bestuursinstellingen zijn.

Het is raadzaam te preciseren welke regels op het gebied van boekhouding, begroting en controle van toepassing zijn op die begrotingen, alsook welke artikelen van de OOBBC en van haar uitvoeringsbesluiten⁵⁵.

5.2.3 Specialiteit van de begroting

Artikel 21 wijkt af van artikel 4, §7, van de OOBBC (specialiteit van de begrotingsprogramma's) door de ministers te machtigen over te gaan tot herverdelingen van uitgavenkredieten tussen de programma's van een opdracht, alsook tussen diverse opdrachten van de algemene uitgavenbegroting, als de kredieten van een programma volledig zijn uitgevoerd.

Bijgevolg zou de enige wettelijke specialiteit waarover het parlement zich zou uitspreken, het totaalbedrag van de uitgavenkredieten zijn (artikel 9), en zou de regering gemachtigd zijn om de begrotingstabel die bij het ontwerp van ordonnantie is gevoegd, volledig te wijzigen.

5.2.4 Vrijstelling van vermelding van sommige gegevens uit de inventaris van de overheidsopdrachten van de diensten van de regering

In artikel 34, 1^e lid, stelt de regering aan het parlement voor om haar diensten toe te staan af te wijken van haar besluit van 4 oktober 2018 dat het model voor de overheidsopdrachteninventaris vaststelt, en die afwijking te motiveren door de onnauwkeurigheid van dat besluit over de notie "datum van de opdracht"⁵⁶.

Het Rekenhof merkt op dat niet de ordonnantie, maar het besluit zelf ertoe verplicht de datum van de opdracht te vermelden, en dat het de regering vrijstaat die verplichting te

⁵⁴ Rekenhof, Ontwerpverslag over de ontwerpordonnanties houdende de begrotingen voor 2023, verslag aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Brussel, november 2022, blz. 35-37, www.rekenhof.be.

⁵⁵ Een begroting impliceert immers dat er een rekening van uitvoering van de begroting wordt opgemaakt en dat er een boekhouding wordt gevoerd. Moet die begrotingsboekhouding op geïntegreerde wijze en simultaan met de algemene boekhouding worden gevoerd? Zijn de financiële actoren onderworpen aan de scheiding en onverenigbaarheid der functies? Welke controlesystemen zijn van toepassing op die verrichtingen?

⁵⁶ Het gaat om de inventaris van de overheidsopdrachten opgenomen in het jaarverslag beoogd in artikel 7 van de gezamenlijke ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van 14 december 2017 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

Het model van overheidsopdrachteninventaris werd vastgelegd in bijlage 3 van het besluit, *Belgisch Staatsblad* d.d. 16 oktober 2018, p. 78347 en 78348.

schrappen of de definitie van het betrokken begrip te preciseren door rechtstreeks haar besluit te wijzigen.

Artikel 34, 2e lid, staat de diensten van de regering toe af te wijken van artikel 7, §1, 2e lid, van de gezamenlijke ordonnantie van 14 december 2017, door enkel het totaal te vermelden van de bedragen die werden vastgelegd voor de overheidsopdrachten van minder dan 30.000 euro.

5.2.5 Overzending van de rekeningen van de rekenplichtigen

Beide leden van artikel 35 beginnen met de melding van een afwijking van artikel 69, §1, 6e lid, van de OOBBC, dat wil zeggen van de bepaling die ertoe verplicht de rekeningen van de rekenplichtigen over te zenden aan het Rekenhof binnen de maand waarin ze werden opgesteld. Die bepalingen handelen echter niet over de overzending aan het Rekenhof, maar over de termijn voor overzending aan het toezichtsorgaan.

Het is raadzaam te bevestigen dat de betrokken bepalingen de termijn voor overzending aan het Rekenhof niet schorsen.

5.2.6 Beheerders van voorschotten

Het ontwerp van artikel 39 stelt de beheerders van voorschotten ervan vrij hun uitgaven te boeken in het boekhoudsysteem van de gewestelijke entiteit. Aldus wijkt het af van artikel 69, §1, 3e lid, van de OOBBC, dat de rekenplichtigen ermee belast de thesaurieverrichtingen die ze hebben uitgevoerd, te registreren in de boekhouding.

Bijgevolg zou de gewestelijke boekhouder, die op grond van artikel 45 van de OOBBC belast is met het voeren van de boekhouding, die boeking moeten uitvoeren.

Het ontwerp van artikel 45 definieert de voorschotten die de centraliserende rekenplichtige van de uitgaven betaalt aan de beheerder van voorschotten als begrotingsverrichtingen. Die bepaling kan enkel van toepassing zijn op voorschotten die werden gestort op een persoonlijke bankrekening van de beheerder of die hem in specie werden betaald⁵⁷.

5.2.7 Rekenplichtige

Artikel 47, §3, van het beschikkend gedeelte wijzigt artikel 19, 4e lid, van het regeringsbesluit van 19 oktober 2006 om ervoor te zorgen dat elke rekenplichtige die zijn activiteit stopzet, verantwoording verschuldigd blijft tegenover het Rekenhof tot op de datum van de infunctietreding van zijn opvolger. §4 van datzelfde artikel van het beschikkend gedeelte heft daarenboven artikel 20 van het bovenvermelde besluit op, dat garandeerde dat bij het onverwachte vertrek van de titelvoerende rekenplichtige onmiddellijk door de gewestelijke boekhouder een opvolger werd aangesteld.

Het Rekenhof is van oordeel dat een rekenplichtige die zijn functie neerlegt, na de datum waarop hij zijn activiteit stopzet, niet rekenplichtig kan blijven ten aanzien van het

⁵⁷ Het gewest dient rekening te houden met de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, en met de uitvoeringsbesluiten ervan, onder meer bijlage 1 bij het koninklijk besluit van 10 november 2009. Die algemene bepalingen zijn van toepassing op het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en dat kan er niet van afwijken, zelfs niet met een ordonnantie.

Dat koninklijk besluit voorziet niet in de gelijktijdige boeking op de begroting in samenhang met het debet of het credit van de rekeningen 55x. In dat kader moeten de stortingen van een op naam van een instelling geopende rekening naar een andere op naam van diezelfde instelling geopende rekening (d.w.z. interne overschrijvingen), enkel worden geboekt via het debet en het credit van rekeningen 55x zonder via een andere rekening te moeten passeren. De interne overschrijvingen moeten bijgevolg niet op de begroting worden aangerekend.

Rekenhof, los van het feit of zijn opvolger al dan niet is aangewezen. Het is voorts onontbeerlijk dat onmiddellijk een opvolger wordt aangewezen om te zorgen voor de continuïteit van de functie van rekenplichtige zodra de titelvoerende rekenplichtig zijn functie neerlegt. Het Rekenhof is van oordeel dat die twee bepalingen de goede werking en de continuïteit van de functies van rekenplichtige niet meer garanderen.

5.2.8 Centralisatie van de thesaurieën van de instellingen

Artikel 51 biedt vier instellingen de mogelijkheid om hun thesaurie niet te centraliseren in die van het gewest. Die niet-centralisatie zou ertoe kunnen leiden dat het gewest een gelijkwaardig bedrag moet lenen (enkel voor Citeo ging het om 85 miljoen euro eind 2022) en 1,49 miljoen euro bijkomende intresten moet betalen, zoals geraamd door het Rekenhof.

5.2.9 Art. 71 basisallocatie

Artikel 71 bevat de volgende paragraaf: *“De bevoegde ordonnateur wordt gemachtigd om op de basisallocaties 31.002.55.01.3690 en 31.002.72.03.3690 de annuleringen van vastgestelde rechten en, in voorkomend geval, de terugbetalingen, voor rekening van derden, uit te voeren voor zover de in de begroting opgenomen begrotingskredieten het mogelijk maken het deel dat ten laste komt van de gewestbegroting aan te rekenen.”*

Hoewel in de commentaar wordt aangegeven dat artikel 71 de problematiek omtrent de terugbetalingen voor rekening van derden moet oplossen en dat voor rekening van derden niet mag worden aangerekend op de begroting, wekt de formulering van het artikel de indruk dat de ordonnateur via die bepaling gemachtigd wordt om op de vermelde BA's niet alleen het aan het gewest aan te rekenen deel, maar ook het deel derdengelden van die terugbetalingen aan te rekenen.

Het is dus raadzaam de tekst van het artikel te wijzigen om duidelijk te maken dat alleen het deel van het gewest mag worden aangerekend.

5.2.10 Uitreiking van prijzen en toekenning van giften

Artikel 124 preciseert dat de erin opgesomde prijzen worden uitgereikt met toepassing van artikel 96 van de OOBBC.

Het Rekenhof wijst erop dat de tweede zin van dat artikel 96 het mogelijk maakt een prijs uit te reiken *“op basis van een organieke bepaling ingevolge een wet of een ordonnantie waarbij de prijs wordt ingesteld en hun eventuele uitvoeringsbesluiten”*, maar niet op basis van een begrotingsordonnantie.

5.2.11 Overzending van informatie aan het Rekenhof

De artikelen 16 en 78 over de overdracht van het uitstaand bedrag van de vastleggingen van oude basisallocaties naar nieuwe basisallocaties bepaalt niet meer dat het parlement en het Rekenhof van die overdrachten op de hoogte moeten worden gebracht.

Met het oog op transparantie en opvolging van de uitgaven van de instellingen van het gewest beveelt het Rekenhof aan dat het parlement en het Rekenhof verder van die overdrachten op de hoogte zouden worden gehouden.

5.3 Evolutie van het uitstaand bedrag van de vastleggingen

Het uitstaand bedrag van de vastleggingen⁵⁸ vertegenwoordigt de verplichtingen die het gewest bij derden is aangegaan en die aanleiding kunnen geven tot een kasuitgave (vereffening). Dat uitstaand bedrag vormt een potentiële schuld, waarvan het bedrag afhangt van de effectieve uitvoering van de aangegane verplichtingen.

Het ontwerp van algemene uitgavenbegroting 2024 gaat ervan uit dat het uitstaand bedrag van de vastleggingen stijgt met 403,8 miljoen euro.

Rekening houdend met het uitstaand bedrag op 31 december 2022 (2.853,8 miljoen euro) en met de potentiële stijging van het uitstaand bedrag uit de begroting 2023 (+402,4 miljoen euro), zou het totale uitstaande bedrag eind 2024 in theorie, zonder de eventuele annuleringen en verminderingen van vastleggingen, 3.660 miljoen euro kunnen belopen als de begrotingen 2023 en 2024 integraal worden uitgevoerd.

5.4 Commentaar en opmerkingen over de belangrijkste kredietevoluties

De volgende commentaren betreffen de significantste schommelingen bij de vastleggings- en de vereffeningskredieten⁵⁹, in vergelijking met de initiële begroting 2023.

Het Rekenhof merkt op dat het ontbreken van een begrotingsaanpassing tot gevolg kan hebben dat de gemelde schommelingen misschien niet de werkelijke afwijkingen ten opzichte van de begroting 2023 weergeven. Die begroting wordt immers bijgewerkt door kredietherverdelingen in de loop van het jaar.

5.4.1 Opdracht 03 – Gemeenschappelijke initiatieven van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van deze opdracht stijgen met respectievelijk 93,6 miljoen euro en 97,2 miljoen euro.

5.4.1.1 Programma 002 - Specifieke initiatieven

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van dit programma belopen 64,6 miljoen euro (+35,5 miljoen euro) en 66,7 miljoen euro (+37,6 miljoen euro).

Er is bij de vastleggingen en de vereffeningen 48 miljoen euro aan middelen ingeschreven (+43 miljoen euro) voor het opvangbeleid in het Brussels Gewest. De begrotingskredieten zijn als volgt verdeeld:

- 30 miljoen euro voor *werkingssubsidies aan privéverenigingen in het kader van gemeenschappelijke initiatieven van de regering*⁶⁰, die onder meer zijn bestemd voor de huisvesting van migranten in samenwerking met Fedasil door ondersteuning van de Humanitaire Hub⁶¹;
- 10 miljoen euro voor openbare entiteiten van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (New Samusocial en Bruss' help), onder meer voor de versterking van de opvangcentra;

⁵⁸ Verschil tussen de vastleggingskredieten en de vereffeningskredieten.

⁵⁹ Zonder begrotingsfondsen.

⁶⁰ BA 03.00234.01.3300.

⁶¹ In de middelenbegroting is een werkingssubsidie voor hetzelfde bedrag ingeschreven afkomstig van de federale overheid.

- 8 miljoen euro in de vorm van een provisie, in het kader van de uitzonderlijke uitgaven inzake opvang voor de internationale crisissen.

De kredieten voor *Grondaankoop in het kader van het project Mediapark*⁶² worden met 7,5 en -5,4 miljoen euro verminderd tot 15,3 en 17,5 miljoen euro, overeenkomstig het vereffeningsplan.

5.4.1.2 Programma 004 - Europese programma's

De vastleggings- en de vereffeningskredieten die zijn ingeschreven in dit programma, belopen respectievelijk 145,1 miljoen euro (+9,6 miljoen euro) en 60 miljoen euro (+26,1 miljoen euro).

Het Rekenhof stelt vast dat de verantwoordingen van de begrotingstabel niet meer actueel zijn voor de vastleggingskredieten die zijn ingeschreven in de basisallocatie *Investeringsubsidies aan de gewestelijke openbare instellingen in het kader van het EFRO-programma*⁶³ (18 miljoen euro). Ze zijn immers identiek aan die van de initiële begroting 2023, terwijl ze geactualiseerd hadden moeten worden. De verantwoording in kwestie vertoont de volgende contradictie: er is (in de betrokken basisallocatie) voorzien in een eerste enveloppe van 110 miljoen euro voor de toewijzing van de eerste projecten van het nieuwe EFRO-programma⁶⁴ 2021-2027. De middelen waarvoor tussen eind oktober 2022 en 2023 een eerste reeks oproepen werd gelanceerd om projecten in te dienen, zijn in de begroting 2024 echter rechtstreeks ingeschreven op de daartoe bestemde basisallocaties met de passende economische codes. Het Rekenhof concludeert daar enerzijds uit dat de kredieten in 2023 wellicht niet werden benut, aangezien ze in 2024 opnieuw zijn ingeschreven voor de vastlegging van de eerste reeks oproepen, en anderzijds dat de voor 2024 voorziene 18 miljoen euro gereserveerd is voor de vastlegging van de tweede reeks oproepen voor EFRO-projecten 2021-2027.

5.4.1.3 Programma 006 - Plan voor Herstel en Veerkracht (EU)

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van dit programma belopen respectievelijk 150,7 miljoen (+47,6 miljoen euro) en 140,6 miljoen euro (+32,5 miljoen euro).

De vereffeningskredieten omvatten enerzijds lopende uitgaven en investeringsuitgaven ten belope van 42,8 miljoen euro, en anderzijds financiële verrichtingen die zijn ingeschreven onder codes 8⁶⁵ ten belope van 97,8 miljoen euro. Overeenkomstig de economische ESR-classificatie moeten de vereffeningen die in de loop van het jaar worden gerealiseerd en waarvoor de financiering afkomstig van de EU pas zal worden geïnd na het einde van het lopende jaar, immers worden geboekt op een basisallocatie voor uitgaven met economische code 84.17.

Naast het bedrag van de bovenvermelde uitgaven die zijn ingeschreven op dit programma, is wel degelijk voorzien in kredieten bij andere opdrachten van de begroting van de DBHR en de begrotingen van verschillende ABI, om ervoor te zorgen dat de totale effectieve uitgaven zonder btw (met een ESR-impact) zouden overeenstemmen met het bedrag dat als ontvangsten is ingeschreven in het kader van de Faciliteit (97,8 miljoen euro). De Europese Unie komt immers niet tussen voor de btw op de genomen maatregelen.

⁶² BA 03.002.10.01.7111.

⁶³ BA 03.004.16.01.6141.

⁶⁴ Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

⁶⁵ BA 03.006.14.01.8417 *Prefinanciering door het Gewest van de subsidies afkomstig van de EU in het kader van het plan voor herstel en veerkracht (PHV)*.

In tegenstelling tot het voorgaande jaar omvat de algemene toelichting geen deel IX met een overzicht van de kredieten waarin is voorzien voor de verschillende PHV-projecten, binnen de begrotingen van de gewestelijke entiteit.

5.4.2 Opdracht 04 – Beheer van de human resources en de materiële middelen van de GOB, evenals de administratieve vereenvoudiging op gewestvlak

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van deze opdracht worden verhoogd met 21,8 miljoen euro.

5.4.2.1 Programma 002 - Beheer van de human resources en de materiële middelen van de GOB, evenals de administratieve vereenvoudiging op gewestvlak

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van dit programma belopen respectievelijk 200,5 en 200,0 miljoen euro (+21,8 miljoen euro).

Die stijging is voornamelijk toe te schrijven aan de gestegen kredieten voor de *Pensioenen en renten van het personeel en de mandatarissen van de Agglomeratie Brussel*⁶⁶, die evolueren van 24,4 miljoen euro in de initiële begroting 2023⁶⁷ naar 46,2 miljoen euro in de begroting 2024. De stijging kadert in de herkapitalisatie van het Ethias-pensioenfonds, waarmee de pensioenen van de statutaire personeelsleden van de DBDMH en het GAN, en die van de personeelsleden van de vroegere agglomeratie moeten worden gefinancierd. Het bedrag van de gewestelijke bijdrage vertegenwoordigt het verschil tussen de brutobijdrage en de bijdragen van het GAN en de DBDMH. Recente afspraken met Ethias hebben de werkgeversbijdrage verhoogd naar 15% in plaats van 7,5%. De regering besliste dat de uitgaven zullen worden ingeschreven op de begrotingen van de instellingen en zullen worden gecompenseerd door equivalente dotaties van het gewest, nadat er overeenkomsten zijn gesloten tussen de GOB en de twee instellingen.

Als de kredieten voor die pensioenen buiten beschouwing worden gelaten, worden de kredieten van dit programma globaal gehandhaafd (153,8 miljoen euro) in vergelijking met de initiële begroting 2023, deels vanwege de compensatie tussen de lineaire vermindering met 3% van de bezoldigingskredieten en het aandeel van de loonindexering in 2024 die rechtstreeks is ingeschreven op de daartoe bestemde kredieten van het programma (cf. punt 5.1 *Algemeen overzicht*).

5.4.3 Opdracht 06 – Financieel en budgettair beheer en controle

De vastleggings- en vereffeningskredieten van deze opdracht zijn verminderd met respectievelijk 234,2 en 234,6 miljoen euro.

5.4.3.1 Programma 001 - Ondersteuning van het algemeen beleid

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van dit programma belopen respectievelijk 87,9 miljoen euro (-270,8 miljoen euro) en 87,6 miljoen euro (-271,0 miljoen euro).

Die verminderingen zijn voornamelijk te verklaren door de schrapping en vermindering van provisionele kredieten ten belope van in totaal 271,9 miljoen euro, als volgt uitgesplitst:

- *provisioneel krediet bestemd voor het dekken van allerhande uitgaven*: -4,9 miljoen euro;
- *provisie om de uitgaven te dekken in het kader van de hulp aan vluchtelingen ingevolge de oorlog in Oekraïne*: -50 miljoen euro;
- *provisie voor energiekosten BHG*: -70 miljoen euro;

⁶⁶ BA 04.002.07.35.1120 (begroting 2024); BA 04.002.007.08.1133 (begroting 2023).

⁶⁷ De kredieten die daar in 2023 voor waren ingeschreven, zijn via een kredietherverdeling met 13,4 miljoen euro opgetrokken en belopen nu 37,8 miljoen euro.

- *provisie voor energiesteunmaatregelen*: -147 miljoen euro.

In de begroting 2024 heeft de regering de volgende provisionele kredieten behouden:

- Een provisie van 30 miljoen euro voor de energiekosten BHG⁶⁸. In de begroting 2023 waren die kredieten bestemd om het hoofd te bieden aan de stijgende grondstofkosten wat aangegane investeringen betrof en aan de stijgende prijzen voor brandstof, elektriciteit en gas voor de vloten van de MIVB en het GAN (met inbegrip van de stijgende kosten voor afvalverbranding), van Brussel Mobiliteit en de DBDMH. De regering had de aanleg van die provisie verantwoord door de moeilijkheid om de behoeften nauwkeuriger te ramen, gezien de volatiliteit van de energiemarkt en de eventuele vertragingen bij de investeringen.
De voorliggende begroting omvat geen enkele verantwoording over de aard van de beoogde uitgaven.
- Een provisie van 56,3 miljoen euro voor het dekken van allerhande uitgaven⁶⁹ is net als in de vorige begroting bedoeld voor uitgaven voor de personeelskosten en meer specifiek de tenlasteneming van het deel van de stijgende loonmassa van alle gewestelijke entiteiten (DBHR en autonome instellingen) dat zal voortvloeien uit de nieuwe indexeringen in december 2023 en in de loop van 2024 (cf. punt 5.1 *Algemeen overzicht*).

Het Rekenhof herinnert eraan dat het gebruik van provisies geen duidelijke en gedetailleerde voorstelling oplevert van de middelen waarmee het beleid moet worden uitgevoerd. Om de beginselen van de transparantie en van de begrotingsspecialiteit in acht te nemen, beveelt het Rekenhof aan enkel provisies te gebruiken als de bestemming van het krediet onvoldoende vastligt op het moment dat de ontwerpbegroting wordt ingediend, wat in dit geval niet zo is.

5.4.3.2 Programma 002 Uitvoering van het beleid inzake overheidsschuld

De vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen respectievelijk 521,5 miljoen euro (+35,4 miljoen euro) en 521,4 miljoen euro (+35,3 miljoen euro).

Die stijgingen vloeien voornamelijk voort uit de volgende elementen: de opgetrokken ramingen voor de intresten van de geconsolideerde directe langetermijnschuld (+83,3 miljoen euro, d.i. +34%), die nu 328,4 miljoen euro belopen; de teruggeschroefde ramingen voor de aflossingen van de schuld (-48,5 miljoen euro), die nu 176,5 miljoen euro belopen overeenkomstig het aflossingsplan 2023-2027 van de geconsolideerde schuld op 31 december 2022. De ramingen in verband met de kortetermijnintresten (5,7 miljoen euro) blijven ongewijzigd.

Volgens de verantwoordingen berusten die ramingen op het meerjarige deficittraject dat is voorgesteld in de algemene toelichting. Die voorziet voor het jaar 2024 een toename van de schuldgraad met 1,3 miljard euro. De stijging van de intrestvoeten houdt volgens de verantwoordingen voornamelijk verband met de stijging van de financieringsvoorwaarden sinds 2023, wat zich laat voelen in 2024, en met de toename van het volume van de schuld.

Rekening houdend met de onzekerheid over de komende evolutie van de financiële markten, die nog danig onder druk staan (energiecrisis, inflatie, enz.), preciseert het Agentschap van de Schuld dat de behoeften aan kredieten voor de langetermijnintresten noodzakelijkerwijze geactualiseerd zullen moeten worden bij de aanpassing van de begroting 2024 (optrekken of verminderen).

⁶⁸ BA 06.001.99.06.0100.

⁶⁹ BA 06.001.99.02.0100.

Het Rekenhof stelt vast dat die ramingen berusten op een ongewijzigde gewestelijke rating (AA- sinds september 2022). Die hypothese moet nog worden bevestigd door het ratingbureau bij de volgende evaluatie (maart 2024).

Ter indicatie: het Rekenhof preciseert dat het op de begroting 2023 aangerekende bedrag aan langetermijnintrestlasten 217,6 miljoen euro beliep op 31 oktober 2023, tegenover 160,3 miljoen euro op 31 december 2022.

5.4.3.3 Programma 003 - Annuleringen van vastgestelde rechten inzake ontvangsten en desgevallend terugbetalingen & Programma 004 - Gecentraliseerd beheer van de thesaurieën van de instellingen die lid zijn van het Financieel Coördinatiecentrum van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De kredieten in die twee programma's zijn respectievelijk verhoogd met 3,3 miljoen euro (bij de vastleggingen en de vereffeningen) en herleid tot nul (-2,3 miljoen euro). Die wijzigingen zijn enerzijds te verklaren doordat in programma 003 een krediet van 3,4 miljoen euro werd ingeschreven in een nieuwe basisallocatie *Dotatie voor het goede financiële bestuur aan de gemeenten*⁷⁰, ter uitvoering van de tweepartijenovereenkomsten die het Gewest en de gemeenten hebben ondertekend in het kader van het storten van voorschotten op fiscale ontvangsten op de transitrekeningen. Anderzijds zijn de wijzigingen te verklaren doordat in programma 004 de kredieten voor dotaties voor goed financieel beheer aan de begunstigde instellingen werden geschrapt, waarvan de equivalente bedragen werden opgenomen in hun werkingsdotaties van 2024.

5.4.4 Opdracht 13 – Promotie van de buitenlandse handel, het aantrekken van buitenlandse investeringen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en internationalisering van de ondernemingen

De vastleggings- en de vereffeningkredieten van deze opdracht dalen met 18,4 en met 14,0 miljoen euro.

De dalingen situeren zich voornamelijk in programma 004 *Subsidies voor initiatieven ter promotie van de buitenlandse handel*, waar de vastleggings- en de vereffeningkredieten zijn teruggeschoefd met respectievelijk 18,3 en 13,9 miljoen euro, zodat ze nu 0,2 en 1,2 miljoen euro belopen. Die dalingen vloeien voornamelijk voort uit de schrapping van de kredieten die in 2023 waren ingeschreven onder de noemer *Provisies voor de uitgaven verbonden met de BREXIT* (-14,0 en -11,7 miljoen euro), omdat het betrokken programma werd afgesloten.

Binnen datzelfde programma werden de vastleggingskredieten voor *Gereguleerde werkingssubsidies aan privébedrijven ter bevordering van de buitenlandse handel*⁷¹ niet opnieuw ingeschreven (-4,1 miljoen euro) omdat er een structurele hervorming van de exportpremies wordt doorgevoerd. Bij de vereffeningkredieten werd een bedrag van 1 miljoen euro (-2,3 miljoen euro) behouden voor de betaling van de resterende subsidies die voordien waren toegekend.

5.4.5 Opdracht 16 – Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag

De vastleggings- en de vereffeningkredieten van deze opdracht zijn verhoogd met respectievelijk 37,8 en 38,0 miljoen euro.

⁷⁰ BA 06.003.27.03.4321.

⁷¹ BA 13.004.38.04.3132.

Het zijn in het bijzonder de kredieten voor de *Exploitatiesubsidie aan de privéonderneming die de dienstencheques uitgeeft*, in programma 009 *Dienstencheques*, die zijn opgetrokken tot 295 miljoen euro (+45 miljoen euro).

Het Rekenhof stelt vast dat de initieel ingeschreven middelen (250 miljoen euro) in de loop van het boekjaar 2023 via een begrotingsoverdracht met 25 miljoen euro werden verhoogd tot 275 miljoen euro. De Brusselse regering stemde op 20 juli 2023 in met het principe van een tweede begrotingsoverdracht naar de betrokken basisallocatie⁷² ten belope van een geraamd bedrag van 20,3 miljoen euro, om de facturen te betalen aan de uitgiftefirma, als het parlement niet binnen de vooropgestelde termijn (15 november 2023) een aanpassing zou goedkeuren. Bijgevolg zouden de kredieten van de begroting 2023 binnenkort op zo'n 295 miljoen euro kunnen worden gebracht, wat strookt met de initiële raming van de administratie (292 miljoen euro).

Volgens de informatie die het Rekenhof vergaarde, zouden de door de administratie geraamde behoeften voor 2024 zo'n 320 miljoen euro belopen. Dat bedrag berust op de veronderstelling dat 17.146.644 cheques terugbetaald zouden worden en op een indexeringsmet 2% in 2023 en 2024.

Gelet op die elementen is het Rekenhof van oordeel dat, als voor het overige alle andere elementen gelijk blijven, de in de begroting 2024 ingeschreven kredieten net zoals de kredieten in de initiële begroting 2023, ontoereikend zouden kunnen blijken in het licht van de laatste inflatievooruitzichten.

5.4.6 Opdracht 18 – Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van deze opdracht worden verminderd met respectievelijk 21,7 en 21,5 miljoen euro.

5.4.6.1 Programma 002 Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het openbaar vervoer evenals het aanbrengen van kunstwerken

De vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen respectievelijk 135,5 miljoen (+12,8 miljoen euro) en 116,5 miljoen euro (+13 miljoen euro).

Die stijgingen zijn voornamelijk te verklaren doordat werd voorzien in een *Provisie voor de vergoeding en verplaatsing van de handelaars van het Zuidpaleis in kader van het project Metro 3*⁷³, waarop een bedrag van 12 miljoen euro aan kredieten werd ingeschreven. Ter herinnering: de regering heeft die kredieten geneutraliseerd bij de berekening van het vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit (cf. punt 2.3.5 *Andere neutraliseringen en correcties door de regering*).

5.4.6.2 Programma 003 - Beleid van partnership met de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB)

De vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen 1.052,8 miljoen euro (-34,5 miljoen euro).

De dalingen ten belope van in totaal zo'n 40 miljoen euro situeren zich bij de kredieten voor het *Basisbedrag van de werkingsdotatie aan de MIVB*⁷⁴, die met 15,5 miljoen euro werden verminderd tot 462,5 miljoen euro, en bij de kredieten voor de *Bijzondere dotatie aan de MIVB voor de grote investeringen in het openbaar vervoer die niet gedekt worden door Beliris*⁷⁵,

⁷² BA 16.009.38.01.3131.

⁷³ BA 18.002.07.99.0100.

⁷⁴ BA 18.003.15.01.4140.

⁷⁵ BA 18.003.16.03.6141.

die met 24,3 miljoen euro werden verminderd tot 262,6 miljoen euro. Over die laatste dotatie preciseren de verantwoordingen dat de evolutie van het bedrag moet worden gelezen in samenhang met de opname van een investeringsdotatie aan de MIVB van 23 miljoen euro (BA 03.006.16.03.6141) voor de aankoop van elektrische bussen in het kader van het Europese RRF-programma.

De andere dotaties stijgen overigens met 5,3 miljoen euro in totaal.

Het Rekenhof wijst erop dat de kredieten van het jaar 2023 voor de basisdotatie met 57,9 miljoen euro werden opgetrokken via een herverdeling vanuit de *Provisie voor energiekosten BHG*. Ze belopen nu 535,8 miljoen euro.

5.4.7 Opdracht 19 – Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, weginfrastructuur en -uitrusting

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van deze opdracht verminderen met respectievelijk 20,5 en 24,2 miljoen euro.

Die wijzigingen slaan enkel op programma 002 *Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het wegvervoer, evenals het aanbrengen van kunstwerken*, dat 380,6 miljoen euro aan vastleggingskredieten en 168,6 miljoen euro aan vereffeningskredieten krijgt. Ze situeren zich voornamelijk bij de kredieten voor *Investeringsuitgaven voor de grote en totale renovatie van de tunnels*⁷⁶, die met -17,6 en -22,9 miljoen euro zijn verminderd en die nu 167,8 en 30,7 miljoen euro belopen. Volgens de verantwoordingen worden die middelen voorzien *volgens het programma van de werken voor 2024 om uitvoering te kunnen geven aan het meerjareninvesteringsplan in de tunnels*.

In de begroting 2024 wordt op dit programma overigens een terugkerende provisie van 15 miljoen euro aan vastleggingskredieten⁷⁷ gehandhaafd voor de dringende en onvoorziene renovaties in de tunnels. Net als de voorgaande boekjaren is er echter in geen enkel vereffeningskrediet voorzien voor die dringende uitgaven.

5.4.8 Opdracht 25 – Huisvesting en woonomgeving

In het begrotingsontwerp 2024 nemen de vereffeningskredieten met 50,1 miljoen euro toe (+9,3%) tot 587,6 miljoen euro ten opzichte van de initiële begroting 2023. De vastleggingskredieten nemen toe met 82,2 miljoen euro (+15,3%) tot 618,0 miljoen euro.

Binnen opdracht 25 is een provisioneel krediet ingeschreven dat is bestemd om de uitvoering van het Noodplan Huisvesting te dekken. Daarop zijn vereffenings- en vastleggingskredieten opgenomen voor respectievelijk 1,9 miljoen euro en 3,4 miljoen euro. Daarvan is een bedrag van 1,9 miljoen euro aan vereffenings- en vastleggingskredieten voorlopig gereserveerd voor het plan voor sociale cohesie (PSC)⁷⁸. De resterende vastleggingskredieten zullen worden verdeeld over de verschillende basisallocaties van het Noodplan Huisvesting volgens de behoeften. Omdat de kredieten momenteel zijn ingeschreven op een basisallocatie met economische code 01.00 *niet verdeelde uitgaven* komen zij niet ten laste van het vorderingensaldo.

In 2024 is 45,1 miljoen euro aan vereffenings- en vastleggingskredieten ingeschreven voor de inkomensoverdracht aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de solidariteitstussenkomst in de tekorten van de openbare vastgoedmaatschappijen

⁷⁶ BA 19.002.11.15.7310.

⁷⁷ BA 19.002.99.0100.

⁷⁸ BA 25.005.15.05.4140.

(OVM)⁷⁹. De initiële begroting 2023 voorzag in een krediet van 39,7 miljoen euro. De solidariteitstoelage voor het jaar 2023 bedraagt 46,4 miljoen euro. Aangezien er geen begrotingsaanpassing plaatsvindt, zal daarvoor een herverdeling moeten plaatsvinden. De kredieten ingeschreven in de initiële begroting 2024 zullen dan ook niet volstaan. Gelet op de evolutie van de solidariteitstoelage zal de dotatie in 2024 rond de 50 miljoen euro uitkomen.

Een bedrag van 18,4 miljoen euro (+1,4% ten opzichte van 2023) is ingeschreven aan vereffenings- en vastleggingskredieten voor de inkomensoverdrachten aan de OVM voor de toekenning van huurprijzverminderingen aan kroostrijke gezinnen⁸⁰. Om aanspraak te kunnen maken op de terugbetaling van de verminderingen, moeten de OVM een aanvraag indienen bij de BGHM. De aanvraag moet ten laatste in het tweede jaar volgend op het betrokken boekjaar ingediend worden. De terugbetalingen door de BGHM moeten ten laatste in de zesde maand na de indiening van de aanvraag gebeuren. Bijgevolg kunnen aanvragen van verschillende jaren in eenzelfde jaar worden uitbetaald. Bovendien nemen de huurprijzverminderingen toe als gevolg van de indexatie en de opname van de investeringen in de basishuurprijs. Of het krediet al dan niet toereikend is, hangt dan ook sterk af van de aanvragen die de BGHM zal ontvangen.

De ingeschreven vereffenings- en vastleggingskredieten voor de investeringsdotatie aan het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBHG)⁸¹ belopen respectievelijk 10,5 miljoen euro en 21,8 miljoen euro. Volgens de berekeningen van het Woningfonds zijn vereffenings- en vastleggingskredieten nodig voor een bedrag van respectievelijk 11,3 miljoen euro en 23,6 miljoen euro. Bovendien kunnen die bedragen nog hoger uitvallen als gevolg van de evolutie van de langetermijnrente op de markt.

5.4.9 Opdracht 30 – Financiering van de Gemeenschapscommissies

De vastleggings- en de vereffeningskredieten van deze opdracht worden met 54 miljoen euro verhoogd tot 685,6 miljoen euro.

De stijging in kwestie is het resultaat van:

- de aanpassing, aan de coëfficiënt van de gemiddelde evolutie van de lonen in de diensten van het Brussels openbaar ambt, van de basismiddelen van de dotaties aan alle gemeenschapscommissies: +7,2 miljoen euro;
- de toekenning van bijkomende dotaties (trekkingsrechten) aan de Franse en aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie: +10 miljoen euro;
- aanvullende middelen voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) ten belope van nagenoeg 37 miljoen euro, als volgt verdeeld:
 - 13,1 miljoen euro om de voortzetting van nieuwe initiatieven te financieren, zoals het eerstelijnsbeleid inzake hulp en zorg, en de versterking van de coherentie en de complementariteit van de materies sociale zaken en gezondheid door bepaalde steun en subsidies over te dragen naar de GGC (de zogenoemde “cocomisering”), materies die tot dan toe werden beheerd door de Franse en door de Vlaamse Gemeenschapscommissie⁸²;
 - 3,9 miljoen euro in het kader van het non-profitakkoord 2020-2021;
 - 20 miljoen euro extra, als gevolg van een bijdrage ten belope van 40 miljoen euro in het tekort van de begroting 2024 van de GGC, samen met de schrapping van 20 miljoen euro aan middelen die in 2023 werden toegekend om de OCMW's te steunen

⁷⁹ BA 25.005.15.06.4140.

⁸⁰ BA 25.005.15.11.4140.

⁸¹ BA 25.007.16.01.6141.

⁸² Beslissing van de Brusselse regering van 23 juni 2022 in verband met het versterken van de coherentie en de complementariteit van de materies sociale zaken en gezondheid en van de beroepsinschakeling.

bij de tegemoetkoming aan de maatschappelijke behoeften ingevolge de stijgende energieprijzen.

Het Rekenhof wijst erop dat de beoogde coëfficiënt (of barema-index), die het gewest in aanmerking neemt bij de aanpassing van het bedrag van de basisdotaties aan de gemeenschapscommissies, door het gewest werd vastgelegd op 1,02 terwijl dat 1,0404 had moeten zijn volgens de bepalingen van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen. Daarmee corrigeert het gewest een fout in de berekening van de index voor het jaar 2022, die 1,02 had moeten zijn in plaats van de waarde waarmee toentertijd rekening werd gehouden (1,0404). Het tekort aan middelen in 2024 voor de gemeenschapscommissies beloopt 7,3 miljoen euro (Cocof: 5,3 miljoen euro; VGC: 1,5 miljoen euro; GGC: 0,5 miljoen euro).

5.4.10 Opdracht 33 – Stedenbouw en erfgoed

De vastleggings- en de vereffeningskredieten die in deze opdracht zijn ingeschreven, dalen met respectievelijk 15,7 en met 8,0 miljoen euro.

5.4.10.1 Programma 002 - Subsidies aan de begunstigden inzake territoriale ontwikkeling en stedenbouw

De vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen 63,4 en 63,5 miljoen euro (+18,1 en -4,7 miljoen euro).

Bij de vastleggingen is de stijging voornamelijk toe te schrijven aan het optrekken van de kredieten voor de werkings- en investeringsdotaties aan de Stichting Kanal (+15,4 miljoen euro in totaal), samen met een nieuwe *Investeringssubsidie aan Paradigm*⁸³ voor *IT-uitgaven gelinkt aan Kanal*⁸⁴, waarop 4,7 miljoen euro aan kredieten werd ingeschreven.

Bij de vereffeningen is de daling voornamelijk toe te schrijven aan het terugschroeven van de kredieten voor de voornoemde dotaties aan de Stichting Kanal (-7,4 miljoen euro in totaal), samen met de inschrijving van kredieten voor de voornoemde dotatie aan Paradigm (+4,7 miljoen euro).

De vastleggings- en de vereffeningskredieten voor de *Investeringssubsidies aan citydev.brussels (GOMB) voor de stadsvernieuwingsprojecten*⁸⁵ dalen met 1,8 miljoen euro.

5.4.10.2 Programma 004 - Beleid inzake wijkrevitalisering en stadsvernieuwing

De vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen 127,0 en 67,1 miljoen euro (-32,5 en +1,1 miljoen euro).

Bij de vastleggingen situeren de dalingen zich voornamelijk bij de volgende basisallocaties:

- BA 33.004.11.01.7200 *Investeringswerken in het vastgoed in het kader van de Stadsvernieuwingscontracten (SVC)*: +12,4 miljoen euro, wat de kredieten op 25 miljoen euro brengt. Die middelen zijn onder meer bestemd voor de vastlegging van de vijfde reeks SVC's.
- BA 33.004.27.03.4322 *Werkingssubsidie aan gemeenten voor het stedelijk beleid - Ontwikkeling van wijken – As 2*: -15,0 miljoen euro, wat de kredieten op 5 miljoen euro brengt. Het gaat om een aanvulling bij de middelen waarin al was voorzien voor de vastlegging van het programma 2021-2025 voor dat beleid (46,2 miljoen euro).

⁸³ Het vroegere CIBG.

⁸⁴ BA 33.002.16.05.6141.

⁸⁵ BA 33.002.20.02.5111.

- BA 33.004.28.01.6321 *Investeringsubsidies aan de gemeenten voor de wijkcontracten*: -7,0 miljoen euro, wat de kredieten op 36,4 miljoen euro brengt. De verantwoordingen precisieren dat *de middelen worden aangepast om de continuïteit te waarborgen van het beleid dat gericht is op het dekken van de gemeentelijke behoeften inzake de uitvoering van studies rond het wijkcontractenbeleid*.
- BA 33.004.28.02.6321 *Investeringsubsidies aan de gemeenten voor de stadsvernieuwingscontracten (SVC)*: -20,2 miljoen euro, wat de kredieten op 20,8 miljoen euro brengt. Volgens de verantwoordingen worden de middelen *voorzien op basis van de projecten van de zeven door de Regering goedgekeurde programma's of wijzigingen van programma's*.
- BA 33.004.28.05.6321 *Investeringsubsidies aan de gemeenten voor de As- en Huizenblokcontracten*: -8,1 miljoen euro, wat de kredieten op 1,9 miljoen euro brengt.
- BA 33.004.32.02.5310 *Investeringspremies aan particulieren ter aanmoediging van de renovatie van privéwoningen en de woningsanering*: +9 miljoen euro. Dat brengt de middelen voor de *Rénolution*-premies op 19,3 miljoen euro.

Bij de vereffeningen is de lichte stijging globaal te verklaren door de stijging van de kredieten voor de *Rénolution*-premies (+9 miljoen euro) en een daling van de kredieten gespreid over diverse basisallocaties van het programma (-7,9 miljoen euro).

HOOFDSTUK 6

Begrotingsfondsen

Artikel 19 van de ontwerpordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2024 preciseert dat de “*variabele kredieten van de organieke begrotingsfondsen worden toegewezen aan de programma’s van hun respectieve opdrachten binnen de grenzen van de in de algemene uitgavenbegroting ingeschreven administratieve kredieten op de met de begrotingsfondsen verbonden basisallocaties, geïdentificeerd door de code BFB [...]*”.

Het voornoemde ontwerp bevat geen overzichtstabel van de aan elk fonds toegekende administratieve kredieten. Er is evenmin een ramingsstaat opgenomen van de overgedragen saldi van de begrotingsfondsen op 31 december 2023 als bijlage. Het Rekenhof stelt vast dat, net als in de voorgaande begrotingen, de uitvoerende macht die lacunes nog niet heeft gecorrigeerd.

Voor de fondsen is het gebruik van de in de algemene uitgavenbegroting ingeschreven variabele kredieten beperkt door het bedrag van de toegewezen ontvangsten die werkelijk werden geïnd in de loop van het jaar, in voorkomend geval vermeerderd met het overgedragen reële saldo van het voorgaande boekjaar (het resultaat van het verschil tussen het bedrag van de geïnde ontvangsten en dat van de vastgestelde uitgaven).

De verrichtingen van de begrotingsfondsen (zonder de schuldverrichtingen) vertonen elk jaar een positief resultaat. Enerzijds liggen de geraamde bestemde ontvangsten immers altijd hoger dan de geraamde uitgaven voor de fondsen, en anderzijds liggen de gerealiseerde ontvangsten altijd hoger dan de gerealiseerde uitgaven, die beperkt zijn tot de in de begroting ingeschreven administratieve kredieten, ongeacht de beschikbare middelen van de fondsen.

De impact op het vorderingensaldo *ex ante*, zoals die blijkt uit de begrotingsdocumenten, van de in 2024 geplande verrichtingen van de begrotingsfondsen beloopt +139,7 miljoen euro, tegenover +104,6 miljoen euro in de initiële begroting 2023. Dat positieve resultaat heeft een gunstige invloed op het ESR-vorderingensaldo dat de regering voorlegt voor dat boekjaar⁸⁶.

Het Rekenhof heeft op basis van de bedragen van de toegewezen ontvangsten (code DRF) en de variabele kredieten (codes F⁸⁷ en E⁸⁸) die zijn opgenomen in de begrotingstabellen bij de ontwerpen van de middelen- en de algemene uitgavenbegroting, de volgende tabel opgesteld die de voorzienbare globale impact toont van de begrotingsfondsen (BF) op het nettobegrotingssaldo en het vorderingensaldo van het jaar 2024.

⁸⁶ Cf. punt 2.3.3 *Geconsolideerd ESR-vorderingensaldo*.

⁸⁷ Variabele vastleggingskredieten.

⁸⁸ Variabele vereffeningskredieten.

Tabel 14 – Impact van de BF op het begrotings- en het vorderingensaldo 2024 (in duizend euro)

		Initiële begroting 2024	Initiële begroting 2023	Vershil
Toegewezen ontvangsten – zonder leningopbrengsten	(1)	437.948	346.821	91.127
Variabele kredieten (vereffeningen) – zonder aflossingen	(2)	263.965	208.643	55.322
Variabele kredieten (vastleggingen) – zonder aflossingen	(3)	280.317	224.713	55.604
Nettosaldo van het jaar (BF)	(4) = (1)-(2)	173.983	138.178	35.805
Saldo codes 8 Begrotingsfondsen	(5)	-34.299	-33.542	-757
ESR-saldo van het jaar (BF)	(6) = (4)+(5)	139.684	104.636	35.048

Bron: Rekenhof op basis van de begrotingsdocumenten

Op het einde van het boekjaar, als de aan de begrotingsfondsen toegewezen ontvangsten meer bedragen dan de vastgestelde uitgaven, doet het saldo van die verrichtingen (verschillend van de saldi ex ante) het overgedragen saldo van de begrotingsfondsen toenemen (beschikbare middelen).

Tabel 15 – Evolutie van de saldi van de BF (vereffeningsoptiek) (in duizend euro)

Saldo op 31/12/2022	Saldo op 31/10/2023*	Saldo op 31/12/2023*	Saldo op 31/12/2024*
959,0	1.058,0	1.097,2	1.271,1

Bron: Rekenhof op basis van de SAP-gegevens

*Ramingen gebaseerd op de ontvangsten in termen van vastgestelde rechten die zijn aangerekend of voorzien op de begroting, en niet gebaseerd op de geïnde ontvangsten zoals die gekend waren op het moment dat de algemene rekening werd opgemaakt

Tussen 31 december 2022 en 31 oktober 2023 zijn de naar de begrotingsfondsen overgedragen saldi geëvolueerd van 959 miljoen euro naar 1.058,0 miljoen euro (wat de vereffeningen betreft). Als de ontvangsten- en uitgavenramingen voor die fondsen volledig gerealiseerd worden in 2023 en 2024, zou het totale saldo van de beschikbare middelen van de fondsen 1.271,1 miljoen euro kunnen belopen op 31 december 2024 (+312,1 miljoen euro in vergelijking met eind 2022).

HOOFDSTUK 7

Autonome bestuursinstellingen

7.1 Algemeen overzicht

Tabel 16 – Evolutie van de begrotingen van de autonome bestuursinstellingen (in duizend euro)

Autonome bestuursinstelling		Initieel 2023	Initieel 2024		Vershil
1^e categorie					
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	Ontvangsten	83.010	89.084	6.074	7%
	Uitgaven	85.010	91.084	6.074	7%
	Saldo	-2.000	-2.000	0	0%
Leefmilieu Brussel (LB)	Ontvangsten	232.833	233.038	205	0,1%
	Uitgaven	232.069	233.037	968	0,4%
	Saldo	764	1	-763	-100%
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	Ontvangsten	315.340	314.337	-1.003	-0,3%
	Uitgaven	324.277	323.274	-1.003	-0,3%
	Saldo	-8.937	-8.937	0	0%
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	Ontvangsten	167.732	220.538	52.806	31%
	Uitgaven	161.926	169.907	7.981	5%
	Saldo	5.806	50.631	44.825	772%
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHFGT)	Ontvangsten	1.621.467	1.621.406	-61	-0,004%
	Uitgaven	1.621.467	1.615.646	-5.821	-0,4%
	Saldo	0	5.760	5.760	100%
Innoviris (Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie)	Ontvangsten	58.669	57.978	-691	-1%
	Uitgaven	58.669	56.834	-1.835	-3%
	Saldo	0	1.144	1.144	100%
Brussel Preventie en Veiligheid (BPV)	Ontvangsten	132.640	129.559	-3.081	-2%
	Uitgaven	132.640	129.559	-3.081	-2%
	Saldo	0	0	0	100%
Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels</i>) (BPB)	Ontvangsten	38.924	37.316	-1.608	-4%
	Uitgaven	41.253	39.639	-1.614	-4%
	Saldo	-2.329	-2.323	6	0,3%
2^e categorie		0	0	0	100%
Ontvangsten		433.322	346.450	-86.872	-20%

Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBHG)	Uitgaven	418.122	341.657	-76.465	-18%
	Saldo	15.200	-307.012	-322.212	-2120%
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	Ontvangsten	408.785	723.343	314.558	77%
	Uitgaven	594.559	686.521	91.962	15%
	Saldo	-185.774	36.822	222.596	120%
Actiris	Ontvangsten	765.127	760.722	-4.405	-1%
	Uitgaven	765.127	760.722	-4.405	-1%
	Saldo	0	0	0	100%
Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo	Ontvangsten	1.433.919	1.454.281	20.362	1%
	Uitgaven	1.460.727	1.489.201	28.474	2%
	Saldo	-26.808	-34.920	-8.112	-30%
Haven van Brussel	Ontvangsten	34.327	39.360	5.033	15%
	Uitgaven	34.030	39.355	5.325	16%
	Saldo	297	5	-292	-98%
Brupartners	Ontvangsten	4.815	4.915	100	2%
	Uitgaven	4.815	4.946	131	3%
	Saldo	0	-31	-31	100%
Brusoc <i>finance&invest.brussels</i>	Ontvangsten	26.206	116.073	89.867	343%
	Uitgaven	27.903	117.763	89.860	322%
	Saldo	-1.697	-1.690	7	0,4%
Brussels Waarborgfonds (BWF)	Ontvangsten	3.063	3.342	279	9%
	Uitgaven	3.063	2.758	-305	-10%
	Saldo	0	584	584	100%
Brussel Ontmanteling (BDBO)	Ontvangsten	477	456	-21	-4%
	Uitgaven	477	456	-21	-4%
	Saldo	0	0	0	100%
Iristeam	Ontvangsten	82.256	82.572	316	0%
	Uitgaven	82.329	80.256	-2.073	-3%
	Saldo	-73	2.316	2.389	3273%
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	Ontvangsten	6.243	6.400	157	3%
	Uitgaven	6.243	6.399	156	2%
	Saldo	0	1	1	100%
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	Ontvangsten	123.451	140.381	16.930	14%
	Uitgaven	118.934	129.784	10.850	9%
	Saldo	4.517	10.597	6.080	135%
<i>visit.brussels</i>	Ontvangsten	33.114	32.503	-611	-2%
	Uitgaven	33.114	32.503	-611	-2%
	Saldo	0	0	0	100%
	Ontvangsten	46.202	44.100	-2.102	-5%

Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB)	Uitgaven	48.492	46.161	-2.331	-5%
	Saldo	-2.290	-2.061	229	10%
Geconsolideerde instellingen (1 ^e en 2 ^e categorieën)	Ontvangsten	6.051.922	6.146.349	94.427	2%
	Uitgaven	6.255.246	6.397.462	142.216	2%
	Saldo	-203.324	-251.113	-47.789	-24%
Gedelegeerde opdrachten					
Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (<i>citydev.brussels</i>)	Ontvangsten	1.170	1.113	-57	-5%
	Uitgaven	1.170	1.108	-62	-5%
	Saldo	0	5	5	100%
Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI)	Ontvangsten	3.944	3.790	-154	-4%
	Uitgaven	3.944	3.790	-154	-4%
	Saldo	0	0	0	100%
Fonds d'investissement dans les entreprises culturelles « St'art »	Ontvangsten	125	125	0	0%
	Uitgaven	125	75	-50	-40%
	Saldo	0	50	50	100%
<i>finance&invest.brussels</i> (GIMB)	Ontvangsten	10.653	12.260	1.607	15%
	Uitgaven	10.309	11.916	1.607	16%
	Saldo	344	344	0	0%
Geconsolideerde instellingen (1 ^e en 2 ^e categorieën) + Gedelegeerde opdrachten	Ontvangsten	15.892	17.288	1.396	9%
	Uitgaven	15.548	16.889	1.341	9%
	Saldo	344	399	55	16%

Bron: de administratieve begrotingen die als bijlage bij de begrotingsordonnantie (initiële begroting 2023) en bij het ontwerp van begrotingsordonnantie (initiële begroting 2024) zijn gevoegd

Hierna wordt ingegaan op de belangrijkste opmerkingen.

7.2 Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)

De ontvangsten (314,3 miljoen euro) en de vereffeningskredieten (323,3 miljoen euro) dalen met 1 miljoen euro ten opzichte van de initiële begroting 2023. Het tekort van het ontwerp van initiële begroting 2024 bedraagt nog altijd 8,9 miljoen euro.

De werkingsdotatie 2023 aan het GAN werd in de loop van 2023 met 2,8 miljoen euro opgetrokken door een kredietoverdracht vanuit de provisie van de GOB voor energiekosten. Vóór het einde van het jaar wordt een extra overdracht van 0,9 miljoen euro verwacht. Het totaal overgedragen bedrag voor het dekken van die kosten zou dus 3,7 miljoen euro belopen.

In de initiële begroting 2024 van de GOB zijn ook provisies ingeschreven om niet-voorzien uitgaven in de begrotingen van de instellingen (meerkosten voor energie, loonindexeringen) te dekken. De in 2024 te voorziene kredietoverdrachten vanuit die provisies raamt het GAN op 11 miljoen euro (cf. infra).

Rekening houdend met de kredietoverdrachten die naar de instelling zouden gaan, zouden de ontvangsten 2023 en 2024 respectievelijk 319 en 326 miljoen euro bedragen, d.i. een verhoging van de ontvangsten met 7 miljoen euro in 2024 in plaats van een vermindering met 1 miljoen euro.

Het Rekenhof merkt op dat het gebruik van provisies om een instelling meer ontvangsten toe te kennen in de loop van het jaar, afbreuk doet aan de transparantie van haar initiële begroting. In het geval dat een begrotingsaanpassing ontbreekt, zoals in 2023, moet de instelling overigens dwingende begrotingsprocedures volgen, namelijk kredietoverschrijdingsbesluiten en overdrachtbesluiten opstellen, om haar begroting te kunnen uitvoeren in de door de regelgeving vereiste vorm.

Het Rekenhof stelt overigens vast dat ministeriële besluiten voor kredietoverschrijding van de initiële begroting⁸⁹, bij ontstentenis van een begrotingsaanpassing 2023, de uitgavenkredieten van bepaalde BA's verhogen door fictieve ontvangsten in te schrijven. Het gaat om de volgende bedragen:

- 9 miljoen euro op BA 02.001.03.04.0820 "gebruik van reserves door het GAN"⁹⁰;
- 0,2 miljoen euro op BA 01.001.01.01.4610 "werkingsdotatie afkomstig van de GOB"⁹¹.

Het Rekenhof besluit dat in het dienstjaar 2024 het risico bestaat dat weer een werkwijze wordt gehanteerd die afbreuk doet aan de transparantie en aan de inachtneming van de begrotingsregels.

7.2.1 Ontvangsten

7.2.1.1 Dotaties

De werkingsdotatie van het GAN (186,7 miljoen euro) stijgt met 0,6 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023.

Die stijging houdt hoofdzakelijk rekening met de volgende elementen:

- de door de regering opgelegde lineaire besparingen (-13,7 miljoen euro) die als volgt zijn uitgesplitst:
 - 3% op de personeelsuitgaven (-5,3 miljoen euro);
 - 5% op bepaalde werkingsuitgaven (-5,7 miljoen euro);
 - 10% op de investeringen (- 2 miljoen euro);
 - 7% op de subsidies (-0,7 miljoen euro);
- de webstrategie (-0,2 miljoen euro);
- een compensatie voor de niet-inning van de FCCB-dotatie⁹² (+0,2 miljoen euro);
- een door de toezichthoudende minister toegekend extra bedrag (+3 miljoen euro);
- een bedrag om de impact te dekken van de indexering van de loonmassa in januari 2023 (+3,3 miljoen euro);
- een bijkomende financiering voor de crisis van de lachgaspatronen (+8 miljoen euro).

Bij de berekening van de werkingsdotatie is geen rekening gehouden met de latere indexeringen van de loonmassa die in december 2023, mei 2024 en november 2024 worden

⁸⁹ Die worden geïmplementeerd door de Inspectie van Financiën en de minister van Begroting, en worden gemachtigd door de regering als ze het ESR-saldo verslechteren.

⁹⁰ Betreft de crisis van de lachgaspatronen waarvan de impact op de uitgaven niet in aanmerking werd genomen in de initiële begroting 2023 van het GAN. Ze zal door de thesaurie van het GAN worden gefinancierd.

⁹¹ Betreft de afnemingen van de werkingsdotatie van gewestelijke instellingen om bij Paradigm (CIBG) de gewestelijke webstrategie te financieren. De dotatie van het GAN werd niet ten belope van het overeenstemmende bedrag verminderd bij ontstentenis van een aanpassing. De instelling zal dat bedrag niet ontvangen.

⁹² Financieel coördinatiecentrum.

verwacht, noch met bepaalde meerkosten voor energie. Zoals in 2023 zal de werkingsdotatie niettemin in de loop van het jaar kunnen worden verhoogd door overdrachten vanuit de provisies van opdracht 06 naar opdracht 24 van de uitgavenbegroting van de GOB na begrotingscontroles. Het gaat om de volgende BA's:

- 06.001.99.02.0100 : “provisioneel krediet bestemd voor het dekken van allerhande uitgaven” (onder meer de indexering van de lonen) voor 56,3 miljoen euro. Het Rekenhof raamt de behoeften van het GAN op dat vlak op 6,5 miljoen euro;
- 06.001.99.06.0100 : “provisie voor energiekosten BHG” die ten belope van 30 miljoen euro werd aangelegd. Het GAN raamt zijn behoeften voor brandstof op 1,8 miljoen euro en voor de verbrandingskosten op 3,4 miljoen euro.

De investeringsdotatie komend van het Fonds voor de preventie, sortering, hergebruik, recycling en nuttige toepassing van afvalstoffen (8,3 miljoen euro, BA 02.001.04.08.6611) stijgt bovendien met 2,9 miljoen euro wegens:

- de teruggave van twee jaar belasting op niet-selectief opgehaald afval (+1,6 miljoen euro);
- de verhoging van het percentage van de verbrandingsbelasting die het gewest aan het GAN⁹³ terugstort (+1 miljoen euro) en van het bedrag per ton verbrand afval (+0,3 miljoen euro)⁹⁴.

7.2.1.2 Eigen ontvangsten

De ontvangstenramingen inzake de groenestroomcertificaten voor de door de verbrandingsinstallatie geproduceerde elektriciteit (12 miljoen euro, BA 02.004.03.32.7730) dalen met 4,2 miljoen euro wegens de beperking van de voor de ramingen in aanmerking genomen periode⁹⁵.

⁹³ Voortaan krijgen het GAN en Leefmilieu Brussel (BIM) respectievelijk een percentage van 89% en 11% in plaats van 75% en 25%.

⁹⁴ Verandering van 15 euro naar 16,59 euro per ton.

⁹⁵ Namelijk het laatste kwartaal van 2023 en de eerste drie kwartalen van 2024. In de ontvangstenramingen van 2023 waren de eerste drie kwartalen van het jaar en de groenestroomcertificaten van 2022 opgenomen, waarvan de verkoop vanwege de conjunctuur was uitgesteld.

De crisis inzake lachgaspatronen (cf. infra) in combinatie met de vermindering van de Belpex-index⁹⁶ en van de papierprijs⁹⁷ heeft een dalende impact op de ramingen inzake eigen ontvangsten van het GAN. Die impact wordt op 8 miljoen euro geraamd, per BA gespreid zoals aangegeven in de onderstaande tabel:

BA	Benaming	Impact	% van de realisaties
02.004.03.02.1611	Opbrengst van de verkoop van diverse opgehaalde producten	-1.700	72
02.004.03.11.1611	Verkoop van de door de verbrandingsinstallatie geproduceerde stoom	-945	44
02.004.03.12.1620	Bijdrage betaald door de openbare entiteiten voor de storting in de verbrandingsinstallatie	-1.235	56
02.004.03.13.1611	Bijdrage betaald door de ondernemingen voor de storting in de verbrandingsinstallatie	-3.432	63
02.004.03.14.1611	Ontvangsten van verkoop van ijzerslakken en fijnkool	-23	70
02.004.03.30.1611	Bijkomend bedrag betaald door de ondernemingen met het oog op de betaling van de belasting op de afvalverbranding	-640	72
02.004.03.31.1620	Bijkomend bedrag betaald door de openbare entiteiten met het oog op de betaling van de belasting op de afvalverbranding	-9	34
Totaal		-7.984	57

(in duizend euro)

Het groot aantal onvoorziene onderbrekingen van de installatie heeft immers een invloed op haar verbrandingscapaciteit en op de facturatie van het GAN.

Sommige van die ontvangsten lijken echter nog overschat gelet op de realisatiepercentages die op 30 oktober in de begroting 2023 zijn vastgesteld in vergelijking met de teruggeschoefde ramingen van de initiële begroting 2024.

Elementen betreffende het optrekken van de ramingen inzake eigen ontvangsten van het GAN:

- opbrengsten van de ophaling van niet-huishoudelijk en industrieel afval op basis van abonnementen en overeenkomsten (+5 miljoen euro) rekening houdend met de herziening van de tarieven en de reorganisatie van de commerciële afdeling;
- door de privésector betaalde tussenkomsten in het kader van de selectieve ophalingen (+2 miljoen euro) wegens de nieuwe erkenning en bijstellingen naar boven van de opgehaalde tonnages.

7.2.2 Uitgaven

7.2.2.1 Nettopersoneelsuitgaven

De nettopersoneelsuitgaven⁹⁸ dalen met 2 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023, en belopen nu 172,5 miljoen euro. Het GAN rekent de door de regering

⁹⁶ Wat betreft de verkoop van stoom (BA 02.004.03.11.161).

⁹⁷ Wat betreft de verkoop van diverse opgehaalde producten (BA 02.004.03.02.1611).

⁹⁸ Uitgaven - ontvangsten codes 11.

opgelegde lineaire besparingsmaatregel van 3%⁹⁹ en de indexering van de loonmassa in januari 2023 strikt door in zijn ramingen.

Die ramingen houden echter geen rekening met de impact van de latere indexeringen van de loonmassa die in december 2023, mei 2024 en november 2024 worden verwacht. In “opdracht o6 van de uitgaven van de GOB” zijn niettemin provisionele kredieten ingeschreven om die uitgaven te dekken.

De door de regering opgelegde maatregel om 3% te besparen, lijkt overigens voor het GAN moeilijk haalbaar om de volgende redenen:

Het GAN plant een nieuwe sector te creëren op de Buda-site en twee nieuwe recyclageparken te openen op Buda en in Anderlecht. Voor het beheer van de recyclageparken alleen al zullen 21 VTE nodig zijn.

Voor de medio mei 2023 ingevoerde verplichte sortering van huishoudelijk afval moest extra personeel¹⁰⁰ worden ingezet, waarvan de kosten op de begroting 2024 over een volledig jaar zullen moeten worden gedragen.

Voor het Ethias-pensioenfonds dat instaat voor de uitbetaling van de pensioenen van de werknemers van de DBDMH en het GAN, wordt het mechanisme in de loop van 2024 herzien. Het zal voorzien in een werkgeversbijdrage van 15% in de begroting van de instellingen. Die zal worden gecompenseerd door een aanvullende dotatie na de ondertekening van de overeenkomsten tussen de GOB en de betrokken instellingen.

7.2.2.2 Algemene werkingskosten¹⁰¹

De algemene werkingskosten¹⁰² (108,3 miljoen euro) stijgen globaal met 2,7 miljoen euro (+2,6 %) in vergelijking met de initiële begroting 2023, ondanks de door de regering opgelegde lineaire besparing van 5 % op de werkingsuitgaven.

Sedert november 2022 kampt de door Brussel-Energie (dochteronderneming van het GAN) uitgebate verbrandingsinstallatie immers met een aanzienlijke toename van onvoorziene onderbrekingen van haar ovens. Telkens moeten de ovens minstens 24 uur afkoelen en moeten herstellingswerken gebeuren vooraleer ze kunnen heropstarten. Die onderbrekingen worden hoofdzakelijk veroorzaakt door ontploffingen in de verbrandingsovens. Die ontploffingen blijken hoofdzakelijk te worden veroorzaakt door lachgaspatronen (N₂O) die de diensten van het GAN ophalen.

Het GAN is conform de overeenkomsten met Brussel-Energie verantwoordelijk voor de kwaliteit en de conformiteit van het aan de verbrandingsinstallatie aangeleverde afval. De extra kosten voor de voorbehandeling van als risicovol geïdentificeerd afval, het frequenter onderhoud en de verschillende gevolgen voor de activiteiten van de verbrandingsinstallatie (waaronder het gasverbruik¹⁰³) zijn ten laste van het GAN.

Die kosten worden op 8 miljoen euro geraamd in BA 02.001.08.12.1211 “verbrandingskosten” (+6,3 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023). Er wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de voorbehandeling van het risicovol afval zal worden uitbesteed. De

⁹⁹ In tegenstelling tot het operationeel personeel van de MIVB waarop de maatregel geen betrekking heeft, beoogt de besparingsmaatregel het personeel van het GAN dat werkzaam is op het terrein.

¹⁰⁰ 34 aangeworven personeelsleden die op 14 september 2023 in actieve dienst zijn.

¹⁰¹ Codes 12.11, 12.12 en 12.21.

¹⁰² Economische codes 12.11, 12.12 en 12.21.

¹⁰³ Hoger wegens het onophoudelijk herstarten van de ovens.

regering belaste het GAN en zijn toezichhoudende minister er echter mee te onderzoeken of die voorbehandeling intern kan gebeuren bij de dochterondernemingen van het GAN om de kosten te verminderen. Die optie wordt nu in de praktijk getest.

7.2.2.3 Andere uitgaven

De subsidies aan de gemeenten (in het kader van de openbare netheid) en aan de met het GAN verbonden entiteiten (sociale dienst, Brussel Ontmanteling)¹⁰⁴ (10,1 miljoen euro) verminderen met 6,3%, d.i. minder dan de door de regering opgelegde besparing van 8% voor de facultatieve subsidies wegens de nog te vereffenen subsidiesaldi van 2023.

De investeringsuitgaven¹⁰⁵ (18,3 miljoen euro) verminderen overigens met 10%, d.i. precies de door de regering opgelegde besparing. De stijging met 3 miljoen euro op BA 02.001.11.04.7410 voor de aankoop van voertuigen in het kader van de ophaling en verwerking van huisvuil wordt gecompenseerd door een globale vermindering met 5,1 miljoen euro op alle andere BA's voor investeringsuitgaven. Die stijging volgt op de nakende gunning van een overheidsopdracht voor de gespreide levering en het monteren van vrachtwagens met afvalcontainers met kleine en grote capaciteit.

7.2.3 Verbrandingsinstallatie

Het recht van opstal dat aan Brussel-Energie werd toegekend voor de verbrandingsinstallatie, verstrikt in september 2024. Op basis van de huidige overeenkomsten zal het GAN bij het verstrijken van dat recht de constructies opnieuw in eigendom krijgen.

In het vooruitzicht van die vervaldatum en gelet op de veroudering van de bestaande installaties, het ontbreken van een industrieel plan, de evoluties van de wetgeving en van de markt en de nieuwe behoeften, onder meer in termen van installaties, zijn het GAN en zijn toezichhoudende autoriteiten bezig met de reorganisatie en de verduidelijking van de afvalgebonden lijnen van de verwerkingsfilialen.

In die context zou Brussel-Energie de verbrandingsinstallatie verder uitbaten voor rekening van een holding, die de partner van het GAN zou zijn voor de implementatie van een nieuw recht van opstal op het industrieel actief. De holding en haar exploitatiefiliaal zouden dan de uitbating voor hun rekening nemen.

De overeenkomsten zullen in overeenstemming daarmee worden herzien. Die reorganisatiewerken gebeuren overigens in de logica dat de modelverandering budgettair neutraal moet zijn voor de initiële begroting 2024.

7.3 Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Ten opzichte van de initiële begroting 2023 nemen de vastleggingskredieten af met 53,0 miljoen euro (-12,81%) tot 360,7 miljoen euro en ook de vereffeningskredieten kennen een afname met 76,5 miljoen euro (-18,29%) tot 341,7 miljoen euro. De ontvangsten nemen af met 86,9 miljoen euro (-20,05%) tot 346,5 miljoen euro. Daardoor heeft het Woningfonds een begrotingsoverschot van 4,8 miljoen euro en een negatief vorderingensaldo van 0,2 miljoen euro.

¹⁰⁴ Economische codes 3x.xx en 4x.xx.

¹⁰⁵ Economische codes 7x.xx.

De regering besliste¹⁰⁶ dat het verzoek tot gedeeltelijke deconsolidatie van het Woningfonds zal worden opgenomen in de begroting van het Woningfonds voor 2024. De deconsolidatie heeft betrekking op de activiteiten van verhuur, verkoop en de productie van woningen. Het INR heeft daar een positief advies over gegeven¹⁰⁷.

Als gevolg van de deconsolidatie in 2024 worden 85,6 miljoen euro aan ontvangsten en 94,2 miljoen euro aan uitgaven buiten de begroting gehouden. De deconsolidatie heeft een positief effect op het vorderingensaldo ten belope van 64,2 miljoen euro.

De werkingssubsidie afkomstig van de GOB in het kader van de toekenning van de niet-hypothecaire kredieten voor werken aan woningen¹⁰⁸ vertoont een verschil met de ingeschreven kredieten bij de GOB¹⁰⁹ ten belope van 20 duizend euro. Daarnaast vertonen de kapitaaloverdracht aan het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het kader van de toekenning van de niet-hypothecaire leningen voor werken aan woningen¹¹⁰ een verschil met de ingeschreven kredieten bij de GOB¹¹¹ ten belope van 33 duizend euro.

Een ontvangst ten belope van 10,5 miljoen euro is ingeschreven voor de investeringsdotatie vanwege de GOB¹¹². Overeenkomstig de berekeningen van het Woningfonds belooft het te ontvangen bedrag voor 2024 11,3 miljoen euro. Bovendien kan dit bedrag nog hoger uitvallen als gevolg van de evolutie van de langetermijnrente op de markt.

De kredieten ingeschreven voor de financieringslasten van het Woningfonds (37,7 miljoen euro) vertegenwoordigen 11,04% van de totale uitgaven in 2024. Het Rekenhof wijst op het risico dat de rating van het Gewest door Standard & Poor's wordt verlaagd. De rating is momenteel AA-/A-1+, maar de ratingvooruitzichten zijn verlaagd van *stabiel* naar *negatief*. Een verlaging van de rating van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal gevolgen hebben op de financieringsvoorwaarden van het Woningfonds. Daarnaast is de evolutie van de langetermijnrente op de markt een risico voor het Woningfonds. In 2024 is een opname van leningen voorzien ten belope van 200 miljoen euro.

7.4 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHFGT)

In de administratieve uitgavenbegroting 2024 werden verkeerdelijk de vereffeningskredieten van de initiële begroting 2023 opgenomen in plaats van de vereffeningskredieten van de initiële begroting 2024. De ontvangsten van de initiële begroting 2024 worden wel correct weergegeven in de administratieve ontvangstenbegroting. Het Rekenhof baseert bijgevolg de onderstaande vaststellingen op de begrotingsgegevens 2024 uit Brubudget van SAP, het boekhoudsysteem van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ten opzichte van de initiële begroting 2023 nemen de vastleggings- en vereffeningskredieten af met 5,8 miljoen euro (-0,4%) tot 1.165,6 miljoen euro. De ontvangsten nemen af met 0,1

¹⁰⁶ Ministerraad van 19 oktober 2023.

¹⁰⁷ In brief van 27 oktober 2023 geeft het INR daarover het volgende advies: *Het INR is van mening dat de entiteit FL-immobiliteitsbeslissingsautonomie geniet in het kader van haar hoofdfunctie, in staat is een volledige en gescheiden boekhouding te voeren en een handelaar is. De entiteit kan daarom worden beschouwd als een quasi-vennootschap die moet worden ingedeeld in de sector niet-financiële vennootschappen, S11.*

¹⁰⁸ BA 02.208.04.01.4610.

¹⁰⁹ BA 15.009.15.07.4140.

¹¹⁰ BA 02.208.04.02.6612.

¹¹¹ BA 15.009.16.02.6142.

¹¹² BA 02.202.01.01.6611.

miljoen euro tot 1.621,4 miljoen euro. Daardoor heeft het BGHFGT een begrotingsoverschot van 5,8 miljoen euro en een positief vorderingensaldo van 0,2 miljoen euro.

Ten opzichte van de initiële begroting 2023 wordt er 10,0 miljoen euro meer begroot voor leningen aan gemeenten in het kader van *Opdracht 1: hulp aan gemeenten in moeilijkheden* en 10,0 miljoen euro minder voor leningen in het kader van *Opdracht 5: hulp aan gemeenten in het kader van investeringen*. Die verschuiving is een gevolg van indicaties dat een van de gemeenten in moeilijkheden geraakt is.

Zoals voorgaande jaren merkt het Rekenhof op dat de ontvangsten van opdracht 5 ten onrechte worden voorzien in opdracht 1. De regel van de begrotingsspecialiteit vraagt echter dat ontvangsten en andere uitgaven van eenzelfde opdracht onder aparte daarvoor voorziene basisallocaties van die opdracht worden gebracht.

7.5 Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)

De initiële begroting 2024 vertoont een overschot van 50,6 miljoen euro.

Ze legt de ontvangsten vast op 220,5 miljoen euro (+31 % in vergelijking met de initiële begroting 2023) en de vereffeningskredieten op 169,9 miljoen euro (+5 % in vergelijking met de initiële begroting 2023). De vastleggingskredieten belopen 566,5 miljoen euro (+190 % in vergelijking met de initiële begroting 2023).

7.5.1 Ontvangsten

De toename van de ontvangsten in vergelijking met de initiële begroting 2023 (+52,8 miljoen euro) vloeit voornamelijk voort uit de gestegen ontvangsten van BA 01.002.03.01.4940 *Algemene niet-fiscale ontvangsten*: +49 miljoen euro van het programma 1 *Eigen financiering* van de opdracht 1 *Financiering door Federale overheid* met name, een bijkomende ontvangst van 45 miljoen euro voor een te finaliseren transactie met de federale regering omdat de DBDMH ondergefinancierd is in vergelijking met de andere hulpverleningszones.

7.5.2 Uitgaven

De toename van de uitgaven in vergelijking met de initiële begroting 2023 vloeit voornamelijk voort uit de gestegen uitgaven van opdracht 3 *Ondersteuning van de organieke opdrachten* (+5,4 miljoen euro) en met name die van BA 03.002.11.02.7200 "bouw van een voorpost" uit het programma 2 *Patrimoniumbeheer* voor de herlokalisering van de voorpost¹¹³ naar de Bergensesteenweg 409 in Anderlecht (5,9 miljoen euro, d.i. een stijging van 4,5 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023). De opwaartse herziening van de globale kost voor de bouw van de kazerne "Delta" wordt geraamd op 1,7 miljoen euro.

Vastleggingskredieten begroot voor BA¹¹⁴ "bouw van een voorpost" (389,6 miljoen euro, d.i. een stijging van 360 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023) zijn bestemd voor de verschillende overheidsopdrachten die in 2024 gepland zijn in het kader van de herlokalisering van de voorpost van Anderlecht en voor de vastleggingen voor het optrekken van het nieuwe gebouw "Stafkazerne".

Volgens de DBDMH worden de vastleggingskredieten 2024 voor de herlokalisering van de voorpost in Anderlecht op 29,5 miljoen euro geraamd. De totale kostprijs van het nieuwe gebouw "Stafkazerne" wordt op 450 miljoen euro geraamd. Op basis van een publiek-privaat

¹¹³ Momenteel gelegen te Anderlecht, Bergensesteenweg 627.

¹¹⁴ BA 03.002.11.02.7200 "bouw van een voorpost"

samenwerkingsverband van het type DBFM (*Design, Build, Finance, Maintain*) steunt die raming op een annuïteit van 15 miljoen euro vermenigvuldigd met 30 jaar.

Het Rekenhof merkt dan ook op dat het gebudgetteerde bedrag bij de vastleggingskredieten bestemd voor die beide projecten (389,6 miljoen euro), 89,9 miljoen euro te laag wordt geraamd.

Voor het Ethias-pensioenfonds dat instaat voor de uitbetaling van de pensioenen van de werknemers van de DBDMH, wordt het mechanisme in de loop van 2024 herzien. Het zal voorzien in een werkgeversbijdrage van 15 % in de begroting van de instellingen. Die zal worden gecompenseerd door een aanvullende dotatie na ondertekening van de overeenkomsten tussen de GOB en de betrokken instellingen.

7.6 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij

In het begrotingsontwerp 2024 nemen de ontvangsten met 314,6 miljoen euro (+76,95%) toe tot 723,3 miljoen euro ten opzichte van de initiële begroting 2023. De vereffeningskredieten stijgen met 92,0 miljoen euro (+15,5%) tot 686,5 miljoen euro. Het voorgelegde begrotingsontwerp heeft een begrotingsoverschot van 36,8 miljoen euro en een negatief vorderingensaldo van 18,9 miljoen euro. De vastleggingskredieten nemen toe met 483,3 miljoen euro (+78,7%) tot 1,1 miljard euro. In 2023 werden echter al verschillende kredietoverschrijdingen goedgekeurd op de vastleggingskredieten. Wanneer daarmee rekening wordt gehouden, is er een toename van 247,9 miljoen euro (+29,2%) op de vastleggingskredieten.

In 2024 is 45,1 miljoen euro ingeschreven voor de ontvangsten en uitgaven voor de solidariteitstussenkomst in de tekorten van de openbare vastgoedmaatschappijen (OVM)¹¹⁵. De initiële begroting 2023 voorzag in een krediet van 39,7 miljoen euro. De solidariteitstoelage voor het jaar 2023 bedraagt 46,4 miljoen euro. Aangezien er geen begrotingsaanpassing plaatsvindt, zal daarvoor een kredietoverschrijding worden doorgevoerd. De stemming van een overeenkomstig krediet in de algemene uitgavenbegroting van de diensten van de Regering is nog niet gebeurd. De kredieten ingeschreven in de initiële begroting 2024 zullen dan ook niet volstaan. Gelet op de evolutie van de solidariteitstoelage zal de dotatie in 2024 rond de 50 miljoen euro uitkomen.

Een krediet van 18,4 miljoen euro (+1,4% ten opzichte van 2023) is ingeschreven aan ontvangsten en uitgaven voor de inkomensoverdrachten aan de OVM voor de toekenning van huurprijzverminderingen aan kroostrijke gezinnen¹¹⁶. Om aanspraak te kunnen maken op de terugbetaling van de verminderingen, moeten de OVM een aanvraag indienen bij de BGHM. Die aanvraag moet ten laatste in het tweede jaar volgend op het betrokken boekjaar ingediend worden. De terugbetalingen door de BGHM moeten ten laatste in de zesde maand na de indiening van de aanvraag gebeuren. Bijgevolg kunnen aanvragen van verschillende jaren in eenzelfde jaar worden uitbetaald. Bovendien nemen de huurprijzverminderingen toe als gevolg van de indexatie en de opname van de investeringen in de basishuurprijz. Of het krediet al dan niet toereikend is, hangt bijgevolg sterk af van de aanvragen die de BGHM ontvangt.

Het Rekenhof wijst op het risico dat de rating van het Gewest door Standard & Poor's wordt verlaagd. De rating is momenteel AA-/A-1+, maar de ratingvooruitzichten zijn verlaagd van *stabiel* naar *negatief*. Een verlaging van de rating van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal gevolgen hebben op de financieringsvoorwaarden van de BGHM. Daarnaast is de evolutie

¹¹⁵ BA 05.001.01.11.4610 en BA 07.005.19.01.3200.

¹¹⁶ BA 05.001.01.09.4610 en BA 07.005.31.01.3432.

van de rente op de markt een risico voor de BGHM. In 2024 is in een opname van leningen voorzien ten belope van 300 miljoen euro, deels via de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel (150 miljoen euro) en deels via externe financiering (150 miljoen euro).

Artikel 110 van de ordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting bepaalt dat de BGHM, na goedkeuring van de minister van Begroting en Financiën, de vereffeningskredieten op de BA 07.002.11.01.7200 - *Bouwkosten in het kader van het Gewestelijk Huisvestingsplan en de Alliantie Wonen* kan overschrijden in functie van de voortgang van haar bouwprojecten voor een maximaal bedrag van 27 miljoen euro. Dat neemt de vorm aan van een kredietoverschrijding die niet gecompenseerd wordt door ontvangsten. De opname van het artikel toont aan dat er onvoldoende kredieten ingeschreven zijn in de begroting. De begroting moet alle verrichtingen voorzien en machtigen met een financiële afwikkeling, die voor eigen rekening tot stand worden gebracht met derden¹¹⁷. Als gevolg van bovengenoemd artikel wordt 27 miljoen euro buiten de initiële begroting 2024 gehouden.

Omwille van opgelegde budgettaire restricties wordt:

- de toekenning van subsidies aan de OVM in het kader van de vierjarenplannen doorgeschoven naar volgende jaren bij uitputting van de ingeschreven kredieten¹¹⁸. De voorbije jaren werden subsidies voorafgaand aan de voorschotten uitbetaald. Bij uitputting van de beschikbare kredieten voor subsidies zullen de voorschotten worden toegekend voorafgaand aan de subsidies. Overeenkomstig de ramingen van de BGHM gaat het om ongeveer 20,6 miljoen euro;
- de opstart van projecten in het kader van de diverse plannen (Gewestelijk Huisvestingsplan, Alliantie Huisvesting ...) uitgesteld en worden projecten buiten de balans van de BGHM gehouden tot de toekenning van de subsidie;
- de toekenning van de subsidies aan de OVM in het kader van de Alliantie Wonen uitgesteld. De projecten Edmond, Eenboom en Leopold 38 kennen een voorlopige oplevering in 2024, maar de subsidie zal pas in 2025 worden toegekend aan de OVM. Het gaat om een bedrag van 19,8 miljoen euro aan subsidies.

In zijn verslag bij de initiële begroting 2023 merkte het Rekenhof al op dat de toegekende subsidies in het kader van het Gewestelijk Huisvestingsplan (440 miljoen euro) en de Alliantie Wonen (598 miljoen euro) niet zullen volstaan om de ambities te realiseren. Bovendien zorgen de opgelegde budgettaire restricties voor vertraging in de realisatie ervan.

7.7 Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB)

In vergelijking met de initiële begroting 2023 trekt de initiële begroting 2024 de ontvangstenramingen op naar 1.454,3 miljoen euro (+20,4 miljoen euro) en de vereffeningskredieten naar 1.489,2 miljoen euro (+28,5 miljoen euro). Het begrotingstekort van het dienstjaar belooft bijgevolg -34,9 miljoen euro. Het ESR-vorderingensaldo belooft overigens -32,5 miljoen euro¹¹⁹, overeenkomstig de regeringsbeslissing.

Vóór de begrotingsbesprekingen raamde de MIVB het ESR-vorderingensaldo op -111 miljoen euro. Om het door de regering vastgelegde saldo (-32,5 miljoen euro) in acht te nemen, diende de MIVB haar begrotingsramingen inzake loon- en werkingsuitgaven dus te

¹¹⁷ Art. 5 OOBBC.

¹¹⁸ BA 07.001.20.01.5111.

¹¹⁹ Hetzelfde bedrag als dat van de initiële begroting 2023.

verminderen met 78,4 miljoen euro. In de GOB bij opdracht 06 van de uitgaven zijn echter kredieten (provisies) ingeschreven om bepaalde van die uitgaven te dekken (cf. infra)¹²⁰.

In de initiële begroting 2023 van de GOB werden al dergelijke provisijs aangelegd.

Zo werd in september 2023 een kredietoverdracht van 57,9 miljoen euro vanuit de provisie voor energiekosten (wegens de prijsstijging voor elektriciteit en gas) naar de werkingsdotatie van de MIVB uitgevoerd. Bovendien wordt vóór het einde van het jaar een extra overdracht van 6,2 miljoen euro (voor de prijsstijging van diesel) verwacht¹²¹, dus een totaal van 64,1 miljoen euro waarmee in de initiële begroting 2023 van de MIVB geen rekening was gehouden, noch bij de ontvangsten noch bij de uitgaven.

De MIVB schat in 2024 een bedrag van 58 miljoen euro aan ontvangsten van die provisijs te krijgen (cf. infra). De potentiële ontvangsten voor de MIVB belopen in 2024 dus in totaal 1.512,3 miljoen euro .

Rekening houdend met de ontvangsten die worden overgedragen vanuit de gewestelijke provisijs, zou de stijging tussen de totale verwachte ontvangsten van 2023 (1.498 miljoen euro¹²²) en die van 2024 (1.512,3 miljoen euro) 14,3 miljoen euro bedragen in plaats van 20,4 miljoen euro.

Het Rekenhof merkt op dat het gebruiken van provisijs om een instelling meer ontvangsten toe te kennen in de loop van het jaar, afbreuk doet aan de transparantie van haar initiële begroting.

In het geval dat een begrotingsaanpassing ontbreekt, zoals in 2023, moet de instelling overigens dwingende begrotingsprocedures volgen, namelijk kredietoverschrijdingsbesluiten en overdrachtbesluiten opstellen, om haar begroting te kunnen uitvoeren in de door de regelgeving vereiste vorm¹²³.

7.7.1 Ontvangsten

7.7.1.1 Werkings- en investeringsdotaties

De werkingsdotatie van de MIVB (462,5 miljoen euro) wordt met 15,5 miljoen euro verminderd in vergelijking met de initiële begroting 2023.

Die vermindering houdt hoofdzakelijk rekening met de volgende elementen:

- een door de regering opgelegde besparing op de personeelsuitgaven en de werkingskosten (-29,7 miljoen euro);
- een besparing ter compensatie van de gestegen dotatie voor de uitvoering van het programma voor de ontwikkeling van het aanbod (-4,4 miljoen euro);
- een compensatie voor de niet-inning van de FCCB-dotatie (+0,9 miljoen euro);
- de compensatie aan 80% van de geraamde kosten voor het beheer van thuislozen op het netwerk van de MIVB (+3,7 miljoen euro);
- een bedrag om de impact te dekken van de indexering van de loonmassa in januari 2023 (+14,2 miljoen euro).

¹²⁰ In de loop van het boekjaar 2024 zullen begrotingscontroles worden uitgevoerd om de benodigde middelen over te dragen van opdracht 06 naar opdracht 18 van de uitgavenbegroting van de GOB.

¹²¹ De Inspectie van Financiën formuleerde al een positief advies over de vraag betreffende die laatste overdracht.

¹²² Zijnde 1.454,3 – 20,4 + 64,1 miljoen euro.

¹²³ De MIVB verwacht instructies van het kabinet van de minister van Begroting om te weten welke procedure ze moet volgen.

Bij de berekening van de werkingsdotatie is geen rekening gehouden met de latere indexeringen van de loonmassa die in december 2023, mei 2024 en november 2024 worden verwacht, noch met de meerkosten voor energie in 2024.

Zoals in 2023 zal de dotatie niettemin in de loop van 2024 kunnen worden opgetrokken door kredietoverdrachten van opdracht 06 naar opdracht 18 van de uitgavenbegroting van de GOB. Het gaat om de volgende basisallocaties:

- 06.001.99.02.0100 : “provisieel krediet bestemd voor het dekken van allerhande uitgaven” (onder meer de indexering van de lonen) voor 56,3 miljoen euro. De MIVB raamt haar behoeften op dat vlak op 28 miljoen euro.
- 06.001.99.06.0100 : “provisie voor energiekosten BHG” ten belope van 30 miljoen euro. Enkel de prijsverhogingen voor diesel, benzine, elektriciteit en gas bestemd voor het rollend materieel van de DBDMH, de MIVB, Brussel Mobiliteit en het GAN, evenals de netto meerkosten voor de verbranding van afval voor het GAN komen in aanmerking voor de provisie¹²⁴. De MIVB raamt 30 miljoen nodig te hebben voor haar eigen behoeften. Die provisie zal in de loop van 2024 worden geherwaardeerd op basis van de werkelijke behoeften van de instellingen.

De dotaties voor klassieke investeringen (143,9 miljoen euro) en voor uitzonderlijke investeringen (285,6 miljoen euro), alsook de tussenkomsten van Beliris in de investeringen van de MIVB (54,1 miljoen euro) blijven stabiel (globale vermindering met 0,6 miljoen euro). Ze belopen 483,6 miljoen euro in totaal.

7.7.1.2 Andere ontvangsten

In vergelijking met de initiële begroting 2023 is de globale stijging van de andere ontvangsten (36,4 miljoen euro) voornamelijk te verklaren door de volgende elementen:

- de stijging van de rechtstreekse ontvangsten uit vervoer (+33,9 miljoen euro), waarbij een verwachte stijging van het volume aan verkochte vervoersbewijzen (+23 miljoen euro) samengaat met een indexering van 6,9% van de tarieven (zonder de voorkeurtarieven) vanaf september 2024 (+11 miljoen euro)¹²⁵;
- de verhoging van de dotatie voor de implementatie van het programma om het aanbod te ontwikkelen (+4,4 miljoen euro).

7.7.2 Uitgaven

7.7.2.1 Vereffeningskredieten

Personeelsuitgaven (zonder de investeringsprogramma's)

De personeelsuitgaven¹²⁶ zonder de investeringsprogramma's¹²⁷ stijgen globaal met 41,5 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023, en belopen nu 751,7 miljoen euro.

De MIVB raamde dat bedrag bij de opmaak van haar begroting¹²⁸ echter op 789,9 miljoen euro, d.i. een toename met 79,6 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023, wegens onder meer de toepassing van de indexering van de lonen in januari 2023¹²⁹ en van

¹²⁴ De kredieten zullen worden vrijgegeven en herverdeeld onder voorbehoud van een becijferde en gedocumenteerde verantwoording, die voor advies is voorgelegd aan de Inspectie van Financiën en voor goedkeuring aan de minister van Begroting.

¹²⁵ Het principe van een automatische indexering van de tarieven (met uitzondering van de voorkeurtarieven) zal worden onderzocht in het voorstel van nieuw openbaredienstcontract 2024-2028, dat de regering vóór eind 2023 moet goedkeuren.

¹²⁶ Economische codes 11.xx.

¹²⁷ Programma's 003 tot 007 van opdracht 01 *Basisprestaties verbonden met het openbaredienstaanbod*.

¹²⁸ Vóór begrotingsbesprekingen.

¹²⁹ Die financieel gesproken wordt gecompenseerd in de werkingsdotatie die in 2024 aan de MIVB wordt toegekend.

de latere voorziene overschrijdingen van de spilindex met uitwerking in december 2023, mei 2024 en november 2024.

De MIVB heeft dus haar begrotingsramingen inzake personeelsuitgaven met 38,2 miljoen euro moeten terugschroeven om het ESR-vorderingensaldo in acht te nemen en om rekening te houden met de door de regering opgelegde besparingsmaatregelen¹³⁰.

Door die begrotingsrestricties moet de MIVB op zoek gaan naar mogelijke besparingen inzake personeelskosten. Ze gaat ook haar DRIVE-programma voor besparingen en procesoptimalisering voortzetten.

Algemene werkingskosten

De algemene werkingskosten¹³¹ (235,6 miljoen euro) dalen globaal met 9,9 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023.

Die daling is onder meer het gevolg van de door de regering opgelegde lineaire besparing van 5% op de werkingsuitgaven.

De MIVB raamde haar werkingsuitgaven bij de opmaak van haar begroting¹³² echter op 275,9 miljoen euro, d.i. een verhoging met 30,4 miljoen euro in vergelijking met de initiële begroting 2023 omdat ze onder meer de volgende elementen in aanmerking nam:

- de meerkosten voor energie;
- de indexering van sommige contracten voor schoonmaak, bewaking, geldtransport, enz.;
- interne besparingsmaatregelen.

De MIVB heeft haar geraamde begrotingsuitgaven bijgevolg met 40,3 miljoen euro moeten terugschroeven om het ESR-vorderingensaldo in acht te nemen en om rekening te houden met de door de regering opgelegde besparingsmaatregelen.

Door die begrotingsrestricties moet de MIVB op zoek gaan naar mogelijke besparingen inzake werkingskosten. Ze gaat ook haar DRIVE-programma voortzetten.

Investeringsprogramma's¹³³

De uitgaven voor de investeringsprogramma's (483,5 miljoen euro) dalen globaal met 4,3 miljoen euro.

Het meerjarenplan (MJP) van de MIVB¹³⁴ dat als basis diende voor de begrotingsonderhandelingen over de initiële begroting 2024, voorziet voor 2024 echter in een globaal investeringsbedrag van 669,9 miljoen euro (183,7 miljoen euro voor de klassieke investeringen betreffende het onderhoud van het materieel, de toegankelijkheid en de veiligheid, en 486,2 miljoen euro voor de strategische investeringen betreffende de aankopen van rollend materieel, de bouw van nieuwe stelplaatsen en de netwerkuitbreidingen).

Bijgevolg werden hypothesen van mindere uitvoering van werken toegepast op de uitgavenposten van het plan, zowel voor de klassieke investeringen (-39,8 miljoen euro, zijnde -21,7%) als voor de strategische investeringen (-146,6 miljoen euro, zijnde -30,1%) om

¹³⁰ Lineaire besparing van 3% op de personeelsuitgaven. De maatregel geldt echter niet voor het operationeel personeel.

¹³¹ Codes 12.11, 12.12 en 12.21.

¹³² Vóór begrotingsbesprekingen.

¹³³ Programma's 003 tot 007 van opdracht 01 *Basisprestaties verbonden met het openbare dienstenaanbod*, ongeacht de economische aard van de uitgaven (met inbegrip van de personeelsuitgaven).

¹³⁴ Dat plan maakt deel uit van het contract van openbare dienst van de MIVB (COD).

ze af te stemmen op de financiële middelen die de regering en Beliris aan de MIVB toekennen¹³⁵.

Het MJP zal overigens moeten worden aangepast op basis van het meerjarenbegrotingstraject dat bij het begrotingsconclaf wordt vastgelegd. Dat traject bepaalt dat een bedrag van 75,8 miljoen euro aan strategische investeringen naar 2025 wordt overgeheveld, met betrekking tot de volgende projecten:

- de uitbreiding van metrolijn 3, tussen Noordstation en Bordet (27 miljoen euro);
- de bouw van een metrostelplaats op de site van de Heizel (16,4 miljoen euro);
- de elektrificatie van bepaalde busstelplaatsen (10,4 miljoen euro);
- de uitbreiding van metrolijn 3, tussen Albert en Noordstation (22 miljoen euro)¹³⁶.

Na de bijwerking van het MJP zal de hypothese inzake mindere uitvoering van de strategische investeringen ook worden herbekeken.

Voor de klassieke investeringen is het volgens de MIVB steeds moeilijker om de door de regering opgelegde hypothese inzake de lagere realisatie van uitgaven na te leven. De overheveling van uitgaven voor het onderhoud van het materieel (sporen en bovenleidingen, gebouwen, informatica, ...) zou leiden tot een toename van de onderhoudskosten en van de exploitatierisico's.

7.7.2.2 Vastleggingskredieten

De voornaamste wijzigingen inzake vastleggingskredieten hebben betrekking op de volgende BA's:

- 01.003.11.02.7410 "Aankopen van voertuigen" (-112,4 miljoen euro) wegens de verminderde bestellingen van bussen (-111 miljoen euro) en van dienstvoertuigen (-1,8 miljoen euro);
- 01.006.11.03.7310 "Investeringen in het netwerk en de uitrustingen" (+73,5 miljoen euro) met betrekking tot de volgende projecten:
 - de CBTC-signalisatie¹³⁷ om het stuk Albert naar Noordstation van de premetro om te vormen naar een metro (+115 miljoen euro);
 - de uitbreiding van het metronetwerk tot de stelplaats van de Heizel (-18 miljoen euro);
 - de uitbreiding van het tramnet tot Neder-Over-Heembeek (-15 miljoen euro);
 - de *Nord Tube Station* van het stuk Albert - Noordstation (-8 miljoen euro).

In juli 2023 diende de MIVB een niet-gepland bedrag van 75 miljoen euro in haar begroting vast te leggen op deze laatste BA wegens financiële verplichtingen die voortvloeien uit de dadingsovereenkomst die werd ondertekend naar aanleiding van het geschil met het consortium dat verantwoordelijk is voor de werken aan het Zuidpaleis¹³⁸.

Bij ontstentenis van een begrotingsaanpassing wacht de MIVB op de instructies van het kabinet van Begroting over hoe ze haar vastleggingenbegroting 2023 in de vereiste vorm moet aanpassen.

¹³⁵ D.i. 483,6 miljoen euro in totaal.

¹³⁶ Dat project betreft de werken aan het Zuidpaleis.

¹³⁷ Het CBTC-signalisatiesysteem (*Communication Based Train Control*) is gebaseerd op radiocommunicatie tussen de metrostellen en de uitrustingen op de grond, langs de sporen. Via die communicatie kan de veiligheid van het verkeer worden beheerd en kan de metro-infrastructuur worden gecontroleerd.

¹³⁸ Op de initiële begroting 2024 is overigens een provisie van 12 miljoen euro ingeschreven bij "opdracht 18 van de uitgaven van de GOB" voor uitgaven betreffende de vergoeding en verhuizing van de handelaars van het Zuidpaleis.

7.7.3 Vergelijkende analyse van de investeringsdotaties en de investeringsuitgaven

	Uitvoering 2019	Uitvoering 2020	Aangepaste begroting 2021	Uitvoering 2021	Initiële begroting 2022	Aangepaste begroting 2022	Uitvoering 2022	Initiële begroting 2023	Initiële begroting 2024
Investeringsprogramma's	393.349	341.773	471.522	392.412	487.193	469.689	329.743	487.730	483.468
Gewestelijke investeringsdotaties	387.878	315.8712	418.884	417.843	422.449	413.323	390.018	429.961	429.499
Dotaties Beliris	98.629	76.130	52.638	50.997	54.743	54.743	45.137	54.194	54.085
Verschil Dotaties – Investeringsprogramma's	93.158	50.229	0	76.428	-1	-1.623	105.412	-3.575	116
Begrotingsresultaat	28.840	-50.447	-79.921	-12.337	-36.920	-61.070	-5.951	-26.808	-34.920
Boekhoudkundig resultaat boekjaar	356	-97.976		27.801			-13.345		

(in duizend euro)

Bij de opmaak van de initiële en aangepaste begrotingen worden de vereffeningskredieten voor de investeringsprogramma's van de MIVB in overeenstemming gebracht met de door het gewest en de federale Staat (Beliris) toegekende investeringsdotaties.

Bij de afsluiting van de begrotingen liggen de in het kader van die programma's gerealiseerde uitgaven al ettelijke jaren duidelijk lager dan de ontvangen dotaties, met een maximumverschil van 105,4 miljoen euro in 2022.

Door de aanzienlijke exploitatietekorten van de voorbije jaren, voornamelijk door de gedaalde ontvangsten uit vervoer als gevolg van de COVID-19-crisis, moet de MIVB de overschotten van investeringsdotaties (of kapitaalsubsidies) bestemmen voor de financiering van de exploitatiekosten om haar boekhoudkundig resultaat te verbeteren (zoals in 2021), ofwel het boekjaar afsluiten met verlies (zoals in 2022).

Het gevolg daarvan is dat bij de opmaak van de begrotingen de verdeling tussen investeringsdotaties en werkingsdotatie, die geacht worden uitgaven van verschillende aard te financieren, *in fine* niet overeenstemt met de werkelijke financieringsbehoeften die worden vastgesteld bij de afsluiting van de begrotingsjaren.

7.8 Visit.brussels

Het begrotingsontwerp 2024 wordt voorgelegd in evenwicht, net zoals de initiële begroting 2023. Ten opzichte van de initiële begroting 2023 dalen de ontvangsten en de uitgaven (vastleggings- en vereffeningskredieten) met 0,6 miljoen euro (-1,8 %) tot 32,5 miljoen euro.

In de administratieve uitgavenbegroting wordt een algemene besparing doorgevoerd door het Gewest van 3 % op de personeelsuitgaven, 5 % op de werkingsuitgaven en 10 % op de investeringsuitgaven. Er wordt verder geen toelichting gegeven over de realisatie van de besparingen.

Bij de algemene werkingssubsidie afkomstig van de GOB in het kader van het toerismebeleid¹³⁹, is er rekening gehouden met één indexverhoging van de lonen, gecompenseerd met een verlaging van 3% als gevolg van de besparingen gevraagd door het Gewest. In de administratieve uitgavenbegroting is een indexverhoging van de lonen als

¹³⁹ BA01.001.01.01.4610

verantwoording vermeld, hoewel de algemene werkingssubsidie daalt ten opzichte van de initiële begroting 2023.

Er is een bijkomende subsidie opgenomen voor het Europese voorzitterschap afkomstig van de GOB in het kader van bilaterale en multilaterale akkoorden¹⁴⁰. Daardoor stijgen de ontvangsten met 96,7% tot 1,4 miljoen euro. Er is geen verantwoording voor opgenomen in de ontwerpbegroting.

Het Gewest voorziet in 19 duizend euro vastleggings- en vereffeningskredieten¹⁴¹ voor visit.brussels inzake gelijke kansen. Die subsidies zijn echter niet opgenomen bij de ontvangsten van visit.brussels.

¹⁴⁰ BA02.001.03.05.4610

¹⁴¹ BA05.002.15.02.4160

BIJLAGE 1 – Evolutie van de kredieten per opdracht

O	Algemene uitgavenbegroting	Initieel 2023		Initieel 2024		Totaal verschil			
		Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.
1	Financiering van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement	57.200	57.200	57.300	57.300	100	0,2%	100	0,2%
2	Financiering van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering	29.752	29.752	29.267	29.267	-485	-2%	-485	-2%
3	Gemeenschappelijke initiatieven van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	285.762	189.166	379.380	286.323	93.618	33%	97.157	51%
4	Beheer van de human resources en de materiële middelen van de GOB, evenals de administratieve vereenvoudiging op gewestvlak	180.407	179.893	202.211	201.723	21.804	12%	21.830	12%
5	Ontwikkeling van een gelijkekansenbeleid	4.723	4.723	5.421	5.422	698	15%	699	15%
6	Financieel en budgettair beheer en controle	1.096.131	1.096.131	861.888	861.528	-234.243	-21%	-234.603	-21%
7	Het beheer inzake informatie- en communicatietechnologie (ICT)	93.143	90.631	91.226	88.951	-1.917	-2%	-1.680	-2%
8	Grondregiebeleid	52.510	53.965	56.481	57.705	3.971	8%	3.740	7%
9	Brandbestrijding en Dringende Medische Hulpverlening	132.846	132.846	135.192	135.192	2.346	2%	2.346	2%

O	Algemene uitgavenbegroting	Initieel 2023		Initieel 2024		Totaal verschil			
		Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.	Vastl.		Vereff.	
10	Ondersteuning en begeleiding van de plaatselijke besturen	896.616	912.727	899.659	917.547	3.043	0,3%	4.820	0,5%
11	Financiering van de erediensten en de seculiere morale bijstand	7.596	7.457	7.584	7.445	-12	-0,2%	-12	-0,2%
12	Ondersteuning van economie en landbouw	113.497	144.858	110.027	141.320	-3.470	-3%	-3.538	-2%
13	Promotie van de buitenlandse handel, het aantrekken van buitenlandse investeringen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en internationalisering van de ondernemingen	39.083	35.776	20.693	21.756	-18.390	-47%	-14.020	-39%
14	Ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek	66.302	67.391	63.735	64.824	-2.567	-4%	-2.567	-4%
15	Promotie van de energiedoeltreffendheid en regulering van de energiemarkten	88.712	72.877	78.994	79.157	-9.718	-11%	6.280	9%
16	Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag	1.007.617	1.008.861	1.045.373	1.046.825	37.756	4%	37.964	4%
17	Ontwikkeling en promotie van het mobiliteitsbeleid	53.725	48.123	54.225	52.417	500	1%	4.294	9%
18	Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk	1.210.037	1.190.862	1.188.343	1.169.342	-21.694	-2%	-21.520	-2%

O	Algemene uitgavenbegroting	Initieel 2023		Initieel 2024		Totaal verschil			
		Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.
19	Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, wegeninfrastructuur en -uitrusting	416.639	205.890	397.471	182.944	-19.168	-5%	-22.946	-11%
20	Ontwikkeling van het bezoldigd personenvervoer, met uitsluiting van het openbaar vervoer	2.806	2.919	2.652	2.760	-154	-5%	-159	-5%
21	Ontwikkeling van het kanaal, de haven, de voorhaven en de aanhorigheden met het oog op een betere, duurzame stedelijke mobiliteit door een multimodale aanpak en de economische ontwikkeling als generator van werkgelegenheid	19.624	19.508	19.657	19.552	33	0,2%	44	0,2%
22	Beleid inzake waterproductie en watervoorziening, technische reglementering inzake de kwaliteit van het drinkwater, de zuivering van het afvalwater en de riolering	61.726	60.686	62.310	61.266	584	1%	580	1%
23	Milieubescherming, Natuurbehoud,	207.336	199.336	202.572	194.465	-4.764	-2%	-4.871	-2%

O	Algemene uitgavenbegroting	Initieel 2023		Initieel 2024		Totaal verschil				
		Vastl.	Vereff.	Vastl.	Vereff.	Vastl.		Vereff.		
	Dierenwelzijn en voor participatieve democratie									
24	Afvalophaling en verwerking	209.002	209.002	251.898	251.898	42.896	21%	42.896	21%	
25	Huisvesting en woonomgeving	537.472	539.220	622.035	591.198	84.563	16%	51.978	10%	
27	Stadsbeleid	7	7	7	7	0	0%	0	0%	
28	Statistieken, analyses en plannificatie	36.666	36.666	35.175	35.175	-1.491	-4%	-1.491	-4%	
29	Toerisme, externe betrekkingen en promotie van het imago van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	45.419	49.045	44.936	45.422	-483	-1%	-3.623	-7%	
30	Financiering van de Gemeenschapscommissies	631.627	631.627	685.641	685.641	54.014	9%	54.014	9%	
31	Fiscaliteit	154.604	139.108	150.675	136.126	-3.929	-3%	-2.982	-2%	
32	Brussel Openbaar Ambt	15.090	14.277	14.616	13.844	-474	-3%	-433	-3%	
33	Stedenbouw en Erfgoed	276.276	196.995	261.737	190.225	-14.539	-5%	-6.770	-3%	
	Totale uitgaven	8.029.953	7.627.525	8.038.381	7.634.567	8.428	0,1%	7.042	0,1%	

Bron: de begrotingstabel die als bijlage en bij het ontwerp van begrotingsordonnantie is gevoegd

(in duizend euro)

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

U kunt dit verslag raadplegen of downloaden op de website van
het Rekenhof.

ADRES
Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.
+32 2.551 81 11

www.rekenhof.be